

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

โดย

นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

โดย

นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ETHICS DEVELOPMENT OF SATRINONTHABURI SCHOOL

By

Supaporn Suksawat

An Independent study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี” เสนอโดย นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวรรณ คงคล้าย)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

...../...../.....

48252416 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

สุภาพร สุขสวัสดิ์ : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : รศ.ดร.ศิริชัย ชินะดังกูร. 152 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี และทราบแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี โดยนำแนวคิดการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมของเจ็จันท์ จงสถิตอยู่ ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพกรมวิขาการ สมพงษ์ จิตระดับ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และอมรา เล็กเจิงสินธุ์ มาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรคือ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 350 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ตามความเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนา ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี
 - 2.1 ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปรับวิสัยทัศน์พันธกิจ กำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน รายงานผลต่อผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.2 ด้านการเรียนการสอน การสอนควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา มีการวัดผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ครูเป็นกลไกสำคัญในการอบรมขัดเกลานักเรียน
 - 2.3 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จัดที่ประดิษฐานพละปาลสัญลักษณ์ของโรงเรียนให้เหมาะสมปลูกดอกไม้ประจำโรงเรียน และต้นไม้ใหญ่ให้ร่มรื่น จัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้ พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด มีระบบสุขาภิบาลที่ดีจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน
 - 2.4 ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารครูและบุคลากรควรเป็นแบบอย่างของความศรัทธา ความเคารพนับถือและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความสุภาพ รู้จักควบคุมอารมณ์ มีความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์
 - 2.5 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำความดีด้วยตนเอง มีกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการทำ ความดี และส่งเสริมความสามัคคี
 - 2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนควรจัดทำคู่มือการอบรมคุณธรรมจริยธรรมมอบให้ผู้ปกครอง จัดสัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รับทราบพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน
 - 2.7 ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการกำกับติดตามประเมินผลการพัฒนา มีการประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณงามความดี เป็นระยะอย่างต่อเนื่องและวางแผนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

48252416: MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORD : ETHICS DEVELOPMENT

SUPAPORN SUKSUWAT: ETHICS DEVELOPMENT OF SATRINNOTHABURI SCHOOL.

INDEPENDENT STUDY ADVISOR: ASSOC. PROF. SIRICHAJ CHINATANGKUL, Ph.D. 152 pp.

The purposes of this study were to determine ethics development and guidelines of ethics development of Satrinonthaburi School. The ideas of Ms. Juechan Jongsatidyoo, an officer of the Education and Career Center, Department of Curriculum and Instruction; Mr. sompong Jitratab, a staff of the Office of Education Council; as well as Ms. Ammara Lekruengsin were employed as the scope of the study. The data was collected from 350 samples: administrators, teachers, students and parents. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The findings revealed as follows :

1. The overview of ethics development of Satrinonthaburi School was at high levels. When considered each factor, the findings were respectively arranged in rank order as follows: environmental management, activities for mental development, educational operation, teacher's behavior, evaluation, policy establishment and participation of parents and community.

2. The guidelines of ethics development of Satrinonthaburi School:

2.1 The policy establishment: There should be ethics development problems and requirement analysis, vision and mission review, policy planning, operational management, as well as giving a progress report to the administrators.

2.2 The educational operation: Morality should be included in each subject and evaluated. In this factor, teachers played an important role in teaching and influencing students.

2.3 The environmental management: The school symbol should be properly placed. Flowers and trees should be planted more, while the landscape should be designed appropriately. Moreover, students should be participants in sanitary conditions of the school as well.

2.4 The teacher's behavior: Teachers should be good models in order to be believable, faithful and respectable as well as listen to their students' opinions. They had to be polite, have good self control and be sincerely kind to the students.

2.5 The activities for mental development: Activities had to encourage and inspire the students to do the right way and state of being united.

2.6 The participation of parents and community: Parents had to be good models and needed to participate in school's activity sometimes in order to know their children's behaviors. The school had to create and also distribute manual of ethics to the parents.

2.7 The evaluation: Some staff should be assigned to response for this project and follow it continuously to develop the ethics efficiently. Furthermore, students should be honored for their goodness according to inspire them for being well.

Department of Educational Administration, Graduate School, Silpakorn University, Academic Year 2009

Student's signature.....

Independent Study Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร ประธานผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวรรณ คงคล้าย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร ประธานสอบ และคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบ แก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้กำลังใจในการศึกษา จนการค้นคว้าอิสระสำเร็จด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี ดาราฉาย นายสงวน บุญปลูก นายสุวรรณ คำฝาย และนางทัศนีย์ ปัทมะทิน ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวังนนทบุรี นายสน ศรีบุญเรือง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองเครื่องมือวิจัย และคณะผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ซึ่งได้อำนวยความสะดวก และให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษารุ่น 25 มหาวิทยาลัยศิลปากร คุณค่าและสิ่งที่เป็นประโยชน์ของการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบเป็นสิ่งบูชาพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐาน การศึกษาจนประสบผลสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	3
ปัญหาของการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
ข้อคำถามของการวิจัย	9
สมมติฐานของการวิจัย	9
ขอบข่ายเชิงทางทฤษฎีของการวิจัย	9
ขอบเขตของการวิจัย	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	14
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	15
ความหมายของคุณธรรม	16
ความหมายของจริยธรรม	19
ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม	22
องค์ประกอบของจริยธรรม	24
ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	25
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	33
กระบวนการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมโดยสถาบันการศึกษาของ ประเทศต่าง ๆ	49
การบริหารงานโรงเรียนสตรีนนทบุรี	54
แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนสตรีนนทบุรี	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
สรุป	69

บทที่		หน้า
3	การดำเนินการวิจัย	70
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	70
	ระเบียบวิธีวิจัย	71
	แผนแบบของการวิจัย	71
	ประชากร	71
	ตัวแปรที่ศึกษา	71
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
	การสร้างเครื่องมือ	74
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
	การวิเคราะห์ข้อมูล	75
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	75
	สรุป	76
4	การวิเคราะห์ข้อมูล	77
	ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบสอบถาม	77
	ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	80
	ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถาม	105
	ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสตรีนันทบุรี	105
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	108
	สรุปผลการวิจัย	108
	การอภิปรายผลการวิจัย	110
	ข้อเสนอแนะทั่วไป	118
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	118

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	126
ภาคผนวก ข หนังสือขอตกลงเครื่องมือวิจัย	128
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล	130
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	132
ภาคผนวก จ การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	142
ภาคผนวก ฉ หนังสือเชิญเข้าร่วมกลุ่มสนทนา	145
ภาคผนวก ช ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มสนทนา	147
ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้ร่วมกลุ่มสนทนา (focus group discussion)	150
ประวัติผู้วิจัย	152

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา (รอบสอง พ.ศ.2549-2553)	7
2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี	8
3. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	78
4. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าระดับของการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี	81
5. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าระดับของการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา	84
6. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการจัดการเรียนการสอน	87
7. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	90
8. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน	93
9. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	96
10. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	99
11. แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี ในด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา	102

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณสมบัติของผู้เรียน ให้มีทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และให้มีคุณธรรมจริยธรรมพร้อมทุกส่วน สังคมจะมีความสุขได้ บุคคลในสังคมต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม มีระเบียบกฎเกณฑ์ พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมของสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี และ ศาสนา ซึ่งเป็นการแสดงออกที่พึงปรารถนาทั้งทางกาย วาจา และใจ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข¹ กระทรวงศึกษาธิการจึง ได้มุ่งเน้นการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ของประชากร และอนาคตของชาติ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งในเชิงความคิด และวิธีการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับอันได้แก่ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย เพื่อระดมสรรพกำลังทุ่มเททรัพยากร พัฒนา การศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันวัฒนธรรมของ สังคมไทยบางอย่างกำลังเลือนหายและระบบคุณค่าที่ดั้งเดิมในอดีตเริ่มเสื่อมถอย โดยเฉพาะใน กลุ่มเด็กและเยาวชนที่หันไปชื่นชอบวัฒนธรรมแบบใหม่ รั่ววัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์มากขึ้น ระบบคุณค่าที่ดั้งเดิมในสังคมที่ลดน้อยลงนี้ หากไม่สามารถฟื้นฟู พัฒนาส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องมั่นคงแล้ว จะมีผลต่อการเสื่อมถอยทางจริยธรรม และวัฒนธรรม ไม่สามารถ ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมแล้วจะนำไปสู่ประเด็นปัญหาสังคมต่าง ๆ

¹ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 3.

ตามมา² เช่น ปัญหายาเสพติด โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่ง
 อบรมมุข ปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและจิต เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนา
 วัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว
 แยกแยกเด็กและเยาวชนถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแล กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเลื่อน
 ไหลทางวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดน ทำให้เด็กและเยาวชนมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป มองข้าม
 วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย ระบบคุณค่าที่ดีของสังคมไทยเสื่อมถอยลง ทั้งเรื่องจิตสาธารณะ
 ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน
 และสังคม ความสำนึกรักชาติ การมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การเพิกเฉยต่อปัญหาส่วนรวม
 การเคารพผู้อาวุโส สถาบันหลักของสังคม กำลังอ่อนแอลง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็น
 สถาบันหลักที่บ่มเพาะให้เยาวชนเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนมี
 พื้นฐานจิตใจที่เข้มแข็ง สถาบันศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคมได้น้อยลงกว่าใน
 อดีต ผู้คนห่างไกลศาสนา เป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมต่าง ๆ สถาบันการศึกษายังหลวมเด็ก
 และเยาวชนให้เป็นคนดีของสังคมได้ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ความอ่อนแอของสถาบัน
 สำคัญต่าง ๆ ทางสังคมดังกล่าว ทำให้สังคมไทยขาดพลังและขาดภูมิคุ้มกันในการพัฒนา
 ประเทศ³ สถานการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเสื่อมของสังคม คนที่ยึดค่านิยมที่ถูกต้อง
 ประพฤติตามคุณธรรม จริยธรรม อย่างเคร่งครัด ไม่เบี่ยงเบนค่านิยมไปตามกระแสโลก
 กลายเป็นคนที่ล้าหลัง ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข

โดยสรุปแล้วความมุ่งหมายประการหนึ่งในการจัดการศึกษานอกจากสร้างคนให้มีความรู้
 ความสามารถแล้ว ยังต้องการเน้นการสร้างคนที่จะรักษาคุณลักษณะต่าง ๆ ของคนไทยไว้
 ด้วยกัน ด้วยการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัด
 การศึกษาเพื่อให้เป็นคนไทยที่ดี ควบคู่ไปกับการมีความรู้ทางวิชาการที่ทันความก้าวหน้าของ
 โลก⁴

² ปารีชาติ เทพอารักษ์, “สถานการณ์การพัฒนาประเทศ”, เศรษฐกิจและสังคม 6
 (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2548) : 21-22.

³ มนัส วณิชชานนท์, “แนวคิดและยุทธศาสตร์ การพัฒนา”, เศรษฐกิจและสังคม 6
 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2548) : 63-64.

⁴ กาญจนา นาคสกุล, “ปฏิรูปการศึกษากับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย”,
วารสารวิชาการ 6, 7 (กรกฎาคม 2546) : 3-4.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประชากรของชาติ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ สร้างคนรุ่นใหม่ให้มาช่วยพัฒนาสังคม ซึ่งนอกจากความรู้ความสามารถแล้วต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม จึงจะทำให้การพัฒนาประเทศประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนปรัชญาพื้นฐานและกรอบแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ต้องการให้มีการพัฒนาคนไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณธรรม และมีคุณภาพ แผนการศึกษาแห่งชาติ จึงมุ่งพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง คือเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ มีความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน⁵ ชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข เป็นวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย คนดี คือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก

แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2545-2559) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการนำสาระของการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติ และเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนการศึกษาแห่งชาติได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานเพื่อเป็นการกำหนดมาตรการด้านต่าง ๆ ของแผน ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุล พอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย”⁶

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคน และสังคมไทย จึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน การพัฒนาคุณภาพคนต้องทำในทุกมิติ อย่างสมดุล ทั้งจิตใจร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียบพร้อมทั้งด้านคุณภาพ และความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรม และคุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถตัดสินใจโดย

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 – 2559) (กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, ม.ป.ป.), 5.

⁶ เรื่องเดียวกัน, 3.

ใช้หลักความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริตอดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้คนพร้อมเผชิญ ต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่าง มีศักดิ์ศรี และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น และสังคมที่สงบ สันติสุข

โรงเรียนสตรีนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1 ได้รับการ ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถม และมัธยมศึกษา รอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) เมื่อวันที่ 2-4 สิงหาคม 2549 มีผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา มาตรฐาน ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามการประเมิน ของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับคุณภาพ โดยรวมอยู่ในระดับดีมากแต่ในด้านวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์สุจริต ระดับคุณภาพ อยู่ในระดับดี ซึ่งตรงกับพฤติกรรมนักเรียนส่วนหนึ่ง ที่มีความบกพร่องทางวินัย ความ รับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริต

สภาพปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี อันเป็นผล เนื่องมาจากคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกัน ที่ครูและบุคลากรพบว่านักเรียนบางส่วน ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างเสริม คือความมีระเบียบวินัย มาโรงเรียนให้ทันเข้าแถวเข้าห้องเรียนตรง เวลา การแต่งกายถูกระเบียบ ปฏิบัติตามข้อตกลงและกติกาของโรงเรียนและห้องเรียน ความ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจเรียน ส่งงานตามกำหนด รับผิดชอบต่อสิ่งของเครื่องใช้ มี ความซื่อสัตย์สุจริต การเสียสละ และการมีสัมมาคารวะ ซึ่งที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาของสร้างเสริม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่ขาดความชัดเจนของแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ในหน้าที่ ของโรงเรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้นำในการวางแผนพัฒนาระบบการดำเนินงาน ให้มีความชัดเจน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน คุณธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความคิดและจิตใจที่ถูกต้องดีงามของคน มีลักษณะเป็นนามธรรม ส่วนจริยธรรมเป็นการ แสดงออกทางประพฤติปฏิบัติซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม บุคคลที่ เกี่ยวข้องอาจรับรู้พฤติกรรมเดียวกัน หรือแตกต่างกัน ซึ่งบางคนเห็นว่ายอมรับได้ บางคนอาจ เห็นว่าเป็นปัญหา ผู้บริหารต้องส่งเสริมขวัญกำลังใจของครู ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการอบรม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน อยู่ใกล้ชิดนักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดี ให้การยกย่องชมเชย ลด ภาระการทำงานด้านเอกสาร และงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ครูโดยตรง เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้คุณธรรมสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

การจัดการศึกษานอกจากจะมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้แล้ว ยังมุ่งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความประพฤติดีอีกด้วยดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คน เก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศเราจึงจะได้คนที่มีคุณภาพ คือ ทั้งเก่ง ทั้งดี มาเป็นกำลังของบ้านเมืองให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์

และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาหน้าความเก่งให้เป็นที่ไปในทางอันวิเศษอันพึงประสงค์...”

ปัญหาของการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงาน ที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามุ่งให้การปฏิรูปการศึกษาปรากฏผลเป็นรูปธรรม บังเกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน แต่ในความเป็นจริงของการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ผ่านมา พอจะมองปัญหาที่เกิดขึ้นได้คือขาดซึ่งความสมบูรณ์ ขาดความสมดุลในการบูรณาการ ระหว่างความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม การจัดการศึกษา เรามุ่งเน้นที่จะสอนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนแต่เพียงคนเก่งเท่านั้น ทั้งที่นโยบาย วิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย นักเรียนต้องมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 23 การจัดการศึกษา.... ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม... มาตรา 24 (4) ได้บัญญัติแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า “จัดการเรียนการสอนโดย ผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” มาตรา 28 หลักสูตร.... สาระหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม⁷ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวการจัดการศึกษาตามจุดเน้นของกฎหมายแม่บททางการศึกษาที่จะต้องบูรณาการทั้งส่วนที่เป็นสาระความรู้ของแต่ละวิชาการกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามดังกล่าว คือ เมื่อผู้เรียนเกิดความรู้ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่เข้มแข็ง รู้จัก แยกแยะสิ่งถูกสิ่งผิด ก็จะเป็นบุคคลที่ประพฤติตนให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติได้ ถ้าคนมีแต่ความเก่ง โดยขาดคุณธรรมที่ดีงามนั้น จะเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ผู้เรียน จึงมีความสำคัญ และเป็นหน้าที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาคือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษา ที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติ

⁷ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 7-9.

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญ โดยตัวผู้บริหารเองจะต้องส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดแก่นักเรียนในโรงเรียน และขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมครูในโรงเรียนให้สามารถจัดกิจกรรมที่จะช่วยอบรมปมนิสัยนักเรียนทุกคนให้เป็นคนที่มีคุณธรรมด้วย⁸ โรงเรียนสตรีนนทบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 120 ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1 จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีบุคลากรประจำ 160 คน จำนวนนักเรียน 2,960 คน วิสัยทัศน์โรงเรียน วินัยเด่น เน้นคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานความเป็นไทย ก้าวไกลเทคโนโลยี สุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาสู่สากล กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างเอกลักษณ์ เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้บังเกิดแก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลก การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินผ่านเกณฑ์ของสถานศึกษา จึงจะจบช่วงชั้น⁹ โรงเรียนสตรีนนทบุรี ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำกับดูแลภารกิจ งานวิชาการนโยบายและแผน งานธุรการ บุคลากรและงบประมาณ งานบริหารงานทั่วไปและงานกิจการนักเรียน งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมภายนอกสถานศึกษา (รอบสอง พ.ศ.2549-2553) จะพบว่า ในด้านสถานภาพทางคุณธรรมจริยธรรมสามารถประเมินได้ว่า ได้ผลตามคาดหวัง ซึ่งต้องใช้ความพยายามเสริมสร้างอย่างเป็นระบบให้มากขึ้น เน้นเนื้อแท้ของคุณธรรมจริยธรรม มากกว่าการให้ความสำคัญกับพิธีการหรืองานเชิงเอกสาร ดังตารางที่ 1

⁸ อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2542), 208.

⁹ โรงเรียนสตรีนนทบุรี, คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง และครู (นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2551), 25.

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา (รอบสอง พ.ศ.2549-2553)
 มาตรฐานด้านผู้เรียน
 มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 การประเมินอิงเกณฑ์ ผลการประเมินระดับตัวบ่งชี้ของมาตรฐานที่ 1

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	ผลสำเร็จ (ค่าเฉลี่ย ของร้อยละ)	ระดับคุณภาพ			
		ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ	85.83			/	
1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต	80.00			/	
1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที	91.67				/
1.4 ผู้เรียนมีความเมตตากรุณาโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว	90.00				/
1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า	90.00				/
1.6 ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	100.00				/
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์	89.58				/
ผลการประเมิน	3.58				/

ที่มา : โรงเรียนสตรีนนทบุรี, “สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ระดับ
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถมและมัธยมศึกษา” , 2549, 11. (เอกสารอัดสำเนา)

สำหรับผลของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
 โรงเรียนสตรีนนทบุรี ไม่สามารถทำให้บังเกิดผลในด้านใดด้านหนึ่ง โดยสมบูรณ์ทั้งหมด
 นักเรียนจำนวนมากย่อมมีลักษณะพฤติกรรมอันเนื่องมาจากคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่
 แตกต่างกันในโรงเรียนย่อมมีนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และนักเรียนที่ต้องปรับปรุง
 แก้ไขพฤติกรรม เช่น การขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ การลักขโมย หนีเรียน เห็นแก่
 ตัว การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การติดเกมส์ การสูบบุหรี่ กิริยาวาจาไม่สุภาพ ทำลายสิ่งของ ดังตาราง
 ที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี

โรงเรียนสตรีรัตนบุรี

สรุปพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ปีการศึกษา 2551

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	หนีคาบเรียนหนีโรงเรียน	ทำลายสิ่งของ	ทะเลาะวิวาท	กิริยา วาจาไม่สุภาพ	การลักขโมย	แต่งกายผิดระเบียบ	มา ร.ร. สายประจำ	ข่มขู่ โกงเงิน	ก้าวร้าว	ขู่สาว	อื่น ๆ	รวม
ม.1	485	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	4	9
ม.2	526	12	14	2	8	4	20	8	-	2	-	8	78
ม.3	504	4	10	1	6	5	14	11	3	1	2	11	68
ม.4	515	9	7	4	13	1	26	16	-	1	-	5	82
ม.5	490	-	-	-	4	-	29	22	1	2	3	7	68
ม.6	440	-	-	-	2	-	21	36	-	-	2	9	70
รวม	2,960	25	31	7	33	10	115	93	4	6	7	44	375
คิดเป็นร้อยละ	100	0.84	1.05	0.24	1.11	0.34	3.89	3.14	0.14	0.20	0.24	1.48	12.67

ที่มา : โรงเรียนสตรีรัตนบุรี, “สารสนเทศกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน”, ปีการศึกษา 2551, (เอกสารอัดสำเนา)

ปัญหาที่พบในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนั้น ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดการประสานร่วมมือกันในการดำเนินการให้สอดคล้องกันอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ตามทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานภายใต้การกำกับติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอน และปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องตลอดไป ให้กับนักเรียนที่เข้าศึกษาทุกระดับ เป็นการศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้และประสบการณ์เป็นพื้นฐานในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเอง บนพื้นฐานตามหลักความถูกต้อง และยอมรับของสังคมโดยรวม เพราะฉะนั้นการที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้โรงเรียนจะต้องมีวิธีการหรือแนวทางอย่างหลากหลายในการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียน เกิดสิ่งเหล่านี้ อย่างเป็นรูปธรรม นำความรู้ไปประพฤติปฏิบัติตนได้ในที่สุด และเป็นการเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งการประเมินภายใน และประเมินภายนอก ในมาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้วยความเหมาะสมและเป็นไปได้ ภายใต้บริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางของผู้บริหารในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อทราบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
2. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

ข้อคำถามของการวิจัย

จากภูมิหลังและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเป็นแนวทางในการพยายามหาคำตอบของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อคำถามของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี เป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา และหาคำตอบสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง

ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่สำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนของชาติ โดยมีลักษณะการบริหารจัดการเชิงระบบ ซึ่งแดเนียลแคทซ์ และโรเบิร์ตแอลคาห์น (Katz and Kahn)¹⁰ ได้กล่าวไว้ว่าเป็นองค์กรระบบเปิด ประกอบด้วยระบบย่อย ๆ ภายใน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) ที่เปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าให้กลายเป็นผลผลิต (output) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (context) ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา สำหรับโรงเรียนเป็นระบบเปิด เช่นกันมีปัจจัยนำเข้า (input) คือ 1) บุคลากรได้แก่ผู้บริหารครูและนักเรียนซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา 2) งบประมาณ 3) การจัดการ 4) วัสดุ อุปกรณ์ ผ่านเข้าสู่กระบวนการ (process) ได้แก่ การบริหาร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ ทำให้เกิดผลผลิต (output) คือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และโรงเรียนมีคุณภาพที่ได้รับการ

¹⁰ Daniel Katz and Robert L Kahn , The Social Psychology of Organization, 2nd ed. (New York : John Wiley & Sons, 1978) , 20 .

พัฒนาตามมาตรฐาน ซึ่งองค์ประกอบทั้งหลายเหล่านี้ มีผลกระทบต่อเนื่องและยังมีปัจจัยที่เป็นบริบท (context) อิทธิพลต่อคุณภาพของโรงเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และมีข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อพัฒนาต่อไป ในเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี นั้น ได้ดำเนินการผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหาร การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ ฯลฯ เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ ดี เก่ง และมีความสุข โรงเรียนมีคุณภาพที่ได้รับการพัฒนาตามมาตรฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

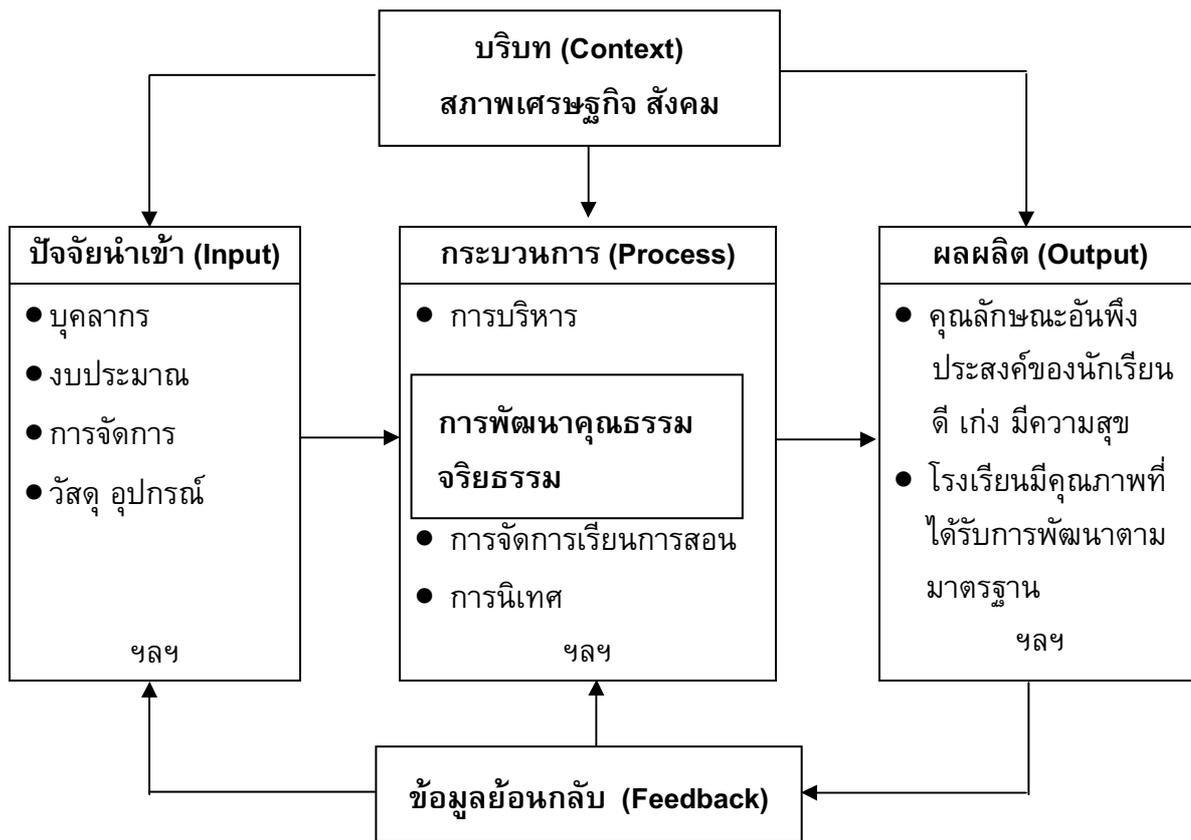
วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาเร่งปลุกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตไทยที่ดั่งามในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน สาโรช บัวศรี ได้เสนอไว้ 3 ประการ คือ 1) ตั้งคณะกรรมการคุณธรรมจริยธรรม 2) มีแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่การจัดสิ่งแวดล้อม ครูประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดอบรม 3) จัดให้มีแผนงานควบคุมความประพฤติ¹¹ ส่วนกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอวิธีการพัฒนาจริยธรรม มี 5 ประการ ดังนี้ 1) ให้เด็กเห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง 2) การสอนต้องกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจสัจธรรม 3) เน้นการปฏิบัติจริง สม่่าเสมอ 4) ใช้บุคคลเป็นแบบอย่างให้นักเรียนปฏิบัติตาม 5) ต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ¹² ลัดดา เสนาวงษ์ ได้เสนอแนะวิธีปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรม 5 วิธีดังนี้ 1) การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การจัดสิ่งแวดล้อม 3) การให้ความรู้ 4) ให้ผู้เรียนสำนึกและยอมรับปฏิบัติคุณธรรม 5) การฝึกปฏิบัติตามคุณธรรมที่จะพัฒนา¹³ ทิศนา แคมมณี ได้เสนอวิธีพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) การนำไปใช้สอนหรือพัฒนาอย่างจริงจัง และมีเป้าหมาย 2) การนำไปใช้สอนหรือพัฒนาอย่างทันทีตามสถานการณ์¹⁴

¹¹ สาโรช บัวศรี, จริยธรรมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526) , 21.

¹² กรมวิชาการ, พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านการปลุกฝังจริยธรรมในโรงเรียน (กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2527) ,6 (เอกสารอัดสำเนา.)

¹³ ลัดดา เสนาวงษ์. ความเป็นครู (กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์ , 2532) , 16-17.

¹⁴ ทิศนา แคมมณี , การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ , 2542) , 32.

แผนภูมิที่ 1 ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

ที่มา : Daniel Katz and Robert L Kahn, The Social Psychology of Organization, 2nd ed. (New York : John Wiley & Sons, 1978) , 20.

: เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543), 74.

: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ, การจัดทำคู่มือพัฒนาวิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรมและจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544) , 13-14.

: สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) , 179-180.

: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา , รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550) , 33-34.

: อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2542), 227-228.

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี จึงได้กำหนดตัวแปร ซึ่งสังเคราะห์สรุปประเด็นจากแนวคิดของ เจื้อจันท์ จงสถิต การถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านสถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) การจัดสอนเป็นรายวิชา ด้านศาสนาโดยตรง หรือวิชาอื่น 2) การจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สิ่งรอบข้างและสภาพแวดล้อม ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเยาวชนปัญญาด้านศีลธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดังนี้ 1) จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม 2) หัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์และบุคลากรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี 3) การอบรมสั่งสอนผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4) แนะนำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนนอกสถานที่ให้เหมาะสม 5) กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ของสถานศึกษา ตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม 6) ต้องมีการเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน 7) สอดแทรกศีลธรรมและจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกวิชา 8) มีสื่ออุปกรณ์และกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม 9) มีการประเมินและวัดผลกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนทางศีลธรรมและจริยธรรมเป็นระยะ นำผลประเมินและวัดมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สมพงษ์ จิตระดับ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้ 1) การสอนจริยศึกษา ควรเพิ่มเติมหลักธรรมตามแนวทางของพุทธศาสนา 2) การพัฒนาการปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ การยกย่อง ชมเชย และประกาศเกียรติคุณ 3) การอบรมให้คำแนะนำ ควรทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย 4) กิจกรรมที่จัดก่อให้เกิดประโยชน์แก่หลายฝ่ายทั้งโรงเรียน วัด และชุมชน 5) โรงเรียน คณะครู ควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด 6) การจัดสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียนจะต้องสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อยมีวินัยอยู่เสมอ 7) ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรได้มีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน 8) การจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิธีดำเนินงาน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง 9) เชิญบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่น มาร่วมเป็นวิทยากร สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้ 1) การจัดสภาพแวดล้อม 2) การวิเคราะห์แยกแยะดี-ชั่ว 3) ให้มีสติรู้เท่าทันความคิดอย่างมีหลักการและเหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ 4) สอนให้รู้และปฏิบัติเป็น 5) ความรู้เน้นการพัฒนากายพัฒนาจิต และการแสดงออกที่เกิดจากจิตคิดดี คิดอย่างมีสติมีเหตุผล 6) เน้นการฝึกพฤติกรรมจากต้นแบบที่ดี 7) ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง 8) การวัดผลควรมีการยืดหยุ่น 9) เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่สัมพันธ์กับบทบาทของครอบครัว โรงเรียน วัด และชุมชน 10) การเรียนรู้ได้ทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย และแนวคิดของ อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้เสนอหลักการพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ไว้ดังนี้ 1) โรงเรียนต้องกำหนดนโยบายที่จะพัฒนา 2) สอดแทรกคุณธรรมไปกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) ต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติ 4)

โรงเรียนต้องส่งเสริมจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และแบบอย่างที่ดี 5) ต้องมีการประสานงาน และร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน บ้าน ชุมชน วัด 6) ใช้หลักวิถี ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนา 7) ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และนำผล มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ 7 แนวทาง ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
1. การกำหนดนโยบายการพัฒนา
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
4. การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน
5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน
7. การประเมินผลเพื่อการพัฒนา

แผนภูมิที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ที่มา : เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์, รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประทศต่าง ๆ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ, การจัดทำคู่มือพัฒนาภูมิภาคะทาง อารมณ ศีลธรรมและจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544) , 13-14.

: สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) , 179-180.

: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา , รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบ การศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550) , 33-34.

: อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมอ ธรรม, 2542), 227-228.

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะซึ่งใช้ในการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การสร้างสรรค์หลักการอันเป็นคุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ โดยมีกระบวนการส่งเสริมการปฏิบัติใน 7 แนวทาง ซึ่งได้แก่ การกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการประเมินผลเพื่อการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

นักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีนนทบุรี ปีการศึกษา 2551 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และสาระสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 2) การบริหารงานโรงเรียนสตรีนนทบุรี และ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ความหมายของการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า พัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ การพัฒนาจึงหมายถึงการทำให้เจริญ

จางง์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้ให้ความหมายคำว่า การพัฒนา (development) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งดำเนินไปเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่วางไว้ การพัฒนาสามารถดำเนินการได้ในด้านต่าง ๆ และจะต้องดำเนินไปตามแผน หรือขั้นตอนที่วางไว้ พร้อมกับมี ประเมินผลของการดำเนินการว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

การพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญ ก้าวหน้า หรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา การพัฒนาสามารถมองได้ว่าเป็นทั้งสื่อและจุดหมายปลายทาง ในฐานะเป็นสื่อ การพัฒนาเป็นกระบวนการ หรือเป็นหลักการปฏิบัติ ส่วนในฐานะเป็นจุดหมายปลายทางการพัฒนาเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับ หรือเป็นอุดมการณ์ที่พึงปรารถนา ซึ่งสามารถไปใช้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีตามที่มุ่งหวังไว้ได้ และขณะเดียวกัน การพัฒนาสามารถมองได้ว่าเป็นดรรชนี เครื่องบ่งบอกถึงผลสำเร็จแห่งความพยายามของมนุษย์ของด้านใดด้านหนึ่ง

การพัฒนาเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่ว่าสภาพเดิมของสิ่งที่มีอยู่นั้น ไม่เป็นที่พึงปรารถนา อีกต่อไป จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อเป็นที่พึงปรารถนา แก่ส่วนรวมนอกจากนี้การพัฒนาจากสมมติฐานที่ว่าสภาพของสิ่งที่เป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงหันเหไปจากระเบียบเดิม ทำให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบต่อส่วนรวม ดังนั้นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงให้ดีขึ้นเหมือนเดิม หรือดีกว่าเดิม เพื่อไม่ให้มีผลกระทบในเชิงลบต่อส่วนรวมอีกต่อไป

การพัฒนาจริยธรรม (ethical development) คือกระบวนการในการปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางจริยธรรมแก่บุคคล ให้บุคคลมีความประพฤติและการปฏิบัติสอดคล้องกับระเบียบแบบแผน และบรรทัดฐาน ที่สังคมบัญญัติไว้ และให้สอดคล้องกับหลักศีลธรรมอันดีงามทางศาสนา แนวทางการพัฒนาจริยธรรมที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาจิตใจ (spiritual development) ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างจิตสำนึก (consciousness) ที่ดี จิตสำนึกที่รับผิดชอบและรู้จักแยกแยะสิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำออกจากกันได้ด้วยตนเองให้เกิดขึ้นอย่างถาวรในจิตใจของบุคคล¹

จากความหมายและแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง กระบวนการริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความเจริญรุ่งเรือง และบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร คำว่าคุณธรรมจริยธรรม มักจะใช้ควบคู่กันเสมอ คำว่า “คุณธรรม” กับ คำว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่แยกกัน มีความหมายแตกต่างกัน คำว่า “คุณ” แปลว่า ความดี มีประโยชน์ เป็นคำที่มีความหมายเป็นนามธรรม ส่วนคำว่า “จริย” แปลว่า กิริยา ที่ควรประพฤติเป็นคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรม ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายประการ เช่น ความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันจะได้เป็น คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายของคุณธรรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีต และประเสริฐ เช่น ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และจาคะ² เป็นต้น

วศิน อินทสระ กล่าวตามหลักจริยศาสตร์ว่า คุณธรรมคือ อุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากการพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัยจะกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมในดวงจิตเป็นบารมี ลักษณะอย่างเดียวกันนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่วเรียกว่า “อาสวะ” คือ กิเลสที่หมักหมมในดวงจิต ย่อมจิตใจให้เศร้าหมองเกราะกรังด้วยความชั่วนานาประการ กลายเป็นสันดาน

¹ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, “การพัฒนาจริยธรรม”, สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มกราคม-มิถุนายน 2541) : 62-70.

² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) , พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม (กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กพพ. , 2540) , 14.

ชั่วทำให้แก่ไขยาก สอนยาก กล่าวโดยสรุป คุณธรรมคือ ความกล้าเลศแห่งอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนกลายเป็นนิสัยนั่นเอง³

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ กล่าวว่า คุณธรรมคือ สภาพแห่งความดีงาม สงบสุข และสันติสุข⁴

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า คุณธรรมคือความรู้สึกลึกซึ้งดีชอบ ชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม และทำให้บุคคลมีการพัฒนาจนกระทั่งพฤติกรรมเป็นของตนเอง มาตรฐานการตัดสินของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่า การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก⁵

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า “คุณธรรม” หมายถึง สภาพคุณงามความดี⁶

นิภา มลิณทวิสมัย กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ เป็นสภาวะธรรมของคุณงามความดี⁷

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ประมวลจากการประชุมระดมความคิด สรุปได้ว่าคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นความดีงาม เป็นมโนธรรม เป็นเครื่องประคับประคองใจให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป ใฝ่ความดี และเป็นเครื่องกระตุ้น ผลักดันให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งดีชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบเย็นภายใน⁸

โสกราตีส (Socrates) คุณธรรม คือความรู้ (virtue is knowledge) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม คือการแสวงหาคุณธรรม เพราะคุณธรรมคือความรู้ที่แท้จริง ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริง ๆ แล้ว เขาจะไม่พลาดจากการประกอบ ความดี ละเว้นความชั่ว คุณธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์มี 5 ประการคือ

³ วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทองกวาว , 2541) , 106.

⁴ ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ , การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2541) , 46.

⁵ ธีรรัตน์ กิจจารักษ์, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ , 2542) , 4.

⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 1 , 2546) , 253.

⁷ นิภา มลิณทวิสมัย, วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา , 2549) , 14.

⁸ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550) , 8.

1. ปัญญา หรือความรู้ (wisdom) หมายถึงรู้ว่า อะไรดี อะไรไม่ดี
2. การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (duty) คือการทำความดี การเคารพยกย่องสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระผู้เป็นเจ้า พระธรรม การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา
3. ความกล้าหาญ (courage) คือกล้าในสิ่งที่ควรกล้าและกลัวในสิ่งที่ควรกลัว
4. การควบคุมตนเอง (self control หรือ temperance) คือการใช้ปัญญาควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก
5. ความยุติธรรม (justice) คือการปฏิบัติต่อผู้อื่น ๆ และต่อตนเองอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น⁹

เพลโต (Plato) กล่าวว่า คุณธรรมคือ การปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญาณและคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยบังเอิญ เพราะมนุษย์จะต้องรู้ว่าเขากำลังทำอะไร เพื่ออะไร และทำอย่างไร คุณธรรมจึงเกิดขึ้นจากความรู้ ไม่ใช่ความรู้ทางทฤษฎีแต่เป็นความรู้ที่มาจาก การปฏิบัติจริง คุณธรรมตามแนวคิดของเพลโต มี 4 ประการคือ

1. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) คือการหยั่งรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรประพฤติ หรือไม่ควรประพฤติ
2. ประมาณ (temperance) คือการรู้จักควบคุมตัวเองให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายชีวิต มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3. กล้าหาญ (courage) คือกล้าเสี่ยงต่อความยากลำบาก อันตราย เพื่ออุดมการณ์ของตนเอง หรือด้วยมั่นใจว่าได้กระทำดีที่สุดแล้ว
4. ยุติธรรม (justice) คือการให้ทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง ครอบครัว มิตรสหาย ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างมีเหตุผลอันควร¹⁰

อริสโตเติล (Aristotle) ได้นำคุณธรรมของเพลโต (Plato) มาอธิบายว่า คุณธรรมได้แก่ การเดินสายกลางระหว่างความไม่พอดี และความพอดี หรือคุณธรรม คือความพอดี พองาม ไม่เอียงสุดไปทางด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ความกล้าหาญจะอยู่ระหว่างความบ้าบิ่นกับความขลาด ความสุภาพอยู่ระหว่างความขี้อาย กับความไร้ยางอาย และความเอื้อเฟื้ออยู่ระหว่างความฟุ่มเฟือยกับความตระหนี่ คุณธรรมจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

⁹ Socrates, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 23.

¹⁰ Plato , อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 23.

1. คุณธรรมทางสติปัญญา เป็นเรื่องของความรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของวิญญานที่มีเหตุผล และหน้าที่ของวิญญาน คือความรู้ และค้นหาความจริงนั่นเอง

2. คุณธรรมทางศีลธรรม เป็นส่วนหนึ่งของวิญญาน อยู่ในรูปคำสอน และมุ่งเพื่อความดีงาม ความมีคุณธรรมคือคนที่มีความพอดี ทำด้วยเจตนาดี มีเหตุผล เห็นแก่ส่วนรวม¹¹

จากความหมายของคุณธรรมดังกล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ หลักของของประพฤติอันดีงามที่มีอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัย ทำให้บุคคลประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ซึ่งส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม

ความหมายของจริยธรรม

มัชฌิมา ว่องวีระ นิยามคำว่า “จริยธรรม” คือกฎเกณฑ์ความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติโดยได้จากหลักการทางศีลธรรม หลักปรัชญา วัฒนธรรม กฎหมาย หรือจารีตประเพณี เพื่อเสริมสร้างมนุษย์สมบัติที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง และสังคมนอกจากนี้จริยธรรมยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกความประพฤติ การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ด้วย¹²

บุญมี แทนแก้ว ให้ความหมายไว้ว่า “จริยธรรม” หมายถึงหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออก ทางร่างกายในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องอันเป็นที่ประสงค์ของสังคม¹³

พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทรินทร์ กล่าวว่า จริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสภาวะการณ์และองค์ประกอบอื่น ๆ พัฒนาการทางจริยธรรมจึงเน้นถึงสติปัญญาและการเรียนรู้ของมนุษย์ในการปรับตัวและการสร้างความสมดุลระหว่างสติปัญญากับสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ และจะต้องมีความต่อเนื่องและพัฒนาขึ้นตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลนั้น ๆ¹⁴

¹¹ Aristotle , อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 24.

¹² มัชฌิมา ว่องวีระ, จริยธรรมกับการพยาบาล (สงขลา :ซานเมืองการพิมพ์ ,2541), 6.

¹³ บุญมี แทนแก้ว , จริยธรรมกับชีวิต พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์ , 2541) , 1.

¹⁴ พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทรินทร์ , การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีระเบียบวินัยและความเป็นประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, 2541) , 2-3.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ กล่าวถึง ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า “จริยธรรม” แยกออกเป็น จริยะ + ธรรม คำว่า “จริยะ” หมายถึงความประพฤติ หรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วน คำว่า “ธรรม” มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้ง 2 มารวมกันเป็นจริยธรรม ก็ได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติ หรือ แนวทางของการประพฤติ¹⁵

พระเมธีธรรมาภรณ์ กล่าวว่า “จริยธรรม” คือ แนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม¹⁶

พิภพ วังเงิน กล่าวว่า “จริยธรรม” คือ กิริยามารยาทการประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนาเป็นแนวทางเพื่อบรรลุชีวิตที่ดั่งงามทั้งทาง กาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ผิด ต่อปทัสถานของสังคม (social norm)¹⁷

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ กล่าวว่า จริยธรรม คือ สิ่งที่ได้รับการปลูกฝังขัดเกลาพัฒนาขึ้นจากแรงขับพื้นฐานภายในจิตใจสำนึกของตน กระบวนการขัดเกลานั้นอยู่ในรูปของการเลียนแบบ (identification) ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะปรับตัวตามมาตรฐานพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในสังคม¹⁸

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษาได้ประมวลจากการประชุมระดมความคิดสรุปได้ว่า

จริยธรรม หมายถึง สิ่งพึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดั่งงามต้องประสงค์ของสังคมเป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้ เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่น มั่นคง และปลอดภัยในการดำรงชีวิต เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น¹⁹

นิภา มิลินทวิสมัย กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นจริยามารยาทเป็นสภาวะธรรม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ²⁰

¹⁵ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ , ความรู้คู่คุณธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542) , 88.

¹⁶ พระเมธีธรรมาภรณ์ , ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์ และจริยศึกษา ความรู้คู่คุณธรรม (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544), 89.

¹⁷ พิภพ วังเงิน , จริยธรรมทางธุรกิจ (กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์ , 2546) , 4.

¹⁸ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549) , 163.

¹⁹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550) , 9-10.

²⁰ นิภา มิลินทวิสมัย , วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา , 2549) , 14.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม²¹

เพียเจท์ (Piaget) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมสังคมในเรื่องความสนใจ อนาคตของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำ²²

โคลเบอร์ก (Kohlberg) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นความรู้ที่รับรู้ ผิดชอบ ชั่ว ดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคมบุคคลจะพัฒนาขึ้น มีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมเป็นตัวตัดสินการกระทำนั้นว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือผิด²³

เบนดูรา (Bandura) กล่าวสรุปว่า จริยธรรม คือ กฎสำหรับการประเมินพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้²⁴

จากความหมายที่กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นความประพฤติของบุคคลเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม

โดยสรุป “คุณธรรมจริยธรรม” หมายถึง หลักแห่งความประพฤติดี เป็นพฤติกรรม การแสดงออกอันเนื่องมาจากสภาพคุณงามความดีในจิตใจ ตามหลักศีลธรรม ปรัชญา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปตามความสำนึกในจิตใจ กระทำเพราะเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ไม่ใช่เพราะมีกฎระเบียบ หรือ สภาพบังคับให้ต้องกระทำ ถ้าผู้ใดมีคุณธรรมในจิตใจแล้วแสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ก็จะได้ชื่อเป็นผู้มีจริยธรรมอันงดงาม ดังนั้นคำว่า “คุณธรรม จริยธรรม” เป็นคำที่คนส่วนใหญ่จะกล่าวควบคู่กันอยู่เสมอ

²¹ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 , พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 1, 2546) , 291.

²² Jean Piaget, The Moral Judgment of the Chids (London : Routledge & Kegan Paul , 1960) ,1.

²³ L. Kohlberg ,Development of Character and Ideology Review of Child Development Research (Connecticut : Connecticut Printers , Inc, 1964) , 5.

²⁴ Bandura , Albert Social Learning Theory (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice – Hall, 1977) , 1.

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้กล่าวว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคน คุณธรรมเป็นเรื่องนามธรรม เกี่ยวกับคนดีที่อยู่ภายในจิตใจ คุณธรรมเป็นพฤติกรรม หรือ ลักษณะการแสดงออกของคนเราจากภายใน เป็นสิ่งดีที่แสดงออก ทางกาย วาจา หรือจิตใจ ทั้งคุณธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านคุณงาม ความดี กล่าวคือ จริยธรรม คือความประพฤติที่ถูกต้อง ดีงาม ทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ตนเอง และคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบ เยือกเย็น จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกในด้านดีอยู่จนเป็นนิสัยความประพฤติดีงามอย่างแท้จริง จะต้องเป็นผู้มีความรู้สึกใน ด้านดีอยู่ตลอดเวลา คือมี คุณธรรม อยู่ในจิตใจ หรืออาจกล่าวได้ว่า จริยธรรม เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนคุณธรรมเป็นสภาพคุณงามความดีภายในจิตใจ ซึ่งทั้งสองส่วนต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน พฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกาย และวาจานั้น ย่อมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจและสติปัญญา การพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมของบุคคล จึงต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไปคือ การพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ และด้านพฤติกรรม²⁵

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ ได้กล่าวว่า “จริยธรรม” เป็นคำที่สื่อถึงคุณภาพจิตใจคนเป็นเรื่องที่อยู่ภายในใจคน ส่วนคุณธรรมเป็นคำที่สื่อแสดงถึงคุณภาพทางจิตใจเช่นเกี่ยวกับจริยธรรม แต่ขณะเดียวกันก็สื่อแสดงถึงความมีตัวตนของมันเองด้วย จริยธรรมมีความหมายที่ใช้หนักไปทางความประพฤติที่ดีงาม หรือถูกต้องกับมติของสังคมมากกว่า ส่วนคุณธรรมเน้นเรื่องภายในจิตใจอย่างแท้จริง²⁶

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรมมีความหมายเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดในเรื่องของความดี ความประพฤติการปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์ตัดสินที่มีความแน่นอนเชื่อถือได้คุณธรรม ซึ่งทั้งคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขและความเจริญก้าวหน้าสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจจะส่งผลต่อการกระทำไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น

²⁵อมรา เล็กเริงสินธุ์ , คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 6-7.

²⁶ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ , จริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์ , 2527) , 55.

วคิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

(1) จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้

(2) การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ กัน ไปด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่น ๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมาก

(3) จริยธรรม หมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุรู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล

(4) การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้ววามมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดเอาลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย

(5) จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่เอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้ากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหัง อวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มาก ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของผู้คนทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราจึงควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสุขทางจิตใจมาสู่มวลชนได้ด้วย เพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะเจริญมั่นคงอยู่นานไม่ได้²⁷

การพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้บุคคลในสังคมเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือมีลักษณะนิสัย สามารถควบคุมความประพฤติของตนให้อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนโดยไม่ต้องใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์จากภายนอกมาบังคับ เพราะผู้ที่มีจริยธรรมในระดับสูงจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้ดีกว่า ผู้ที่มีจริยธรรมใน

²⁷ วคิน อินทสระ , พุทธจริยศาสตร์ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทองกวาว , 2541) , 6-9.

ระดับรองลงมา สรุปว่า การพัฒนาสติปัญญาควบคู่ไปกับการพัฒนาจริยธรรม จะปลูกฝังกลมกลืนเกลาเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี²⁸

ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคน เป็นสิ่งสำคัญในสังคม ความสงบสุขและความเจริญก้าวหน้าจะบังเกิดขึ้น เมื่อคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม นโยบายสังคมของรัฐบาล มุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมเข้มแข็งให้คนในชาติ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานของคุณธรรม ในส่วนของภาคการศึกษาได้กำหนดไว้ว่า จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นที่ของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา คุณธรรมจริยธรรม จึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยที่ต้องการทั้งคนดีและคนเก่ง

องค์ประกอบของจริยธรรม

กรมวิชาการ ได้จัดทำเอกสารการประชุมเกี่ยวกับจริยธรรมไทย สรุปว่า จริยธรรมของบุคคลมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ด้านความรู้ (moral reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด
2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือความพึงพอใจ ความศรัทธา เลื่อมใส ความนิยมยินดี ที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติงาน
3. ด้านพฤติกรรม (moral conduct) คือการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่าเกิดจากอิทธิพลของทั้ง 2 องค์ประกอบข้างต้น

การพัฒนาคนในด้านจริยธรรมจึงต้องพัฒนา 3 ด้าน เพราะพฤติกรรมของคนที่แสดงออกมาทั้งทางกายและทางวาจา นั้น จะมีความสัมพันธ์กับทางจิตใจและสติปัญญาโดยเริ่มจากการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกได้แก่ ปัญญาหรือความรู้จะส่งเสริมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง ควบคุมอารมณ์ และความรู้สึก²⁹

²⁸ ทศนีย์ ผลเนื่องมา และคณะ , รายงานการวิจัยรูปแบบของการจัดประสบการณ์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนด้วยการสอนเป็นคณะ , โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม (กรุงเทพฯ : เอกสารอัดสำเนา, 2547) , 7.

²⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย (กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการประชุม , 2535) , 5.

ประภาศรี สีหอำไพ ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิต เป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย ได้แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมเป็น 3 ประการ คือ

1. ระเบียบวินัย (discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง สังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจ ย่อมเดือนร้อนระส่ำระสาย ขาดผู้นำผู้ตาม ขาดระบบที่กระชับ ความเข้าใจ เป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติ การหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัย ย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ทัดเทียมชาติอื่น จึงควรประพฤติตามจารีตประเพณีของสังคม

2. สังคม (society) การรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน ก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีวัฒนธรรมอันเป็นความมีระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นกลุ่มชนที่ขยายวงกว้างเรียกว่า “สังคม”

3. อิสระเสรี (autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความอิสระสามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุข อยู่ในระเบียบวินัยและสังคมของตน เป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระ สามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมสามารถปกครองตนเองได้³⁰

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมตามแนวปรับพฤติกรรม ทฤษฎีการพัฒนาเชิงจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม และการพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพระพุทธรศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

1.ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม (value clarification หรือใช้ตัวย่อว่า VC) หมายถึงกระบวนการหาหนทางให้บุคคลเข้าใจค่านิยมของตนเองและค่านิยมของผู้อื่นอย่างชัดเจน รวมทั้งรู้จักสังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย วิธีการคือการให้บุคคลสำรวจค่านิยมของตนเองจากเงื่อนไข หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้กระบวนการนี้จะช่วยให้บุคคลเรียนรู้การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย และการวางแผนชีวิต ตลอดจนการพัฒนาความคิด เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความหมาย กระบวนการกระจ่างค่านิยมนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับการกระทำและทำให้บุคคลยอมรับ ความรู้สึก และความคิดของตนเอง

³⁰ ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543) , 48.

ผู้เสนอกระบวนการ VC กลุ่มแรกคือ Raths, Harmin and Simon ถือว่าค่านิยมคือ หลักการประพัตติตนแบบต่าง ๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้อง ควรแก่การยึดถือ ความหมายของ ค่านิยมในกระบวนการ VC ตรงกับความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ดังนั้น กระบวนการ กระจำงค่านิยม จึงเป็นกระบวนการกระจำงจริยธรรมของตนเองด้วย

นักทฤษฎีกระจำงค่านิยม ได้เสนอเกณฑ์ 7 ประการของกระบวนการกระจำงค่านิยม ดังนี้

1. เกิดจากการเลือกของตนเองอย่างอิสระหรือไม่
2. ได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ หรือเปล่า
3. ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่าง ๆ หรือเปล่า
4. มีความภูมิใจ หรือยินดีในสิ่งที่ตนเลือกหรือเปล่า
5. จะยืนยันการตัดสินใจเลือกของตนเองอย่างเปิดเผยหรือไม่
6. จะทำตามที่ตนตัดสินใจเลือกหรือไม่
7. จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่³¹

2. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning หรือใช้ตัวย่อว่า MR) ผู้นำทฤษฎีนี้ คือ Kohlberg ทฤษฎีของโคลเบอร์กเป็นที่ยอมรับ และรู้จักกันแพร่หลาย ตามแนวคิดพื้นฐานของโคลเบอร์ก (Kohlberg) จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคล

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ความสามารถด้านความคิดของบุคคลในการจำแนกว่าการปฏิบัติแบบใดถูกต้อง ไม่ถูกต้อง ดี ไม่ดี ควรไม่ควร ตามเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่ง และเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำหน้าที่เป็นเหตุจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งบุคคลสามารถประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้อื่นได้ โดยการสังเกตและซักถามเหตุผลที่การตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งนั้น ๆ

การพัฒนาจริยธรรม โดยวิธีฝึกยกระดับความสามารถในการตัดสินใจ และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลักการสำคัญคือ การกระตุ้นให้บุคคลเกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างความรู้หรือเหตุผลที่มีอยู่เดิมกับความรู้หรือเหตุผลที่ได้รับใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีให้เขาได้รับรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งแตกต่างไปจากความคิดและเหตุผลของตนเอง

³¹ อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 216.

Kohlberg ได้สรุปโดยจัดระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับจะมี 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น ดังนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (อายุประมาณ 2 -12 ปี)

ชั้นที่ 1 : ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 2 : ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

2. ระดับเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ 12 ปี ขึ้นไป)

ชั้นที่ 3 : ใช้การยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 4 : ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

3. ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป)

ชั้นที่ 5 : ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ชั้นที่ 6 : ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

Kohlberg มีความเชื่อว่ากฎเกณฑ์ที่คนเราใช้ตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำและพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นกว่าไปสู่ขั้นสูงกว่าที่ละขั้น ไม่มีการย้อนขั้น ไม่มีการข้ามขั้นและไม่มีการเร่งขั้น ตามทฤษฎีของ Kohlberg จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ในการคิดไตร่ตรอง จำต้องอาศัยข้อมูลที่นำมาพิจารณาส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้รับการรับฟังทฤษฎีของผู้อื่นซึ่งอยู่สูงกว่าระดับพัฒนาของตน 1 ขั้น หากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน ความรู้สึกไม่สมดุลก็จะเกิดขึ้น ทำให้ผู้ตกอยู่ในสภาพไม่สมดุลนี้ต้องปรับตนเอง โดยการสำรวจและจัดระเบียบความคิดความเข้าใจของตนใหม่ มีการจำแนกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณาการประเด็นต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณาการประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นความเข้าใจใหม่ ที่สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ความเข้าใจใหม่เกิดจากการจัดระเบียบทางความคิดเป็นโครงสร้างทางความคิดใหม่ซึ่งแตกต่างจากเดิม กระบวนการจำแนกการบูรณาการจึงเป็นกลไกของการพัฒนาจริยธรรม ผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ขึ้นมาแทนที่จริยธรรมเก่า จริยธรรมใหม่นี้จัดอยู่ในขั้นสูงกว่าจริยธรรมเก่า และแตกต่างจากจริยธรรมเก่า ในเชิงคุณภาพอย่างสิ้นเชิง

วิธีการปลูกฝัง และเสริมสร้างจริยธรรมตามทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่เสนอโดย Kohlberg การปลูกฝังจริยธรรมคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องด้วยเหตุผลในระดับสูงและอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์สังคม ตามทฤษฎีนี้การพัฒนาจริยธรรมไม่อาจกระทำด้วยการสอน ไม่อาจกระทำด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดู และไม่อาจกระทำด้วยวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ จริยธรรมสอนกันไม่ได้ จริยธรรมพัฒนาขึ้นมา

ด้วยการนี้เกิดของแต่ละคนตามลำดับขั้น และตามระดับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุ ดังนั้นหากยังไม่ถึงวัยอันสมควร จริยธรรมบางอย่างก็จะไม่เกิด

การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีนี้กระทำได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับรู้ธรรมชาติของผู้อื่นซึ่งมีจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่า 1 ขั้น และเปิดโอกาสให้บุคคลทดลอง แสดงบทบาทของผู้อื่น โดยเฉพาะบทบาทผู้อื่นที่มีต่อบุคคลนั้น เพื่อให้มีโอกาสประสบการณ์ธรรมชาติที่ขัดแย้งกับโครงสร้างความคิดทางจริยธรรมเดิมของตน ในจังหวะที่เกิดความขัดแย้งนี้ หากมีการชี้แนะที่เหมาะสมก็จะช่วยให้บุคคลพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมให้สูงขึ้นได้³²

3. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมตามแนวปรับพฤติกรรม (behavior modification หรือใช้ตัวย่อว่า BM) การพัฒนาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีการปรับพฤติกรรมมุ่งสร้างพฤติกรรมที่พึงงามที่บุคคลพึงปฏิบัติ โดยการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำ วิธี BM ใช้ได้ผลดีในการสร้างและรักษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

แนวคิดพื้นฐานทางวิธีการ BM ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดให้พฤติกรรมหนึ่ง ๆ เช่น กล้าแสดงออกสัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำการต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรม การแสดงออกก็จะเกิดด้วยความถี่สูง ในทางกลับกันหากกำหนดให้พฤติกรรมดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ไม่ต้องการเป็นเงื่อนไขการลงโทษ พฤติกรรมนั้นจะค่อย ๆ หดหายไป³³

การนำแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้แบบการกระทำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเหล่านั้น กรมวิชาการ ได้เสนอแนะแนวทางไว้ ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน ในกรณีนี้ครูจะต้องเริ่มจากการกำหนดลงมาให้แน่นอนเสียก่อนว่าจริยธรรมข้อใดที่ต้องการที่จะให้นักเรียนพัฒนา

2. ในกรณีที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่จะต้องพัฒนามากกว่า 1 พฤติกรรมขึ้นไปจะต้องพิจารณาลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นของพฤติกรรมนั้น ๆ แล้วค่อยดำเนินการพัฒนาไปที่ละพฤติกรรม ในกรณีที่เป็นพฤติกรรมเกี่ยวข้องกันก็อาจจะพัฒนาไปที่ละหลาย ๆ พฤติกรรมในเวลาเดียวกันได้ เช่น การเข้าชั้นเรียนตรงเวลา การส่งงานตรงเวลา เป็นต้น

3. ครูต้องทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา ว่าเกิดขึ้นบ่อยหรือเกิดขึ้นนานเพียงไรในการเกิดแต่ละครั้งเป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

4. กำหนดตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษ โดยการสังเกต สัมภาษณ์ หรือออกแบบสอบถามนักเรียน เพื่อจะได้แน่ใจในตัวเสริมแรง หรือตัวลงโทษที่จะใช้นั้นได้ผลจริง ๆ

³² เรื่องเดียวกัน , 211.

³³ เรื่องเดียวกัน , 209.

5. ในกรณีที่พฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนานั้นยังไม่เกิดขึ้น ครูอาจกระตุ้นโดยการชี้แนะพร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้น

6. ในขณะที่ดำเนินการด้วยวิธีการปรับปรุงพฤติกรรมรวมอยู่นั้น จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนาตลอดเวลา เพื่อแนวโน้มของการเกิดพฤติกรรมที่ต้องการนั้น และปรับปรุงวิธีการได้ทันที

7. เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ต้องการพัฒนานั้นสม่ำเสมอแล้วให้ครูยึดการเสริมแรงทางบวกออกไป โดยวิธีการให้การเสริมแรงบ้าง ไม่ให้การเสริมแรงบ้าง การกระทำเช่นนี้จะทำให้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่พัฒนาแล้ว คงอยู่เป็นระยะเวลาอันยาวนาน หรือคงอยู่เป็นการถาวร

สาเหตุที่ทำให้การปรับปรุงพฤติกรรมไม่ได้ผลมีหลายประการ เช่น

1. พฤติกรรมเป้าหมายไม่ชัดเจน
2. ตัวเสริมแรงไม่เหมาะสม
3. วิธีการให้ตัวเสริมแรงและระยะเวลาไม่เหมาะสม
4. ครูไม่สามารถควบคุมแหล่งของตัวเสริมแรงทางบวกอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ต้องการปรับ

5. ขาดการวางแผนล่วงหน้าในการปรับพฤติกรรม คือ ต้องทำให้สม่ำเสมอและเป็นระบบมิใช่ทำตามอารมณ์³⁴

ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ แสดงทรรศนะว่าการพัฒนาจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรมไม่ให้ความสำคัญของความเข้าใจกฎเกณฑ์ตัดสินความถูกต้องของพฤติกรรมบุคคลจึงแสดงพฤติกรรมตามเงื่อนไขที่ครอบงำตนเอง ทั้งที่ใจจริงต้องการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขให้เป็นไปอย่างถูกต้องและดีงามกว่าจุดบกพร่องในการควบคุมเงื่อนไขมีความจำกัดมากเพราะบุคคลอาจบุคคลอาจได้รับการเสริมแรงและ การลงโทษจากบทบาทอื่นของตนและสภาพแวดล้อมอื่นในสภาพการณ์อื่น ซึ่งไม่เป็นทิศทางเดียวกับเงื่อนไขที่ควบคุม ดังนั้นในการนำแนวทางตามทฤษฎีนี้มาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย³⁵

³⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ , 2541) , 55-56.

³⁵ ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ , ความรู้คู่คุณธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534) , 99-101 .

4. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (social learning หรือใช้ตัวย่อว่า SL) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเกิดจริยธรรมเป็นผลของสังคมประภคิต (socialization) โดยใช้กระบวนการขัดเกลาลุ่ปนิสัยอันเป็นผลมาจากการซึมซาบ (internalization) และการถอดแบบ (identification) จากสังคม นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม แบบดูรา (bandura) มีแนวคิดพอสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งทีเรียนรู้คือความสัมพันธ์ต่าง ๆ เงื่อนไขความสัมพันธ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความเชื่อและความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลทีเกิด ความเชื่อและความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลทีเกิดจากพฤติกรรม ซึ่งทำให้มีการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ และเมื่อเรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไรแล้ว เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งก็คาดหวังเกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความดีใจ วิตกกังวล ซึ่งความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

2. วิธีเรียนรู้ใช้ประสบการณ์ตรงและเรียนรู้ได้ด้วยการสังเกต

3. ผลของการเรียนรู้จะอยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธ์กันอย่างไร ความเชื่อนี้อาจแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ทีได้รับ หรือจากการบอกเล่า ซึ่งมักจะมีลักษณะโน้มหน้าวจิตใจมีความน่าเชื่อถือสูง เช่น คำสอนของศาสนาต่าง ๆ ความเชื่อของคนมีอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของคน เช่น การยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต การยอมตายเพื่อชีวิตทีดีกว่าในภพต่อไป

4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยสติปัญญาเป็นการใช้สติปัญญาไตร่ตรองทำให้มองเห็นวิธีการต่าง ๆ การคิดเชิงประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะให้เกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้เกิดการตัดสินใจจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เป็นการบังคับตัวเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

5. การตัดสินใจทางจริยธรรม เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกผิดของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทีแต่ละบุคคลคิดว่าเกี่ยวข้อง ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้มีจำนวนมาก เช่น คำหนึ่งผู้กระทำว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีสติปัญญาเพียงใด ในสภาวะแวดล้อมอย่างไร ทั้งนี้อาจจะตรงกับทีเราพูดว่าต้องดูกาลเทศะ เป็นต้น

6. การบังคับตนเอง (self-regulation) จะต้องมี 3 องค์ประกอบ เช่นบุคคลจำต้องมีมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติ ประเมินความประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐาน และมีปฏิริยาต่อตนเองตามผลของการประเมิน องค์ประกอบทั้ง 3 นี้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยตรงและโดยการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ทีเป็นต้นแบบ และบุคคลจะพึงพอใจในตนเองก็ต่อเมื่อได้ทำตามมาตรฐานทีตนตั้งใจไว้เท่านั้น

ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีจึงเน้นตัวแบบที่จะใช้เป็นตัวอย่างโดยใช้วิธีเทียบเคียง (identification) จนในที่สุดยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเน้นกระบวนการซึมซาบ (internalization) ค่านิยมของสังคมเป็นกระบวนการที่บ่มเพาะบุคลิกภาพ หลักการสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมในทฤษฎีนี้คือการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ ตัวอย่างและคำอธิบายเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าผลการกระทำนั้น ๆ นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอย่างไร มีคุณค่าหรือพึงปรารถนาหรือไม่ การใช้แนวคิดจึงต้องให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรงและการอบรมสั่งสอนซึ่งหากมีความสอดคล้องกันมากการเรียนรู้จะมีประสิทธิผลและสนองได้ตรงเป้าหมาย แต่หากไม่สอดคล้องกันผลที่เกิดขึ้นก็ลดลงไป³⁶

5. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี และของคนเก่ง ว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวของเยาวชนและประชาชนไทยอายุ 6 ปี ถึง 60 ปี จำนวนหลายสิบเรื่องเป็นคนไทยที่ถูกศึกษารวมหลายพันคน ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งเป็นผลการวิจัยในประเทศไทยในช่วง 20 ปี

ลักษณะของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย มีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นดอกไม้และผลไม้ของต้นไม้ ในส่วนนี้ดอกไม้และผลไม้บนต้น แสดงถึงพฤติกรรมทำดีละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานที่ขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่เข้าเป็นพฤติกรรมพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่น่าปรารถนา มีสาเหตุ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ และกลุ่มที่ 2 อยู่ในส่วนรากแก้วของต้นไม้

2. ส่วนลำต้นของต้นไม้ เป็นส่วนที่เป็นสาเหตุทางจิตใจที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา อันประกอบไปด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

- 2.1 เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 2.2 มุ่งอนาคต และการควบคุมตัวเอง
- 2.3 ความเชื่ออำนาจในตน
- 2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 2.5 ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม

³⁶ อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 219.

3. ส่วนรากลึกของต้นไม้ เป็นจิตลักษณะอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นสาเหตุทางจิตใจที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา มีอยู่ 3 ด้านคือ

3.1 สติปัญญา

3.2 ประสบการณ์ทางสังคม

3.3 สุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้งสามนี้ อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่บ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีครบพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนั้นจิตลักษณะ 3 ประการที่ราก อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นเพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวด้วย ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย ของ ดวงเดือน พันธุมานาวิน มีแนวคิดในการพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนตามกลุ่มอายุกล่าวคือ เด็กในช่วงอายุ 9-13 ปี (ประถมปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2) ควรพัฒนาทักษะจริยธรรม การควบคุมตนเอง การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความมีเหตุผล ส่วนเยาวชนในช่วงอายุ 14-19 ปี (มัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6) ควรพัฒนาจริยธรรม การเห็นแก่ส่วนรวม และมีมนุษยธรรมสูง ความสามารถควบคุมตนเองอย่างเต็มที่ และความเป็นประชาธิปไตย³⁷

6. การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ให้ข้อคิดแก่คณะผู้ดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธว่า ในการพัฒนาคนต้องอาศัยหลักการที่เป็นองค์รวมของ ศีล สมาธิ และปัญญา แต่เมื่อถึงขั้นของการพิจารณาผล หรือขั้นการวัดผลแห่งการพัฒนาต้องแยกเป็น 4 ด้าน หรือ ภาวนา 4 เพื่อพิจารณาให้ชัดเจนเป็นด้าน ๆ ไปว่า ด้านใดเกิดผลอย่างไร ได้แก่

1. กายภาวนา เป็นการพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นกายภาพ หรือทางด้านวัตถุ
2. ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสังคม ด้านเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งสัตว์ทั้งหลาย
3. จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ ที่อาศัยสมาธิเป็นตัวแกนในการฝึก และมีบทบาทออกมทางเจตจำนง

³⁷ ดวงเดือน พันธุมานาวิน , ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล (กรุงเทพฯ ฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น , 2544) , 15 , 83-93 .

4. ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนาทางด้านปัญญา ความรู้ความเข้าใจ คิดได้ หยั่งเห็น จากหลักการดังกล่าวข้างต้น โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำมาสร้างเป็นตัวชี้วัดด้านผลผลิต คือ ผลอันพึงเกิดแก่นักเรียน ดังนี้

องค์ประกอบหลัก คือ พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ องค์ประกอบย่อยคือ

1. กาย (กายภาพ) ข้อบ่งชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) บริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ได้คุณค่าแท้ 2) การดูแลร่างกายและแต่งกายสะอาดเรียบร้อย 3) ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลและรักษาสิ่งแวดล้อม

2. ศีล (สังคม) ข้อบ่งชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2) มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา 3) สามารถพึ่งตนเองได้ หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต

3. จิต (จิตใจ/อารมณ์) ข้อบ่งชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนบุญคุณ 2) มีจิตใจเมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อแบ่งปัน) ต่อกัน 3) ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร 4) มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน

4. ปัญญา ข้อบ่งชี้คุณภาพ ได้แก่ 1) มีศรัทธา และเข้าใจถูกต้องในพระรัตนตรัย 2) รู้บาป-บุญ คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ 3) ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง และใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางานอยู่เสมอ 4) รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิต และการทำงานได้ด้วยสติปัญญา

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษาของนักเรียน การแก้ไข้ปัญหาและการพัฒนาด้วยกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร ครู อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในปัจจุบันเทคโนโลยีสูง การสอนด้วยอุปกรณ์เครื่องมือทางเทคโนโลยีด้วยความเท่าเทียมคนเดียวสอนคนได้ทีละจำนวนมาก ๆ แต่เครื่องมือเหล่านั้นไม่สามารถอบรมบ่มนิสัยคนได้ สิ่งสำคัญ การปลูกฝังด้วยการอบรมบ่มนิสัยต้องมีวิธีการที่ดีในการอบรมสั่งสอน

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญ โดยตัวผู้บริหารเองจะต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดแก่นักเรียนในโรงเรียน และขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมครูในโรงเรียนให้สามารถจัดกิจกรรมที่จะช่วยอบรม บ่มนิสัยนักเรียนทุกคนให้เป็นคนที่มีคุณธรรมด้วย

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิด ที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทำให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการให้เยาวชนหรือบุคคล มีคุณธรรม จริยธรรมโดยเน้นการพัฒนาตนเอง ด้วยการเริ่มจากภายในจิตใจ (inner-directed) โดยพัฒนากระบวนการทางปัญญาประกอบกับประสบการณ์ภายนอก อย่างเป็นกฎเกณฑ์ ด้วยอิสระ ด้วย

ความรู้ และตัวแบบอย่างต่าง ๆ ให้ใช้ชีวิตและทำงานอย่างมีแก่นสาร เพื่อประโยชน์ของตนเอง สังคม และเพื่อโลกอย่างแท้จริง มีบุคลิกภาพที่มั่นคงในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ชุมชน อย่างอิสระด้วยกระบวนการทางปัญญา อันประกอบด้วยความคิด พิจารณา จนเกิดความตระหนัก หรือเข้าสู่คุณธรรมด้วยตนเอง เน้นความรัก และความมีศักดิ์ศรีในตนเอง สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง จากคุณค่าและความดีที่ตนมีอยู่ ดึงพลังและศักยภาพเชิงบวกมาใช้ ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่นำไปสู่จริยธรรมสากลของมนุษย์ทุกคน³⁸

ก่อน สวัสดิพาณิชย์ ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ว่า การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมที่ถูกต้องให้แก่ตนเองนั้น เป็นกระบวนการที่ยืดเยื้อมาก เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่ออยู่ที่บ้าน จนกระทั่งมาอยู่ที่โรงเรียน ก็ได้รับการอบรมสั่งสอนเพิ่มเติม การคบเพื่อน การสังคมกับเพื่อนภายนอก ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งซึ่งทำเด็กสร้างค่านิยมให้แก่ตน และการที่จะให้ค่านิยมแก่เด็กนั้น อย่างมากที่สุดที่จะทำได้ ก็คือ ให้มีคำอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนว่า หลักศีลธรรม ซึ่งมนุษย์ควรยึดถือเป็นค่านิยมคืออะไร (value clarification) เหตุใดเราจึงยึดถือสิ่งนั้นเป็นค่านิยมของเรา และเมื่อเรายอมรับหลักศีลธรรมบางอย่างมาเป็นค่านิยมของเราแล้ว การประพฤติปฏิบัติของเรานั้นจะต้องสอดคล้องกับค่านิยมที่เรายอมรับด้วย ฉะนั้น การส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรม ควรดำเนินการดังนี้

1. การจัดการสอนจริยศึกษา ต้องสอนให้เด็กรู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ และยอมรับสิ่งเหล่านั้น เหมาะสมที่จะยึดเป็นค่านิยมของเราหรือไม่ เมื่อนักเรียนนำไปปฏิบัติแล้วก็ต้องมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ ควรจะได้มีการพัฒนารูปแบบการสอนและคำนึงถึงบรรยากาศในการเรียนการสอนด้วย

2. จะต้องปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน โดยเริ่มต้นจากการรักษาความสะอาด การสร้างสุขาภิบาลที่ถูกต้อง ตกแต่งบริเวณโรงเรียนให้สวยงาม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างหนึ่ง

3. รูปแบบตัวอย่างในเรื่องของความประพฤติ เรื่องของมารยาท ศีลธรรม และจริยธรรม ควรจะต้องเป็นรูปแบบตัวอย่างแก่เด็ก โดยอยู่ในบทบาท 3 ประการ คือ ความเป็นผู้รู้ดี ผู้มีความประพฤติดี และผู้มีน้ำใจดี

³⁸ อมรา เล็กเริงสินธุ์, คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2542), 208.

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม เราควรเร่งเรื่องกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญเติบโต สร้างบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ให้แก่ตนเองมากกว่า กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนทั้งหลายทำอยู่แล้วในแง่ของศิลปะ วัฒนธรรม และในแง่ของพิธีทางศาสนา ในแง่ของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมือง หรือเพื่อสังคม และกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้น ถ้าเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเห็นพ้องด้วยแล้ว จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และเต็มอกเต็มใจที่จะเรื่องรู้ได้มากขึ้น³⁹

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ ได้กล่าวถึงแนวทาง การจัดจริยศึกษาสำหรับโรงเรียนไว้สรุปได้ ดังนี้

1. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดการสอนจริยธรรม ตามหลักสูตร โดยสอนให้สอดคล้องกับสังคมจากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัวนักเรียน

3. จัดกิจกรรมประกอบการสอนจริยธรรม ให้เด็กได้ปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ เน้นให้เห็นจริงมากกว่าการสร้างความสำเร็จที่มลาย

4. แทรกคติธรรม ทั้งในหนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบ

5. สอดแทรกจริยธรรม ในศาสนาทุกวิชา ทุกกลุ่มประสบการณ์

6. จัดภาพประกอบเรื่องจริยธรรม ทั้งในการสอน และการจัดกิจกรรม

7. ใช้สื่อมวลชนในการให้ความรู้ และประสบการณ์ด้านจริยธรรม⁴⁰

กิริติ ศรีวิเชียร กล่าวถึง แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน ไว้ว่า การส่งเสริมจริยธรรม จะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนอย่างเดียวแต่จะต้อง อาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครู ในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือ จะต้องส่งเสริม จริยธรรม ทั้งในรูปหลักสูตรแฝง และในรูปการสอน ซึ่งการส่งเสริมจริยธรรม ทั้งในรูปของหลักสูตรแฝง (hidden curriculum) จะต้องสร้างความสนใจของนักเรียนไปที่บรรยากาศ หรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่มีผลต่อการส่งเสริมจริยธรรม เพราะนักเรียนจะไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ครูตั้งใจให้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูในระบบโรงเรียน เช่น ความรักใคร่ สามัคคีของครู ความสุภาพเรียบร้อยในทางวาจาของครู และความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคณะครูในโรงเรียน⁴¹

³⁹ ก่อ สวัสดิพานิชย์ , คู่มือการส่งเสริมจริยธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์, 2523) , 9-10.

⁴⁰ ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ , หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , 2524) , 87-88.

⁴¹ กิริติ ศรีวิเชียร , การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , 2524) , 41-44.

ชม ภูมิภาค กล่าวว่า การสอนจริยศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องอาศัยปัจจัย ดังนี้

1. ครูผู้สอน จะต้องศึกษาให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยส่วนรวมและจุดมุ่งหมาย เฉพาะของจริยศึกษา ศึกษาคุณธรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ให้เข้าใจลึกซึ้งกว้างขวาง ครูผู้สอน ต้องศึกษาให้เข้าใจถึงความคิตรบยอด และหลักการอันเป็นส่วนประกอบของคุณธรรมนั้น ๆ ตลอดจนจนความสำคัญของคุณธรรมนั้น ที่มีต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. การปฏิบัติของบุคลากรในโรงเรียน ครูต้องมีความเลื่อมใส และต้องปฏิบัติตาม คุณธรรมนั้นให้เกิดเป็นนิสัย ทั้งผู้สอน และผู้เรียนต้องปฏิบัติ และดำรงชีวิตอย่างนั้นเช่นกัน โดย จริงจัง และต่อเนื่อง ต้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นว่า จริยธรรมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิต ต้อง ปฏิบัติเป็นประจำ เพื่อความสุขของตนเอง และของสังคมโดยส่วนรวม

3. การจัดภาวะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

4. กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน⁴²

พนัส หันนาคินท์ แบ่งขั้นตอนการพัฒนาและปลูกฝังค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมหรือจริยธรรมนั้น

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ถึงองค์ประกอบและวิธีการปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามค่านิยมและ จริยธรรมนั้น ๆ

ขั้นที่ 3 ให้มีการปฏิบัติตามค่านิยมหรือจริยธรรมนั้น ๆ และหากเป็นไปได้ก็ต้อง พยายามปลูกฝังให้เป็นนิสัยประจำต่อไป⁴³

สาโรช บัวศรี กล่าวว่า วิธีการดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนนั้น กระทำได้ ดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการคุณธรรม จริยธรรม ประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนด แผนงาน คุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งปี และควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไข แผนการปฏิบัติ ให้เหมาะสมดียิ่งขึ้น

⁴² ชม ภูมิภาค , บทความวิทยุกระจายเสียง การศึกษาเพื่อคุณธรรม สมาคมการศึกษา แห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ : เจริญวิทยุการพิมพ์, 2525) , 213-214 .

⁴³ พนัส หันนาคินท์ , การสอนค่านิยมและจริยธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ ,2526) , 126.

2. จัดให้มีแผนงานการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้
 - 2.1 สร้างบรรยากาศ หรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษา อบรม และ การปฏิบัติเรื่องจริยธรรม ได้แก่
 - 2.1.1 คณะครูร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
 - 2.1.2 ชี้แจงกระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนมีความเข้าใจ และเห็นว่าการประพฤติ ตน ตามแนวทางของจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีเกียรติยิ่ง ไม่เป็นสิ่งที่น่าละอาย เพราะสิ่งที่น่าละอาย นั้น คือการทำ ความชั่ว
 - 2.1.3 ตั้งกลุ่มชุมชนจริยศึกษาชั้นในโรงเรียน
 - 2.2 จัดให้มีการอบรม จริยธรรม โดยต่อเนื่องในโรงเรียน ผู้ให้การอบรม ได้แก่
 - 2.2.1 พระสงฆ์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 2.2.2 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 2.2.3 ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวัน
3. จัดให้มีแผนงานควบคุมความประพฤติ เช่น
 - 3.1 ผู้ใดประพฤติผิดด้านจริยธรรม หรือละเลย ต้องถูกลงโทษตามควรแก่กรณีอย่าง เคร่งครัด
 - 3.2 ผู้ใดประพฤติดีเด่นด้านจริยธรรม ต้องยกย่องสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้นอย่างดี⁴⁴

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอวิธีการพัฒนาจริยธรรม ว่ามีวิธีการ ดำเนินการ พอสรุปได้ดังนี้

 1. ให้เด็กเห็นความสำคัญของจริยธรรมด้วยตนเอง ให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นช่วยตัวเอง และสังคมได้
 2. การสอนต้องกระตุ้นให้นักเรียนต่อเพื่อให้เข้าใจในสัจธรรม ไม่เบื่อหน่าย หรือเคลือบ แคลงสงสัย
 3. การสอนควรเน้น การปฏิบัติอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ
 4. แนวการสอนโดยใช้บุคคลเป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างให้นักเรียนปฏิบัติตาม
 5. ในการพัฒนาจริยธรรม ต้องมีการประเมินผลอยู่เสมอ⁴⁵

⁴⁴ สारอช บัวศรี, จริยธรรมศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2526) , 21.

⁴⁵ กรมวิชาการ , พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้าน การปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียน (กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2527) , 6. (เอกสารอัดสำเนา)

ก่องแก้ว เจริญอักษร อ้างอิงในธีระพร อูวรรณโณ เสนอแนะไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรมามีวิธีการดังนี้

1. การอบรมจริยศึกษา ด้วยการสอนในห้องเรียน ต้องจัดให้พอดี และเป็นครั้งคราว ส่วนการอบรมด้วยการบรรยายธรรม ควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้บริหารโรงเรียน จัดทำให้โดยสม่ำเสมอ ไม่มากและไม่น้อย

2. การจัดกิจกรรมเรื่องในวันศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงกิจกรรมที่จัดเป็นพิธีในหอประชุม ก่อนมีการประชุมตามปกติทุกครั้ง สำหรับพิธีรีตอง ที่เป็นขั้นตอนยืดเยื้อใช้เวลานาน ถ้าจัดให้เป็นครั้งคราว รายละเอียดในพิธีเช่นนี้สามารถทำให้นักเรียนซาบซึ้ง ตริ่ใจ มองเห็นคุณค่า และความงามในเชิงศิลปวัฒนธรรมได้

การจัดกิจกรรม การแสดงละคร คติธรรมในงานประจำปีของโรงเรียน การให้แสดงละคร เพื่อให้ดูแบบอย่างของพระเอก นางเอก ผู้ร้าย การร่วมมือทำงานให้โรงเรียน ความใกล้ชิดระหว่างครู นักเรียน การได้รับคำชมเชย การถูกตำหนิตัวด้วยความรักใคร่ ใส่ใจ เหล่านี้เป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมที่ให้ทำไรแก่นักเรียนในการปรับตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นการสอนจริยธรรมผ่านการประพฤติปฏิบัติต่อกันซึ่งบางครั้ง แม้เตรียมบทเรียนตามตำราไว้ก็อาจสอนไม่ได้ผลเท่าก็เป็นได้

3. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

3.1 การจัดสถานที่ให้ดูศักดิ์สิทธิ์ น่าเคารพนบไหว้ ทางด้านบุคคลสำคัญเกี่ยวกับโรงเรียน ชาติ ศาสนา เป็นต้น ควรเปลี่ยนดอกไม้ เครื่องประดับ หรือตกแต่งใหม่ ให้ดูสง่างาม น่าเกรงขามอยู่เสมอ

3.2 จัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด บริเวณโรงเรียนจะคับแคบ หรือกว้างขวาง ต้องให้สะอาด จะช่วยให้มีสง่าราศีได้ การตกแต่งด้วยความประณีต จะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตา และจิตใจนักเรียนให้รักโรงเรียนของตน

3.3 ติดป้ายคติธรรม คำขวัญทางศาสนา ให้จัดติดประกาศในที่อันควรเช่น คำขวัญปรัชญา ของโรงเรียน คุณธรรมต่าง ๆ การสอนจริยธรรมผ่านทางสายตา เมื่อผ่านสายตาบ่อย ๆ ทำให้นักเรียนซาบซึ้งได้

4. การประพฤติเป็นแบบอย่างจากครู อาจารย์ในโรงเรียน แบบอย่างที่ดี เช่น การทักทายไหว้ ระหว่างครูน้อย-ครูใหญ่ การไม่คุยกันในห้องประชุม การไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวใส่ นักเรียน การไม่กล่าวคำเสียดสีประชดประชัน เมื่อนักเรียนทำผิด การทักทายนักเรียน การให้ความเอาใจใส่แก่นักเรียน การไม่แซงคิวนักเรียนในการรับบริการ เป็นต้น เพื่อนักเรียนได้พบกับจริยธรรม จากการประพฤติปฏิบัติต่อกันจากครู อาจารย์ ของเขาเอง⁴⁶

⁴⁶ ธีระพร อูวรรณโณ, โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. , 2530) , 213-214.

สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ในการสอนจริยศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักธรรม และแนวทางพุทธศาสนาให้แก่ นักเรียน
2. การพัฒนาการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่อง ชมเชย และประกาศเกียรติคุณ นักเรียนเป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง
3. การให้การอบรม หรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับจริยธรรม ควรพยายามกระทำเป็น รายบุคคล หรือกลุ่มย่อยจะได้ผลและน่าสนใจกว่า
4. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ใกล้ชิดกับวัดซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น จึงควรจัด กิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดโครงการธรรมทายาท เพื่อบวชเป็น สามเณร ในระหว่างปิดภาคการศึกษา เป็นต้น
5. โรงเรียน คณะครู ควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เช่นพบปะพูดคุยเยี่ยมเยียน ตลอดจนปรึกษาหารือร่วมกันตามโอกาส และความเหมาะสม ครูควรหาโอกาสติดตามผล นักเรียน แต่ละคนตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียนด้วย
6. การจัดสิ่งแวดล้อม บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียน จะต้องสะอาดเป็น ระเบียบ เรียบร้อยมีวินัยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างให้น่าสนใจ และขอติดตามเกี่ยวกับจริยธรรมอยู่เสมอ เช่นการติดรูปการ์ตูนทางจริยธรรม คติสอนใจ การ จัดป้ายนิเทศ เป็นต้น
7. ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะได้มีการร่วมประชุม เพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน
8. การจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนวิธีการดำเนินงาน การพัฒนาจริยธรรม ระหว่างโรงเรียน หรือหน่วยงาน อื่น โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อน เพื่อให้ เห็นผลงาน ในระยะเวลาสั้น ๆ เป็นอันขาด
9. ควรพิจารณา บุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่น มาร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย⁴⁷
ไกรนุช ศิริพูล เสนอขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมไว้ 3 ชั้น คือ
ชั้นที่ 1 สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ค่านิยมนั้น ๆ โดยวิธี ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง พุดเกลี้ย กล่อมชักจูง และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ

⁴⁷ สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530) , 179-180.

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม โดยใช้ หลักและวิธีการ เช่นสอน จากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องยากจากสิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว และจากรูปธรรมไปหานามธรรม เป็นต้น คือ

1. ขั้นให้ความรู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และพฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของ ค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม

2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความเข้าใจตนเองในค่านิยมจริยธรรมที่จะ ปลูกฝังสร้างเสริม

3. ขั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม โดย ตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ⁴⁸

ลัดดา เสนาวงษ์ ได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังคุณธรรมดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติงานสร้างเสริมคุณธรรม ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง ทศนคติที่ดีและมีความศรัทธาต่อคุณธรรมเหล่านั้นก่อน เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น

2. การจัดสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงคุณธรรม เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างยิ่งใน การพัฒนาคุณธรรมให้แก่บุคคลในสังคม ดังนั้นปัจจัยในการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา ก็คือ การจัดสิ่งแวดล้อมทุกอย่างในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เป็น “คน” ให้เอื้อต่อการ พัฒนา

3. การให้ความรู้เรื่องคุณธรรม หมายถึง การให้นักศึกษาได้รู้จักเข้าใจว่าคุณธรรมที่ ต้องการนั้นคืออะไร มีลักษณะอย่างไร มีวิธีการอะไรบ้างจึงจะสามารถปฏิบัติตามคุณธรรม เหล่านั้น ได้เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของอาจารย์โดยตรงที่จะต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักศึกษา

4. การทำให้นักศึกษาเกิดความสำนึกในบวรพร่องของตนที่มีอยู่ และยอมรับปฏิบัติตาม คุณธรรมที่ต้องการ ซึ่งอาจทำได้โดยอาศัยกิจกรรมหลายแบบ เช่น การให้วิจารณ์ตนเอง การจัด กิจกรรมสังคมมิติ เป็นต้น

5. การฝึกและปฏิบัติตามคุณธรรมที่จะพัฒนา ซึ่งควรเป็นกิจกรรมที่สามารถใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ สัมพันธ์กับปัญหา เช่น การบำเพ็ญตนให้เห็นประโยชน์ การฝึกธรรมะ การ ปฏิบัติ ตามระเบียบวินัย เป็นต้น⁴⁹

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยคณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ได้เสนอแนะแนวทางและมาตรการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของ สถาบันการศึกษาไว้ดังนี้

⁴⁸ ไกรนุช ศิริพูล , ความเป็นครู (กรุงเทพฯ : พิเศษการพิมพ์ , 2531) , 106 .

⁴⁹ ลัดดา เสนาวงษ์ , ความเป็นครู (กรุงเทพฯ : พิเศษการพิมพ์ , 2532) , 16-17.

1. ปรับปรุงหลักสูตรการปลูกฝังอบรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและพัฒนาวิธีการสอนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ พัฒนาและปรับปรุงวิธีการประเมินผลให้สามารถวัดพัฒนาการทางจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

2. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นอย่างดีที่เด็กปฏิบัติได้ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมที่ปลูกฝังในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและคงเส้นคงวา

3. หลักสูตรการฝึกหัดครูควรเพิ่มวิชาทางจิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์อีก 5 - 10 หน่วยกิต นอกจากนี้ควรมีการสอนวิชาเอกด้าน “การปลูกฝังอบรมจริยธรรม”

4. ควรมีการสร้างนักวิชาการชั้นสูงที่จะทำหน้าที่วิจัย สอน และพัฒนาเยาวชนไทยอย่างมีประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยการให้ทุนการศึกษาในชั้นปริญญาโทและปริญญาเอกทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. ให้สถานศึกษาเชิญชวนบุคลากรทางศาสนาช่วยปลูกฝังจริยธรรม

6. ควรปรับปรุงระบบการประเมินผลครูโดยไม่เน้นเป้าหมายเชิงปริมาณ ไม่เน้นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กในทันที แต่เน้นการประเมินคุณภาพและปริมาณการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่จัดให้เด็กอย่างถูกหลักวิชา

7. ควรพัฒนาครูประจำการเกี่ยวกับหลักและวิธีการปลูกฝังอบรมจริยธรรม

8. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานของครู ลดภาระงานด้านธุรการ เพื่อให้ครูดูแลอบรมนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้สวัสดิการความช่วยเหลือและบริการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของครู รวมทั้งมีการติดตามดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครูเพื่อแก้ไขปรับปรุง⁵⁰

พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทรินทร์ กล่าวถึงวิธีการพัฒนาจริยธรรมในการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน คือ

1. การให้ความรู้ขั้นสูง ควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้ง หรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุล จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับโครงสร้างทางความคิดของตน เกิดความสมดุลขึ้นใหม่ จะช่วยให้เด็กเข้าใจ และยอมรับเหตุผลในขั้นสูงกว่าเดิม (ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของเพียเจท์)

2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม สังคม และมนุษยชาติ

⁵⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ข่าวสารวิจัยการศึกษา 16, 6 (สิงหาคม-กันยายน 2536) : 19-20.

3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาส สวมบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ตัวเองเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิด ความคิดความเข้าใจ แตกต่างไปจากเดิมไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง (ตามหลักทฤษฎีของ โคลเบอร์ก)

4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อน จะเป็นสื่อเสนอความรู้ และเหตุผลใหม่ ในระดับสูงกว่าที่มีอยู่⁵¹

ทิสนา แชมมณี ได้เสนอวิธีการสอนหรือพัฒนาพฤติกรรม จริยธรรม และค่านิยมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การนำไปใช้สอน หรือพัฒนาอย่างจงใจ และมีเป้าหมาย

การนำไปใช้ในลักษณะนี้ เพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดก็ตาม เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ เช่น ครูตั้งใจจะปรับพฤติกรรมเกเร ไม่สนใจเรียนของนักเรียนบางคน ให้เลิกประพฤติตนเกเร และมีความตั้งใจเรียนมากขึ้น หรือครูต้องการจะจัดกิจกรรมการสอน โดยใช้กระบวนการเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจลึกทะลาะเบาบางหรือ เอาเปรียบกัน ทางด้านจิตพิสัย หันมาช่วยเหลือกันมากขึ้น หรือลูก ๆ อาจจะใช้ระบบคู่สัญญา กับพ่อแม่ ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้กายเกินตัวของตน เป็นต้น การนำไปใช้ในลักษณะนี้ จำเป็นต้องมีการวางแผนงานอย่างดีไว้ล่วงหน้า และมีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นขั้นตอน การนำไปใช้ในลักษณะนี้ จึงมักจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย เพราะผู้ทำและดำเนินการ มีความตั้งใจจริง มีการคิดอย่างรอบคอบ และมีการดำเนินการจริง ดังจะเห็นได้ว่าผู้ที่สนใจนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ โดยการท้าวิจัยเพื่อพิสูจน์ผล มักจะประสบผลสำเร็จ แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่การนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในลักษณะนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยไม่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยยังมีไม่มาก สาเหตุคงมีหลายประการ เช่น การขาดความตระหนักในความสำคัญของปัญหา การขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง การขาดเวลา การขาดการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง การขาดขวัญและกำลังใจในการดำเนินงาน และการมีภาระเกินกำลังใจในการดำเนินงาน และการมีภาระเกินกำลัง เป็นต้น ดังนั้น หากประเทศชาติต้องการที่จะแก้ปัญหาวิกฤติทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสังคมอย่างจริงจัง จึงจำเป็นต้องทำอย่างเต็มที่ทุกฝ่ายทั้ง บุคลากรที่รับผิดชอบในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน จะต้องหันมาร่วมมือกันนำวิธีการต่าง ๆ มาดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

⁵¹ พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร , การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระบบการศึกษาไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2541) , 4-5.

ปัญหาของการไขปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยม ไม่ได้อยู่ที่การหาวิธีการที่จะสั่งสอน อบรม หรือพัฒนา สิ่งที่ขาดคือการร่วมมือกันนำวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย

2. การนำไปใช้สอนหรือพัฒนาอย่างทันทีตามสถานการณ์

การนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในลักษณะนี้ เป็นการใช้ตามโอกาสที่อำนวย ซึ่งความจริงแล้วเป็นโอกาสที่มีมากกว่าการใช้ในลักษณะแรก เนื่องจากมีโอกาสที่จะใช้ทุกวันในการดำรงชีวิตประจำวัน เนื่องจากเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น และบุคคลได้รับการสอนให้เกิดความเข้าใจทันที อาจจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นหรือช่วยให้ปัญหานั้นคลี่คลายไปในทันที ไม่กลายเป็นปัญหาสะสมต่อไปดังตัวอย่างที่ให้ไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสอนในทันทีช่วยคลี่คลายปัญหานักศึกษาทะเลาะกัน นักศึกษาตัดสินใจไม่ได้ และปัญหานิสิตท้อถอยหมดกำลังใจ เป็นต้น⁵²

แนวทางของผู้บริหารในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม

ขั้นตอนและแนวปฏิบัติการพัฒนานักเรียน ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพและกำหนดปัญหา ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพของสังคม และนโยบายกระทรวงศึกษา กรมเจ้าสังกัดเกี่ยวกับสภาพและความต้องการในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.2 สรุปผลการศึกษาเพื่อกำหนดปัญหาความต้องการในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. กำหนดนโยบายและวางแผน

2.1 ประชุมฝ่ายบริหาร กำหนดนโยบาย โครงการ แผนปฏิบัติงาน

2.2 ประชุมบุคลากรในโรงเรียน ชี้แจงนโยบาย โครงการ แผนปฏิบัติงาน

2.3 กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียน

ด้านคุณธรรม

2.4 กำหนดเครือข่ายในการประสานงาน ติดตามและรายงานผล

⁵² ทิศนา ขัมมณี , การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ , 2542) , 32.

3. ดำเนินการตามแผน

3.1 จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม โดยจัดดังนี้

3.1.1 อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน สะอาดร่มรื่นสวยงาม

3.1.2 บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3.1.3 จัดกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา วันสำคัญของท้องถิ่น และโอกาสเหมาะสมต่าง ๆ

3.2 ประสานสัมพันธ์กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน

3.3 ให้ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินการปลูกฝังเสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณธรรมตามแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน

4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

4.1 ให้คำปรึกษา แนะนำ และขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน

4.2 ประสานงานและติดตามผลการปฏิบัติงาน

4.3 ประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ

4.4 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และเชิดชูเกียรติ ผลงานการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม ให้แก่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ทราบ

4.5 นำผลประเมินเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

อมรา เล็กเริงสินธุ์ ได้เสนอหลักการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้กล่าวว่าหน้าที่หลักของสถานศึกษา คือการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ภาระงานของบุคลากรในโรงเรียนต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกฝัง เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชนไทย ซึ่งหลักการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีดังนี้

1. การพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม นั้น โรงเรียนจะต้องมีนโยบายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพอย่างชัดเจน และนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

2. วิธีการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมสามารถสอดแทรกไปกับการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. การพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมใดก็ตาม ต้องดำเนินการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน

4. โรงเรียนต้องส่งเสริมจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และแบบอย่างที่ดี ที่เอื้อต่อการปลูกฝังเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ

5. ต้องมีการประสานงานและร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน บ้าน ชุมชน วัด จะช่วยให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. ใช้หลักวิชา ทฤษฎี และเทคนิคต่าง ๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนา
7. การปลูกฝังเสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ และนำผลมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาต่อไป⁵³

ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชน ปัญญาดีด้าน ศิลธรรม จริยธรรมของนักเรียนควรมีดังนี้

1. จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายใน สถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังศีลธรรม และจริยธรรมให้แก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. หัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรในสถานศึกษาประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี
3. ดำเนินการอบรมสั่งสอนผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อให้มีการปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง
4. แนะนำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนนอกสถานศึกษาอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ดี
5. กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ของสถานศึกษา ตามหลักศีลธรรม และจริยธรรม เพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง
6. ต้องมีการเรียนทฤษฎีและปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียน โดยฝึกปฏิบัติจริงจนเป็นนิสัย
7. สอดแทรกศีลธรรม และจริยธรรม เข้าไปในการเรียนการสอนทุกวิชา
8. จัดให้มีสื่ออุปกรณ์ของการเรียน การสอนศีลธรรม จริยธรรม กิจกรรมส่งเสริม จริยธรรมตามความเหมาะสม
9. จัดให้มีการประเมิน และวัดผลการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนทางศีลธรรม และ จริยธรรมเป็นระยะ นำผลการประเมินและการวัดมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น⁵⁴

⁵³ อมรา เล็กเริงสินธุ์ , คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542) , 227-228 .

⁵⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, การจัดทำคู่มือพัฒนาคุณภาพทางอารมณ์ ศิลธรรม และจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , 2544) , 13-14 .

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอว่า ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครู และผู้บริหารสามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการโดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในที่นี้ขอเสนอแนะการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง 4 ลักษณะคือ กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร ประกอบด้วยพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา เรียนธรรมศึกษา

2. กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำวันประกอบด้วยกิจกรรมหน้าเสาธง กระทำเพื่อระลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบนิ่ง กิจกรรมห้องไหว้พระ กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิต กิจกรรมประจำสัปดาห์ประกอบด้วย สวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์ ทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์

3. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา สถานศึกษาจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาโดยระดับชั้นห้อง ชั้นธรรมจักร

4. กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ประกอบด้วยกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดีกิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน และกิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที⁵⁵

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุชากรมัย ได้รายงานการสังเคราะห์งานการวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของ 10 ประเทศ เกี่ยวกับคุณลักษณะร่วมคุณลักษณะเฉพาะ และกระบวนการของแต่ละประเทศ ในการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ของประเทศ ในตอนหนึ่งของสรุปผลการวิจัยได้กล่าวไว้ว่า สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทุกประเทศยังให้ความสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนประเทศในเอเชีย ครอบครัวถ่ายทอดคำสอนจากศาสนา ลัทธิ และความเชื่อต่าง ๆ ผ่านพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่สู่ลูกหลาน ที่ช่วยหล่อหลอมคุณลักษณะเด่นชัดมาก โดยเฉพาะเรื่องเคารพในผู้อาวุโส ความอ่อนน้อม ความกตัญญู ส่วนในประเทศยุโรปอเมริกาเหนือ หล่อหลอมคุณลักษณะการช่วยเหลือตนเอง ความมีระเบียบวินัย

⁵⁵ กระทรวงศึกษาธิการ , แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ , 2546) , 42-47 .

ส่วนการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านสถาบันการศึกษาบางประเทศมีทั้งการจัดสอนเป็นรายวิชา ด้านศาสนาโดยตรง หรือวิชาอื่น ที่มีเป้าหมายสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนประเทศที่มีประชากรนับถือหลายศาสนา จะสอนวิชาว่าด้วยการเป็นพลเมืองดี วิชาปรัชญาชีวิต แต่พบว่าการเรียนการสอนที่สำคัญและได้ผลดีในหลายประเทศ ได้แก่ การสอนผ่านกระบวนการกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริง สิ่งรอบข้างและสภาพแวดล้อม การสอนให้คิดวิเคราะห์ รู้จักเหตุและผล การยอมรับความแตกต่าง การเคารพในสิทธิผู้อื่น เป็นต้น⁵⁶

ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ และคณะได้รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่จัดหมุนเวียนทั้งปีส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา และวันสำคัญตามคตินิยมของชาติ เช่น การทำบุญใส่บาตรในวันในหนึ่งวันหนึ่งสัปดาห์ การนิมนต์พระมาเป็นองค์บรรยายธรรม กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในกีฬา มี การเตรียมการของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ในกิจกรรมนี้หากโรงเรียนเข้าใจ นักเรียนจะมีโอกาสพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเกือบทุกด้าน นอกจากนี้การปลูกฝัง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมยังสามารถทำได้ดี ในช่วงเวลากิจกรรมหน้าเสาธงการประกาศความดี ความไม่ดี การแก้พฤติกรรมโรงเรียนกระทำในช่วงเวลานี้ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมใหม่ในการสร้างเสริมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น เช่น โครงการยูวทูตความดี โครงการเด็กดี โครงการของหายได้คืน โครงการพบพระชำระใจ เป็นต้น ส่วนการเรียนรู้อื่นในห้องเรียน การอบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในลักษณะ “ว่ากล่าวสั่งสอน” แทรกเข้าไปในเวลาที่สอน หรือเวลาที่พบเห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่นการไม่ส่งการบ้าน ไม่นำหนังสือมาเรียน คุยกันในขณะที่ครูสอน โดยครูส่วนใหญ่เอาใจใส่กับพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่เหมาะสมมีการประสานกับผู้ปกครอง โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่นำเอาขบวนการการเรียนรู้อื่นที่ใช้การพัฒนาตามวัยหรือพัฒนาสมองเป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม⁵⁷

⁵⁶ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขภิรมย์, รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประทศต่าง ๆ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550), บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.

⁵⁷ ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ และคณะ , รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์, 2550) , 4-6.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของสถาบันการศึกษา ได้ให้ความสำคัญในการจัดกลไกกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้คือ 1) การจัดสภาพแวดล้อม 2) การวิเคราะห์แยกแยะดี-ชั่ว 3) ให้มีสติรู้เท่าทันความคิด คิดอย่างมีหลักการ และเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ 4) สอนให้รู้และปฏิบัติเป็น 5) ความรู้เน้นการพัฒนาและพัฒนาจิตที่ไม่ลงลิกรายละเอียดของแต่ละศาสนาแต่เน้นพฤติกรรมที่แสดงออกที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางปัญญา จิตใจแล้วว่าดีและเหมาะสมได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต และการแสดงออกที่เกิดจาก จิตคิดดี คิดอย่างมีสติ มีเหตุผล 6) เน้นการฝึกพฤติกรรมจากต้นแบบที่ดี และสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ปลุกฝังทัศนคติ และค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย 7) กระบวนการจัดการเรียนรู้นั้น ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเช่น จากสิ่งแวดล้อม จากกรณีปัญหาในห้องถื่น และใช้กระบวนการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้ สื่อเกิดการเรียนรู้ 8) กระบวนการวัดผลนั้น ควรยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของบริบทไม่แข็งจนเกินไป 9) เน้นการปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กับบทบาทของครอบครัว โรงเรียน วัด และชุมชน 10) กระบวนการเรียนรู้ได้ทั้งการเรียนรู้ในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย⁵⁸

โคลเบอร์ก และฟิลลิป (Kohlberg and Phillip) กล่าวว่าไว้ว่า ถ้าครูต้องการปลุกฝังจริยธรรม หรือสำนึกในความยุติธรรมให้กับนักเรียน ครูจะต้องสร้างโรงเรียนให้เต็มไปด้วยความยุติธรรมขึ้นมา ในห้องเรียนต้องมีบรรยากาศแห่งความยุติธรรมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพราะว่าสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปเป็นจำนวนมากนั้นไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากหนังสือเรียน หากแต่ได้มาจากสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศแห่งจริยธรรมที่ครูสร้างขึ้นมาในระบบโรงเรียน หรือในห้องเรียน นั่นคือจัดจริยศึกษาในรูปของหลักสูตรแฝง⁵⁹

⁵⁸ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550), 33-34.

⁵⁹ L. Kohlberg and W. Phillip, Understanding the Hidden Curriculum, Annual Edition in Education (Guilford : The Dushkin, 1973) , 205.

กระบวนการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมโดยสถาบันการศึกษาของประเทศต่าง ๆ

1. ประเทศเกาหลี ได้เร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และเร่งปฏิรูปการศึกษา เกาหลีได้ทำควบคู่ไปกับการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์ควบคู่กับการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งชีวิตและจิตใจ มีความรู้ความสามารถเพื่อให้ออกไปประกอบอาชีพ และเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ระบบการศึกษาแบบใหม่เป็นการศึกษาแบบเปิดและตลอดชีวิต การปฏิรูปการศึกษาจึงใช้หลักสูตรใหม่ที่ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดแก่เยาวชน เริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมอย่างมีระบบและชัดเจนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ดังนี้

1. ระดับอนุบาล ถึง ประถมศึกษาปีที่ 3 ปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นระเบียบในสังคม กฎจรรยา และจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น ปลูกฝังสิทธิและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย เคารพกฎหมายของบ้านเมือง การตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีเหตุผลที่ถูกต้อง

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย ถึง อุดมศึกษา ปลูกฝังสิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองโลก สันติภาพ ความเข้าใจคุณลักษณะอันเป็นสากล และความเข้าใจอันดีต่อวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ โดยโรงเรียนต้องปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าไปในทุกรายวิชา นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องปลูกจิตสำนึกในเรื่องเมตตาธรรม และมนุษยธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์

การสอนคุณธรรมจริยธรรมใช้หลักการแนวคิดของซงจื่อ ผสมผสานกับแนวคิดสมัยใหม่ แล้วสร้างเป็นหลักสูตร วิธีสอนมี 2 ประการ

วิธีที่ 1 การสอนระดับห้องเรียน มุ่งการอภิปรายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเน้นการหาสาเหตุ และเหตุผลที่ดีในการประพฤติตนให้เป็นคนดีตามหลักจริยธรรม มีการยกกรณีปัญหาคุณธรรมจริยธรรมเป็นสื่อ เป็นข้อมูล และให้นักเรียนเป็นผู้วิเคราะห์เพื่อหาความเป็นจริงที่ถูกต้องตามหลักการเหตุและผล

วิธีที่ 2 การสอนในหลักสูตรแฝง (hidden curriculum) ผู้เรียนจะเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง เป็นหลักสูตรที่ครูผู้สอนในโรงเรียนไม่ได้รับรู้อย่างที่กำหนดไว้เป็นทางการ แต่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง และยาวนานมากกว่าหลักสูตรที่เป็นทางการในโรงเรียนหรือในห้องเรียน

2. ประเทศเวียดนาม ในปี พ.ศ. 2539 รัฐบาลเวียดนามได้ประกาศนโยบาย โดยเม่ย (Doi Moi) เพื่อพัฒนาประเทศได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ในโรงเรียนมีวิชา คุณธรรม ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้สถาบันการศึกษาทุกระดับ ยังได้ต่อยอดหลักคำสอนของลุงโฮ 5 ข้อ โดยติดไว้ใน

สถาบันการศึกษาทุกระดับ ได้แก่ 1) รักประเทศชาติรักประชาชน 2) เรียนเก่ง ทำงานเก่ง 3) รักษาอนามัยดี 4) วินัยดี 5) ซื่อสัตย์ กล้าหาญ ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้น ประถมศึกษาทางภาคกลางของเวียดนาม มีการกำหนดให้เด็กทำการบ้าน 5 ข้อ เพื่อให้เด็กรู้จักตนเอง รู้จักคุณธรรมความดี รู้จักจริยธรรม รู้จักชุมชนตนเอง รู้จักครอบครัว รู้จักประเทศชาติ และรู้จักสังคมโลกความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ดี นักเรียนจะให้ความเคารพอย่างสูง ครูมีภาพลักษณ์เช่นเดียวกับความเคารพ และผู้อุทิศตัวโดยไม่มีความเห็นแก่ตัว มุ่งมั่นเผยแพร่ให้ความรู้แก่เหล่านักเรียนนักศึกษา วันครูนักเรียนจะหอบหิ้วกระเช้าดอกไม้ ช่อดอกไม้ห่อของขวัญไปคารวะคุณครูที่บ้านหรือที่โรงเรียน

3. ประเทศไต้หวัน หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วไปลดความสำคัญในการศึกษา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมลง และไม่เน้นหลักศาสนาใดโดยตรง มีคุณธรรมบางอย่างที่สอดแทรกไว้ในหลักสูตรวิชาการ ด้านสังคม-สิ่งแวดล้อม-ชีวิต เป็นต้น อย่างไรก็ตาม องค์การทางศาสนาได้จัดตั้งโรงเรียนที่สอนหลักสูตรทั่วไป แต่เน้นการสอนหลักธรรมเพิ่มเติมจำนวนมาก รวมทั้งการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และมีสถาบันผลิตแพทย์พยาบาลที่ปลูกฝังจิตใจการให้บริการ การเห็นคุณค่าของงานด้วย เช่น องค์การฉือจี้ มีสถาบันการศึกษาทุกระดับจนถึงระดับมหาวิทยาลัย องค์การแสงพุทธธรรม มีโรงเรียนอนุบาล 7 แห่ง ประถมศึกษา 6 แห่ง มัธยมศึกษา 3 แห่ง มหาวิทยาลัย 4 แห่ง องค์การวัดจงไถซาน เปิดโรงเรียนประถมศึกษา และกำลังขยายการสอนมัธยมศึกษา องค์การพุทธผู้จื่อเปิดโรงเรียนเด็กวิถิปุทธ โรงเรียนหลายแห่งได้สร้างมาตรฐานโรงเรียนให้กลายเป็นต้นแบบแก่โรงเรียนทั่วไป นอกจากนี้้องค์การศาสนาเหล่านั้นยังได้มีการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเช่น ค่ายฤดูร้อน ค่ายฤดูหนาว เพื่อฝึกฝนเยาวชน ด้านศาสนา และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

4. ประเทศศรีลังกา การถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม ผ่านโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ คือโรงเรียนพุทธศาสนาวันวันอาทิตย์ ซึ่งมีเด็กและเยาวชนเข้าเรียนจำนวนมากถึง 2.2 ล้านคน โรงเรียนพุทธศาสนาวันวันอาทิตย์ เป็นศูนย์รวมของครูที่เป็นอาสาสมัครทำงานสอนฟรี มีทั้งครูที่เป็นฆราวาส และพระสงฆ์ โรงเรียนนี้ช่วยให้เยาวชนได้รับบทเรียนโดยการเลียนแบบความประพฤติไปในตัวพร้อม ๆ กับการเรียนจากตำรา ช่วยอบรมให้เยาวชนสร้างนิสัยที่ดี มีคุณค่าการดำเนินชีวิตตามคุณธรรมในแนวพระพุทธศาสนา ให้กับตนเป็นพุทธสมชื่อ เป็นแหล่งให้การศึกษาทางศีลธรรม แก่เยาวชนอย่างดีที่สุด ศรีลังกาให้ความสำคัญแก่การปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน เพราะเยาวชนเป็นฐานของสังคม รัฐบาลสร้างระบบรองรับถ้านักเรียนที่เรียนจบชั้น 10 ต้องการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ ถ้ามีประกาศนียบัตรจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันวันอาทิตย์จะได้คะแนนพิเศษ 10 คะแนน และถ้าสมัครงานคู่กัน มีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน ผู้มีประกาศนียบัตรจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันวันอาทิตย์ย่อมได้รับการคัดเลือก เพราะได้รับการรับรองว่าได้รับการอบรมบ่มเพาะหล่อหลอมคุณธรรมทางพุทธศาสนามาถึง 10 ปี

หลักสูตรการเรียนการสอน กระจายเป็น 10 ชั้น แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระดับใหญ่ คือ ระดับต้นชั้น 1 ถึง 5 สอนวิชาพุทธจริต คือ พุทธประวัติ ชาดก และภาษาสิงหล และระดับสูงชั้น 6 ถึง 10 สอนพุทธจริตโดยละเอียด อารยธรรม พุทธศาสนา อภิธรรม และภาษาบาลี มีมาตรฐานองค์ความรู้เดียวกันทั่วทั้งเกาะ รัฐเป็นผู้ผลิตตำราที่ใช้ในการเรียนการสอน ออกข้อสอบและประกาศนียบัตรแก่นักเรียนที่จบการศึกษาในชั้นที่ 10

5. ประเทศอินเดีย ประเทศอินเดีย แยกศาสนาออกจากการเมือง (secular state) ไม่ยึดศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ นักวิชาการชาวอินเดียได้วิจารณ์ว่า การศึกษาของอินเดียขาดคุณค่าไปโดยสิ้นเชิง เป็นการลิดรอนสิทธิของเด็กจำนวนล้าน ๆ คนในอินเดียที่จะได้เรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของพวกเขาเอง นอกจากนี้ยังได้เรียกร้องให้นักวิชาการอินเดียทั้งที่เป็นชาวฮินดู มุสลิม ซิกข์ หรือ พุทธ หันมาสนใจเรื่องนี้ โดยเสนอว่า ควรจะมีตำราเรียนที่กล่าวถึงพื้นฐานทางศาสนาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มหาตมะคานธี เห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการสอนศาสนาในโรงเรียน และควรรวมการศึกษาหลักคำสอนของศาสนาอื่น ๆ นอกเหนือจากศาสนาของตนด้วย เพื่อความเข้าใจและยกย่องหลักคำสอนของศาสนา หลัก ๆ หลายศาสนาของโลก ด้วยความเคารพและมีจิตใจเปิดกว้าง

6. ประเทศฟินแลนด์ มีการสอนคุณธรรมจริยธรรมในวิชาศาสนาหรือปรัชญาชีวิตตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย การสอนศาสนาในโรงเรียน การศึกษาขั้นพื้นฐานเน้น จริยธรรมและศาสนาในชีวิตของมนุษย์ในความเห็นของนักเรียน และในฐานะเป็นปรากฏการณ์สังคม ถือกันว่าศาสนาเป็นรากฐานอันหนึ่งของวัฒนธรรมมนุษย์ ในช่วงวัยเรียนศาสนาเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาของตนเอง และเน้นการเตรียมนักเรียนให้รู้จักศาสนาอื่น ๆ และโลกทัศน์ต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้กว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาและโลกทัศน์ที่ปรากฏในสังคมฟินแลนด์ หลักสูตรเน้นเป้าหมายการสอนศาสนา 5 ประการ ดังนี้ 1) สอนพื้นฐานของศาสนาที่นักเรียนนับถือ 2) สอนโลกทัศน์พื้นฐานของฟินแลนด์ 3) แนะนำศาสนาอื่น ๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ 4) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของศาสนาในมิติทางวัฒนธรรมและมนุษยธรรม และ 5) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของจริยธรรม และมิติด้านจริยธรรมในศาสนา

7. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สถาบันการศึกษาของเยอรมันมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นกระบวนการที่ผสมผสานไปกับสถาบันอื่น ๆ และจะไม่กำหนดเป็นวิชาเฉพาะในระดับอนุบาล และประถมศึกษา แต่เน้นการสอดแทรกในกิจกรรมและการดำเนินชีวิต ที่จัดเป็นวิชาเฉพาะจะใช้ชื่อวิชาต่าง ๆ กัน เช่น วิชาศาสนา จริยธรรม วัฒนธรรม และเป็นวิชาบังคับที่ทุกคนต้องเรียน ระดับปฐมวัย การปลูกฝังส่วนใหญ่ถูกถ่ายทอดมาจากครอบครัว ชุมชน ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษา จะสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมและการดำเนินชีวิตทั้งในสังคมโรงเรียน และชุมชน ที่

เน้นเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ เพราะเด็กวัยนี้ความใกล้ชิดกับครอบครัวจะลดลง ความอิสระด้านความคิด ความเป็นอยู่มีมากขึ้น

ความมีระเบียบวินัย เป็นจุดเน้นสำคัญของการศึกษาทุกระดับโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป การเรียนอาชีวศึกษา เด็กที่เข้าฝึกงานในโรงงานจะต้องมีระเบียบวินัยอย่างสูง และอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของครูฝึก ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงงานซึ่งกำหนดมาตรฐานการทำงานไว้ชัดเจน

8. ประเทศสวีเดน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับเด็กระดับอนุบาลจะใช้กระบวนการกิจกรรมหรือ การเล่นเกมต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยเน้นความร่วมมือกับผู้ปกครองในการให้การศึกษาและอบรมสั่งสอนเด็ก ระดับประถมศึกษาเน้นให้มีพื้นฐานแข่งแกร่งมากขึ้น คำนึงถึงความต้องการของเด็กแต่ละคน เพิ่มศักยภาพความสามารถส่วนตัวเชิงสังคม วิชาการ มีทัศนคติที่คำนึงถึงตนเอง ผู้อื่น สภาพแวดล้อม ความเท่าเทียมกันระหว่างชาย-หญิง คำนึงถึงความแตกต่างของศาสนา และวัฒนธรรม มีการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ปรากฏในทุกชั้นปี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเรียนเพื่อขยาย เพิ่มศักยภาพจากระดับประถมศึกษา สำหรับผู้ที่มีความถนัดในเชิงปฏิบัติ ผู้ที่สอบได้ในเกรดที่ดีในแต่ละปีสามารถข้ามไปเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ทุกชั้น ต้องเรียนวิชาศาสนาจริยธรรม มัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นให้นักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานจริง ให้ความสำคัญกับด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผู้ที่สอบได้เกรดที่ดีแต่ละชั้น สามารถข้ามไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปได้ ทุกชั้นต้องเรียนศาสนา และวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

9. ประเทศแคนาดา มีเป้าหมายให้การศึกษาเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต กำหนดให้การศึกษาระดับประถมศึกษาทำหน้าที่วางรากฐานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะเด่นอื่น ๆ ของชาวแคนาดาตั้งแต่วัยเยาว์ เยาวชนต้องได้รับการปลูกฝัง และพร้อมที่จะเป็นแคนาดา เพื่อจะก้าวสู่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบของหน้าที่พลเมือง รวมทั้งมีทักษะและคุณลักษณะของผู้ที่จะเรียนตลอดชีวิต การสร้างคน สร้างชาติของประเทศแคนาดา มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน โดยในระบบการศึกษาหลักสูตรจัดให้มีวิชาพลเมืองศึกษา หรือ สังคมศึกษา และรัฐให้ความสำคัญกับ พลเมืองศึกษา (civic education) เป็นนโยบายที่ทุกมลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นรับมาปฏิบัติที่เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศ มลรัฐ การเป็นพลเมืองของชาติ วัฒนธรรม และโลกทัศน์ของชนพื้นเมือง คุณลักษณะที่พึงประสงค์กำหนดให้ผู้เรียน “ต้องเป็นบุคคลที่มีค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อจริยธรรมของพลเมือง (civic ethics) ชื่นชมต่อความซบซนและเอกลักษณ์ของพลเมืองแคนาดา โดยการแสดงความเคารพต่อหน้าที่ ความต้องการ และความคิดของบุคคลอื่น และให้ความสำคัญต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติที่

เป็นอยู่” ในส่วนของวิชาอื่น ๆ เช่น การเรียนการสอน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ จะเน้นการพัฒนาความรู้สึกร่วมและอารมณ์การมีส่วนร่วม หน้าที่ของบุคคล ความจงรักภักดีต่อชาติ

10. ประเทศนิวซีแลนด์ เป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา คือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงการศึกษาที่ดีที่สุด นิวซีแลนด์ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติอย่างยิ่งยวดโดยมุ่งวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา ที่เอื้อให้ประชาชนมีทางเลือกและสามารถปรับเปลี่ยนจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพตั้งแต่อนุบาล จนถึงชั้นอุดมศึกษา การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นนอกจากภารกิจของสถานศึกษา โดยเฉพาะแล้ว โรงเรียนจะดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองถือเป็นนโยบายและใช้กิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ สอดแทรกการปลูกฝังเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา โดยพยายามอธิบายเชื่อมโยงให้เด็กเห็นถึงผิด ถูก ดี เลว ที่เกิดขึ้นจนเกิดเป็นระบบคิด และจิตสำนึกในตัวเด็ก

จากแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ สามารถพิจารณาถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนได้ว่า จะต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อปลูกฝัง คุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ การกำหนดนโยบายแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงาน ควบคุม ดูแล การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นการปฏิบัติจริงทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม รวมทั้งการประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อ แม่ ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนจนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีการประเมินผลเพื่อการพัฒนา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เข้าใจ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคล สำคัญใน การพัฒนากำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ การกำกับติดตาม ดูแล วัตถุประสงค์ และประเมินผลการปฏิบัติงาน อย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การสร้างสรรค์หลักการอันเป็นคุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ กระบวนการส่งเสริมการปฏิบัติใน 7 แนวทาง ได้แก่ การกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการประเมินผลเพื่อการพัฒนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

การบริหารงานโรงเรียนสตรีนนทบุรี

ประวัติโรงเรียนสตรีนนทบุรี

โรงเรียนสตรีนนทบุรี ได้รับการประกาศจัดตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2475 โดยกำเนิดขึ้นจากความต้องการให้มีโรงเรียนสำหรับเด็กผู้หญิง โดยเฉพาะในจังหวัดนนทบุรี เมื่อเริ่มก่อตั้งใช้ชื่อว่า “โรงเรียนสตรีประจำจังหวัดนนทบุรี” ใช้อักษรย่อว่า “น.บ. 2” ตั้งอยู่ศาลากลางจังหวัดนนทบุรีหลังเก่า ริมน้ำเจ้าพระยา

พ.ศ.2498 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้จัดหาที่ดินและย้ายโรงเรียนสตรีนนทบุรี มาอยู่ ณ ที่ปัจจุบัน เลขที่ 120 ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ใช้ชื่อว่า “โรงเรียนสตรีวัดปลับปลา” อักษรย่อ น.บ.2 และใน พ.ศ.2507 เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนสตรีนนทบุรี อักษร ย่อ น.บ. โดยความเห็นชอบจาก จังหวัดนนทบุรี โดยที่เป็นโรงเรียนสตรีแห่งแรก และแห่งเดียวในจังหวัดนนทบุรี เกียรติประวัติของโรงเรียน ได้รับคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นโรงเรียนดีเด่น รับรางวัลพระราชทานโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นปี 2525, 2541 และ 2548

โรงเรียนสตรีนนทบุรีเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จัดการศึกษาเฉพาะสตรี ล้วนทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความมุ่งมั่นปรับปรุงพัฒนาในทุกด้าน ทั้งการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมด้านวิชาการ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรับปรุงพัฒนางานฝ่ายต่างๆ ให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งบุคลากร วัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานตามนโยบายของสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษา และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ปัจจุบัน โรงเรียนสตรีนนทบุรี มีบุคลากรประจำ 160 คน นักเรียน 2,960 คน จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 31 ห้องและช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 36 ห้องรวม 67 ห้องเรียน

วิสัยทัศน์โรงเรียน วินัยเด่น เน้นคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานความเป็นไทย ก้าวไกล เทคโนโลยี สุขภาพดีถ้วนหน้า พัฒนาสู่สากล

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการมีวินัยในตนเองให้แก่ผู้เรียน
2. พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสุขภาพพลานามัยที่ดี
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
4. จัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

5. สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
6. สนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
7. ส่งเสริมกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
8. พัฒนาระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เป้าหมาย

1. ด้านผู้เรียน

- 1.1 ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความเป็นกุลสตรี ถึงพร้อมด้วยกิริยา มารยาทที่สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 1.2 มีความรู้ ความสามารถเชิงวิชาการ ทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 1.3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.4 มีความสามารถในด้านกีฬา สุขภาพแข็งแรง ไม่ข้องเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
- 1.5 มีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการสื่อสารและการแสวงหาความรู้
- 1.6 รักความเป็นไทย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

2. ด้านการเรียนการสอน

- 2.1. มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เหมาะสมต่อการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม
- 2.2. มีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 2.3. มีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
- 2.4. มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในทักษะวิชาที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านอาคารสถานที่

มีอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน และมีความปลอดภัย

4. ด้านการบริหาร

- 4.1 มีการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านงบประมาณ และการศึกษา
- 4.2 มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน ทันสมัย ตรวจสอบได้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคุณลักษณะที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้บังเกิดแก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลก การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่คุณเรียนทุกคนต้องได้รับการประเมินผ่านเกณฑ์ของสถานศึกษา จึงจะจบช่วงชั้น

วินัยเด่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ถูกระเบียบ ตรงต่อเวลา รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น และมีความเป็นกุลสตรี

เห็นคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ซื่อสัตย์ กตัญญู รู้คุณ มีสัมมาคารวะ มีน้ำใจ โอบอ้อมอารี ประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างเห็นคุณค่า ยึดมั่นในหลักศาสนาที่ตนนับถือ และเห็นคุณค่าของตนเอง

นำวิชาการ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน มีวิธีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณและความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะกระบวนการในการทำงาน

สืบสานความเป็นไทย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ใช้ภาษาไทยถูกต้องเหมาะสม อนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมไทย ภูมิใจในความเป็นไทย และ ใช้สินค้าไทย

ก้าวไกลเทคโนโลยี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ทันโลก ทันเหตุการณ์ และใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ

สุขภาพดีถ้วนหน้า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี มีบุคลิกดี และปลอดจากสิ่งเสพติด

แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนสตรีนนทบุรี

ที่มา : โรงเรียนสตรีนนทบุรี, คู่มือนักเรียนผู้ปกครองและครู (นนทบุรี : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง
จำกัด , 2551) , 41.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จุฑาทวี วรธนวิเศษ และคณะ ได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. ด้านการบริหารเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมจริยศึกษาในระดับมากทุกข้อ ยกเว้น การที่ครูประจำชั้นควรเยี่ยมบ้านนักเรียน อยู่ในระดับน้อย

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนทุกโรงเรียน ได้ดำเนินการเพียงระดับปานกลาง

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยศึกษาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเกือบทุกด้าน โดยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

3.1 กิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษาที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ และไม่ชอบมากที่สุด คือการจัดบวชสามเณรหมู่ในภาคฤดูร้อน

3.2 ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษามากที่สุด คือทุกวันศุกร์ และในคาบวิชาพระพุทธศาสนา

3.3 บุคลากรที่มีบทบาทในการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คือ ครูทุกคน รองลงมาคือ ครูฝ่ายจริยศึกษา

3.4 รูปแบบการส่งเสริมความประพฤติที่ดีที่นักเรียนต้องการมากที่สุดคือ ผู้ที่ประพฤติดีควรได้รับการยกย่องเป็นเกียรติบัตร การมีวินัยในตนเอง รู้ผิดรู้ชอบด้วยตนเอง และการระบุดะเนินความประพฤติในใบรับรองวุฒิ

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนหญิงมีทัศนะการจัดสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญสถิติระดับ 0.001 ในภาพรวมด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ยกเว้นด้านบริหารเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาด้านเดียวที่นักเรียนหญิงมีทัศนะไม่แตกต่างนักเรียนชาย

5. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ขนาดกลางส่งเสริมจริยศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งด้านการสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05⁶⁰

ปิยะนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์ ได้วิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่าการบริหารโรงเรียนส่งเสริมจริยธรรมมาก และมีปัญหาระดับปานกลาง ที่มีปัญหามาก คือ

1. ผู้บริหารให้ความสนใจ ด้านการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนน้อยกว่าด้านการเรียน การสอน และขาดงบประมาณ ในการดำเนินการงานส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือ สถานที่สำหรับฝึกจริยธรรมขาดความเหมาะสม

3. ด้านการสอนและการนิเทศโรงเรียนดำเนินการจัดการสอนและการนิเทศเพื่อการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นคือ โรงเรียนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากเกินไป จนทำให้ครูละเลยการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน

4. ด้านการจัดกิจกรรมโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรมไม่ตรงประเด็น

5. การประเมินผลด้านจริยธรรมโรงเรียนได้ดำเนินการประเมินผลทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามการประเมินผลด้านจริยธรรม โดยเน้นพฤติกรรมของนักเรียนระดับมาก สำหรับปัญหาการติดตามการประเมินผลด้านจริยธรรม ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือ ครูให้การดูแล กำกับ ติดตามพฤติกรรม ด้านจริยธรรมของนักเรียนไม่สม่ำเสมอ และขาดข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ ด้านจริยธรรมของนักเรียน⁶¹

⁶⁰ จุฑาวดี วรรณวิเศษ และคณะ, “สภาพการส่งเสริมจริยศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542) 145.

⁶¹ ปิยะนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์, “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544), 102-103.

สมหมาย เกาสน ได้วิจัยเรื่องสภาพการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ระดับชั้น ประถมศึกษา โรงเรียนมีนบุรี สังกัดเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่าสภาพการปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรมโดยครูใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับแรก รองลงมาคือ การอบรมนักเรียน การประเมินคุณภาพ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามลำดับ ส่วนการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมน้อยที่สุด⁶²

ประนอม โสภิพันธ์ ได้ศึกษา การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้นำกิจกรรมมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย การอบรมเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม ภายนอกสถานศึกษา การอบรมจริยธรรมในโรงเรียนทุกสัปดาห์ การทัศนศึกษาภายนอกสถานที่ และการเยี่ยมบ้านการพบปะผู้ปกครองของนักเรียน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และการดำเนินการเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมควรได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายทั้งโรงเรียน ผู้ปกครองและตัวนักเรียน⁶³

ปรีชา ริโยธา ได้ศึกษา การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โครงการพัฒนาจิต ในโรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม หลังจากมีการดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 ด้าน คือการฟังธรรม สวดนะทุกวันพระ และการฝึกอบรมพัฒนาจิตตามโครงการพัฒนาจิตแล้ว ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษา ได้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปสอนสอดแทรกในห้องเรียนได้ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม ด้านการมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง การมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม และการประหยัดอดออมมากยิ่งขึ้น⁶⁴

⁶² สมหมาย เกาสน, “สภาพการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ระดับชั้น ประถมศึกษาโรงเรียนมีนบุรี” (ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร, 2546) , 70-72.

⁶³ ประนอม โสภิพันธ์ “การพัฒนาพฤติกรรม เชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี”(การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546) , 71-74.

⁶⁴ ปรีชา ริโยธา, “การพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โครงการพัฒนาจิต ในโรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546), 119-120.

วินัย พุ่มบุญชริก ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี พบว่ามีแนวทางดังนี้

1. ด้านความมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบ และหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา ควรปลูกฝังระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ในวันสำคัญทางศาสนา โดยครู-อาจารย์หมวดสังคมศึกษาควรจะนำเด็กนักเรียนไปเข้าศาสนสถานทำบุญเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2. ด้านความซื่อสัตย์ ควรดำเนินการแก้ไขโดยอาศัยการอบรมจากอาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายปกครอง เพื่อขัดเกลาให้นักเรียนในความปกครองหรือที่รับผิดชอบ ได้เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์สุจริต

3. ด้านมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม ครู-อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในความมีเมตตากรุณาต่อศิษย์ โดยเฉพาะความสามัคคีในหมู่คณะควรสร้างให้เกิดขึ้นในองค์กร เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง

4. ด้านประหยัด อาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละท่านควรอบรมชี้แนะเกี่ยวกับแนวทางการประหยัดและออมด้วยการเก็บเงินสะสมเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักและเห็นประโยชน์ของการออมทรัพย์ในอนาคต ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ประหยัดและออม⁶⁵

ประสิทธิ์ นวลศรี ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม พบว่า ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนและโรงเรียนมีคณะกรรมการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม สรุปผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จัดการอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิค การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่ครูผู้สอน สร้างความตระหนักให้แก่นักเรียนทราบถึงคุณค่า และประโยชน์ของคุณธรรม จริยธรรมที่มีต่อตนเองและส่วนรวม⁶⁶

⁶⁵ วินัย พุ่มบุญชริก, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนโดยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2547) , 63-64 .

⁶⁶ ประสิทธิ์ นวลศรี, “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2547) , บทคัดย่อ.

สมเดช ใจหวัง ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนบ้านไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ดำเนินการ 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการสอนสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ หรือสอนสอดแทรกในการนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรม หรือเนื้อหา 2) กิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง เช่นการอบรมหน้าเสาธง 3) กิจกรรมการบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน หรือร่วมกับชุมชน กลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความมั่นใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ตนเอง ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ให้แก่ตนเอง แต่ยังมีกลุ่มเป้าหมาย ส่วนหนึ่งที่ยังขาดความรับผิดชอบ ต้องส่งเสริมด้วยการอบรมหน้าเสาธง เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเป็นกรณีพิเศษ⁶⁷

ฉลอง จะระ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา การดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ก่อนการพัฒนาผู้บริหารบุคลากรไม่ให้ความสำคัญ ในการสร้างเสริมคุณธรรมเท่าที่ควร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างเสริมคุณธรรม ยังไม่เหมาะสม อาจารย์ที่สอนไม่มีการสอดแทรกคุณธรรมในรายวิชาที่ตนเองสอน ส่งผลให้นักศึกษามีความประพฤติที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ดี หลังการพัฒนาโดยใช้หลักสูตรการพัฒนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การมอบหมายงาน การนิเทศกำกับติดตามประเมินผล ตามขั้นตอนของการวิจัย ปฏิบัติการในวงรอบที่ 1 พบว่าผู้บริหารบุคลากร มีความตระหนักเห็นความสำคัญในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาเพิ่มขึ้น ได้แนวทางเทคนิคใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาที่ตนเองสอน จึงได้ดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการในวงรอบที่ 2 พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความตระหนักในความสำคัญ ใช้เทคนิคการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดแทรกคุณธรรม

⁶⁷ สมเดช ใจหวัง , “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2547) , 140-142.

จริยธรรมในรายวิชาของตนเอง พร้อมใช้วิธีการวิจัยในชั้นเรียน มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษาเป็นระยะ นับว่า ได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาในด้าน คุณธรรมจริยธรรม⁶⁸

วีระศักดิ์ สมานชาติ ได้ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนเช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมระลึกถึงผู้มีพระคุณ และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุว กาศาต มากกว่าการดำเนินการด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็น ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนแตกต่างกัน คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัด กิจกรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนมากกว่าด้านอื่น ส่วนครูผู้สอนเน้นการสอน คุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากกว่าด้านอื่น ผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มี เพศ อายุ และวุฒิการศึกษาแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ไม่แตกต่างกัน⁶⁹

แสงนภา ภักดีศิริวงษ์ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) ด้านการสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรม พระภิกษุส่วนมากให้การสั่งสอนอบรมมากกว่า สัปดาห์ละ 1 ครั้ง และเมื่อนักเรียนมาประกอบกิจกรรมที่วัด เนื้อหาที่พระภิกษุสั่งสอนมากที่สุด คือ เรื่องความเมตตา กรุณา ความกตัญญู 2) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางด้านการส่งเสริม จริยธรรม พระภิกษุส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ต่าง ๆ การจัดโครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนในภาคฤดูร้อน การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดู ร้อน โดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่คณะครู อาจารย์ ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ และสถานที่ 3) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน พระภิกษุส่วนมากให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา ทั่วไปได้แก่ ปัญหาทางด้านการเรียน การเงิน สุขภาพ วิธีการให้คำแนะนำปรึกษา โดยส่วน

⁶⁸ ฉลอง จระะ, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์” (การศึกษาค้นคว้า อิศระ ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2547) , 113-114.

⁶⁹ วีระศักดิ์ สมานชาติ, “สภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุรีรัมย์เขต 2” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ , 2547) , บทคัดย่อ.

มากให้คำแนะนำปรึกษาที่วัด เมื่อนักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมที่วัด 4) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน พระภิกษุส่วนมาก เคยมีส่วนร่วมในการชักชวนฆราวาส เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การทำบุญ ตักบาตร และพิธีพุทธมามกะ วิธีการที่พระภิกษุใช้ในการชักชวนสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุดคือ การบอกกล่าวแก่สมาชิกในชุมชน เมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนา⁷⁰

ภูริวัตร วันทวิ ได้ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 และเขต 2 พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวม อยู่ระดับมาก และพบว่าการดำเนินงานที่มีค่ามาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ การประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมากกว่าครูผู้สอนข้าราชการครูที่อยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับการจัดการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และการประเมินผล ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน⁷¹

รัชณี โภชนาธาร ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการ กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษแห่งหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านมีสัมมาคารวะ และความมีอัธยาศัยไมตรี ในกระบวนการบริหาร มี 4 กระบวนการคือ การทำงานอย่างต่อเนื่อง การอบรมสั่งสอนของโรงเรียนควบคู่กับผู้ปกครอง การร่วมกันให้การสนับสนุนของโรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน การกำกับติดตามและประเมินผล เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการมี 5 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขนโยบาย ต้องมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม และความต้องการของชุมชน เงื่อนไขตัวบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เงื่อนไขการให้รางวัลจากการทำ

⁷⁰ แสงนภา ภักดีศิริวงษ์, “การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี” (วิทยานิพนธ์ปรัชญาศึกษา ศาสตราจารย์ มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548), 87-90.

⁷¹ ภูริวัตร วันทวิ, “การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 และเขต 2” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2548), 81-83.

ความดี เงื่อนไขสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน เงื่อนไขค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทย ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ผู้บริหารนำมาใช้จนประสบความสำเร็จ มี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การบูรณาการทุนทางสังคม ยุทธศาสตร์การต่อยอดศักยภาพกิจกรรมด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ยุทธศาสตร์การเป็นโรงเรียนนาร่อง และยุทธศาสตร์การคิดใหม่ทำใหม่⁷²

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์ ได้รายงานการสังเคราะห์งานการวิจัยคุณลักษณะ และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมของประเทศต่าง เพื่อศึกษาว่าภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของ 10 ประเทศ เกี่ยวกับคุณลักษณะร่วมคุณลักษณะเฉพาะ และกระบวนการของแต่ละประเทศ ในการถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ของประเทศ ในตอนหนึ่งของสรุปผลการวิจัยได้กล่าวไว้ว่า สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่ทุกประเทศยังให้ความสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนประเทศในเอเชีย ครอบครัวถ่ายทอดคำสอนจากศาสนา ลัทธิ และความเชื่อต่าง ๆ ผ่านพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่สู่ลูกหลาน ที่ช่วยหล่อหลอมคุณลักษณะเด่นชัดมาก โดยเฉพาะเรื่องเคารพในผู้อาวุโสความอ่อนน้อม ความกตัญญู ส่วนในประเทศยุโรปอเมริกาเหนือ หล่อหลอมคุณลักษณะการคุณช่วยเหลือตนเอง ความมีระเบียบวินัยส่วนการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านสถาบันการศึกษาบางประเทศมีทั้งการจัดสอนเป็นรายวิชา ด้านศาสนา โดยตรง หรือวิชาอื่น ที่มีเป้าหมายสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนประเทศที่มีประชากรนับถือหลายศาสนา จะสอนวิชาว่าด้วยการ เป็นพลเมืองดี วิชาปรัชญาชีวิต แต่พบว่า การเรียนการสอนที่สำคัญและได้ผลดีในหลายประเทศ ได้แก่ การสอนผ่านกระบวนการกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริง สิ่งรอบข้างและสภาพแวดล้อม การสอนให้คิดวิเคราะห์ รู้จักเหตุและผล การยอมรับความแตกต่าง การเคารพในสิทธิผู้อื่น เป็นต้น⁷³

⁷² รัชณี โภชนาธาร, “ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากฎเก็ด” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต , 2549) , 156.

⁷³ สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2550) , 52.

2. งานวิจัยต่างประเทศ

บูโต (Buteau) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสนทนาเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณธรรมในชั้นเรียนเกรด 3 ในรัฐบอสตัน สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า หน้าที่สำคัญของโรงเรียนมีอยู่ 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือให้นักเรียนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ส่วนที่ 2 คือ มีหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนและช่วยเหลือให้นักเรียนเป็นคนดี และยังได้ค้นพบว่าการสอนเรื่องคุณธรรมในโรงเรียนนั้นยังมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด และนอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน⁷⁴

เทอสตัน (Thurston) และ เบิร์กเลย์ (Berkeley) ได้วิจัยการรักษาคูณธรรม จริยธรรม โรงเรียนชุมชนชนบทอันสงบสุข ได้เสนอการดูแลจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมโรงเรียนให้ปลอดภัย และพัฒนานักเรียน และคนให้มีความรับผิดชอบ ในการทำความเคารพและมีจิตใจที่โอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น ในบทวิจัยนี้ได้อธิบายการเรียนการสอนสามแบบสำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งในการรักษาคูณธรรมจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชน และร่วมมือกับชุมชนในการรักษาคูณธรรมจริยธรรมไว้ การสอนทักษะและการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนโดยการเน้นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสำหรับการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข⁷⁵

ครานลีย์ (Cranley.) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทยการประพฤติปฏิบัติ ทางด้านจริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วย มาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมนักเรียน มาตรการที่จะจัดการศึกษาโดยนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไรต่อนักเรียน การวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 5 ด้าน คือ การสอนจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนจริยธรรมโดยกำหนดระเบียบกฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยดำเนินตามนโยบาย และระเบียบของทางราชการ⁷⁶

⁷⁴ E. Gerard Buteau , “Discourse of Moral Issues In a Third Grade Classroom” in Elementary Schools, Public Education, Ethics, (Boston : UMI, 1998),143.

⁷⁵ Linda P. Thurston and Terry R. Berkeley, “Morality and the Ethic of Care : Peaceable Rural School, Caring Rural Communities,” Dissertation Abstracts International. (1998) : 71-79.

⁷⁶ Mary Elizabeth. Cranley, “Tessaan School : The Moral Life of a Thai Primary School,” Dissertation Abstracts International. 64, 5 (November 2003) : 1531-A.

แพทเทิน (Patten) , เจมส์ เจ (James J) และ เจอร์รี่ (Jerry) ได้วิจัยการพัฒนาความซื่อสัตย์และจริยธรรมสำหรับความปลอดภัยในโรงเรียน รายงานวิจัยนี้อธิบายกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนในการแนะนำปัญหาพฤติกรรมเยาวชน เช่น วินิจฉัยกระบวนการทางจิตของนักเรียน กลยุทธ์การป้องกันการฆ่าตัวตาย มุ่งไปที่นักเรียนและผู้ปกครองก่อนที่พฤติกรรมจะกลายเป็นรุนแรงและติดยาเสพติด การจัดการโดยฟื้นฟูและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ การเข้มงวดในการบริหารจัดการในโรงเรียนและการดำเนินคดีกับผู้ที่รังแกทางเพศ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ศาสนาและกฎหมายของสถานศึกษาเป็นเครื่องสำหรับการฝึกฝนเด็กให้เด็กเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นคนดีของสังคม ⁷⁷

ลาร์สัน(Larson) ได้สร้างโครงการเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาผลกระทบของวิทยาลัยศิลปศาสตร์ขนาดเล็กที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาในวิทยาลัยตามการรับรู้ของนักศึกษา โดยมุ่งเน้นวิทยาลัยศิลปศาสตร์ 3 แห่งของสหรัฐ คือวิทยาลัยสำหรับคนทั่วไป วิทยาลัยสำหรับคริสตังนิกายคาทอลิก และวิทยาลัยสำหรับคริสเตียนนิกายโปรเตสแตนต์ วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ได้รับการสัมภาษณ์เชื่อว่าระดับการพัฒนาจริยธรรมส่วนตัวของตนเองนั้นได้รับแบบอย่างมาอย่างเพียงพอแล้วก่อนมาเข้าวิทยาลัย การพัฒนาจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นที่วิทยาลัยนั้นได้รับการเสริมแรงจากความเชื่อและหลักการที่สร้างขึ้นมาก่อนแล้ว และพบว่าอิทธิพลของผู้ปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างที่เฝ้าดูจากบ้านเป็นเวลานาน นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามียุทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาเหล่านั้น ⁷⁸

พอร์โก (Proco) ได้พยายามอธิบายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาจริยธรรมทางความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาเอกการบัญชี คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามได้แก่ ท่านสอนจริยธรรมได้หรือไม่ ประสบการณ์จากการฝึกงานส่งผลต่อนักศึกษาระดับปริญญาตรีอย่างไรบ้าง สมาชิกภาพในด้านภราดรภาพประเภทกิตติมศักดิ์ทำให้การพัฒนาจริยธรรมเข้มแข็งหรือไม่ พฤติกรรมจริยธรรมสูงแสดงให้เห็นได้โดยการผ่านอาสาสมัครหรือผ่านกิจกรรมที่ปกครองนักศึกษาหรือไม่ ผู้วิจัยได้วัดขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรมทางความรู้ปัจจุบันของนักศึกษา โดยใช้เครื่องมือประเมินการตัดสินใจ การฝึกงาน และการอาสาสมัคร ผลการศึกษาพบว่า คำตอบจากเครื่องมือประเมินดังกล่าว และคำตอบจากแบบสอบถาม ควร

⁷⁷Van Patten, James J. and Siegrist Jerry. "Developing a Common Faith and Ethic for School Safety," Dissertation Abstracts International. (2000) : 24-28.

⁷⁸Vernon C., Jr. Larson. "Student Perception of Moral Development at Three Liberal Arts Institutions ," Pro Quest Dissertation Abstracts." 64 , 5 (November 2003) : 118.

จะใช้สารสนเทศ และข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผล กระทบต่อการพัฒนาจริยธรรมทางความรู้ของนักศึกษา ตามอุดมคติแล้วในการเรียนรู้สาเหตุของการพัฒนาจริยธรรมทางความรู้ นั้น นักศึกษาอยู่ในฐานะที่ดีกว่าในการเตรียมสมาชิกในระดับสมัครเข้าใหม่ในวิชาชีพที่ต้องการและให้รางวัลแก่อาชีพวิชาการบัญญัติมหาชน⁷⁹

กอร์ซิกกี (Gorzycki) ได้ทำการสำรวจความคล้ายคลึงกันระหว่างรูปแบบ การพัฒนาจริยธรรม และคำสอนของศาสนา คริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในเรื่องการเติบโตทางจริยธรรมในการศึกษาได้ระบอบองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาจริยธรรม 6 องค์ประกอบซึ่งรวมกันอยู่ในแหล่งต่อไปนี้ คือ การคิดเชิงวิจารณ์มุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น การเคารพในเกียรติภูมิของคน การเคารพในเสรีภาพของความรู้สึกผิดชอบ และการยึดถือความยุติธรรม และการเอาใจใส่ โรงเรียนที่ร่วมวิจัยจำนวน 19 โรงเรียนจาก 23 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของคาทอลิก ในซานฟรานซิสโก และในโอ๊กแลนด์ ครูจำนวน 39 คน จาก 60 คน ตอบแบบสำรวจผลการศึกษา พบว่าครูจำนวนร้อยละ 75 จบปริญญาตรีวิชาเอกประวัติศาสตร์ และได้รับการศึกษา 1 รายวิชาเต็ม ๆ หรือบางส่วนอุทิศให้เรื่องสงครามเย็นร้อยละ 88 ชอบพอสมควร หรือชอบอย่างยิ่งในการบูรณาการการพัฒนาจริยธรรมเข้าในบทเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนครูร้อยละ 49 รู้สึกเหมือนกันเกี่ยวกับการบูรณาการคำสอนทางสังคมคาทอลิกเข้าในหลักสูตรของตน ประมาณร้อยละ 74 พบว่า ได้ศึกษามาแล้ว 1 รายวิชาเต็ม ๆ หรือบางส่วน อุทิศให้การพัฒนาจริยธรรม ส่วนร้อยละ 49 กล่าวเหมือนกันว่าการศึกษาได้อุทิศให้คำสอนทางสังคมคาทอลิก ประมาณร้อยละ 71 ของครูทั้งหมด บ่งชี้ว่าร้อยละ 60-100 ของรายวิชาประวัติศาสตร์ของตนออกแบบการสอนเอง ในขณะที่ร้อยละ 75 ของครูบ่งชี้ว่าตำราเรียนใช้แทนหลักสูตรได้ร้อยละ 40-100 นั้น การวิเคราะห์เนื้อหาประมวลได้ว่ามีองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมทั้ง 6 องค์ประกอบ การคิดเชิงวิจารณ์ และมุมมองที่หลากหลายนิยมใช้แทนการทบทวนบทต่าง ๆ และการเกริ่นนำตอนต่าง ๆ มากที่สุด ตำราไม่ได้ทำบทอ้างอิงตามตัวอักษรสำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ อีก 4 องค์ประกอบ ระดับที่การพัฒนาจริยธรรมนำไปบูรณาการเข้าในหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์นั้น ถูกจำกัดด้วยเนื้อหาของตำราเรียน ความชอบของครูและการฝึกอบรม⁸⁰

⁷⁹ Barbara Marie Porco. "Factors Affecting Cognitive Moral Development Undergraduate Accounting Students : Ethics Education, Internships, Volunteerism, and Beta Alpha Psi," Pro Quest Dissertation Abstracts. 64,3 (September 2003) : 209.

⁸⁰ Mary (Meg) Alizabeth. Gorzycki, "Moral Development , Cold War Pedagogy, Catholic Secondary Education," Pro Quest Dissertation Abstracts. 64 , 3 (September 2003) : 223.

ไช มิง ลี (Chi-Ming Lee) ได้ศึกษาเชิงปริมาณเพื่อสำรวจความเข้าใจของนักเรียนในบรรยากาศคุณธรรมในโรงเรียน นักเรียน 2,701 คน (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จาก 48 โรงเรียนทั่วไต้หวันเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า 1. เกี่ยวกับแบบสอบถาม SMAQ (ยุดิธรรม) อัตราส่วนย่อยสำหรับประเด็นคุณธรรมต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน อยู่เหนือคะแนนเฉลี่ย 2. เกี่ยวกับแบบสอบถาม SCCP(ความระมัดระวัง)คะแนนอยู่เหนือคะแนนเฉลี่ย อัตราส่วนย่อยสำหรับความเข้าใจในการทำความเคารพของนักเรียนมีคะแนนสูงที่สุด 3. ปัจจัยซึ่งได้รับผลกระทบบรรยากาศคุณธรรมอย่างมีนัยสำคัญเป็นเขตโรงเรียนและจำนวนโฮมรูมต่อโรงเรียน ระดับการศึกษา(ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถมหรือโรงเรียนมัธยมตอนต้น)และเพศของนักเรียน นั่นคือโรงเรียนในไต้หวันตอนเหนือและกลางมีคะแนนสูงในเรื่องบรรยากาศคุณธรรมมากกว่าในไต้หวันทางใต้และตะวันออก โรงเรียนเล็กมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และกลาง โรงเรียนประถมศึกษามีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียนหญิงมีคะแนนสูงกว่านักเรียนชาย⁸¹

สรุป

การพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมนั้นเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษา ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลูกฝังเจตคติ ดังกล่าว ซึ่งผู้บริหารการศึกษาต้องตระหนัก และมีบทบาทสำคัญที่สุด จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรม จะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพอย่างชัดเจนผู้วิจัยใช้แนวคิดของ เจือจันท์ จงสถิตอยู่ ศูนย์แนะแนวการศึกษาอาชีพ กรมวิชาการ สมพงษ์ จิตระดับ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และอมรา เล็กเริงสินธุ์ เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายการพัฒนา ให้ครูนำไปปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนให้มีการประเมินผลเพื่อการพัฒนา

⁸¹ Chi-Ming Lee. , "A Survey of the Moral Atmosphere of Elementary and Junior High Schools in Taiwan," Dissertation Abstracts International. (2004) : 49.

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนสตรีนนทบุรี และทราบแนวทางการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และค่าที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้โรงเรียนสตรีนนทบุรีเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยไว้เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงงานวิจัย เป็นการจัดเตรียมข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลที่ได้มาจัดทำโครงร่างงานวิจัย ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำเสนอโครงร่างงานวิจัยต่อภาควิชาการบริหารการศึกษา เพื่อขอความเห็นชอบและขออนุมัติ โครงร่างงานวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามโครงการวิจัยเป็นขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นตามขอบเขต ของการวิจัยที่ได้มีการนิยามศัพท์ตัวแปร เพื่อให้ได้แนวทางในการตอบแบบสอบถามที่ถูกต้อง และครอบคลุม โดยได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เมื่อได้รับการแก้ไข และตรวจสอบแล้วจึงนำไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำไปเก็บข้อมูล จากโรงเรียนสตรีนนทบุรี แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

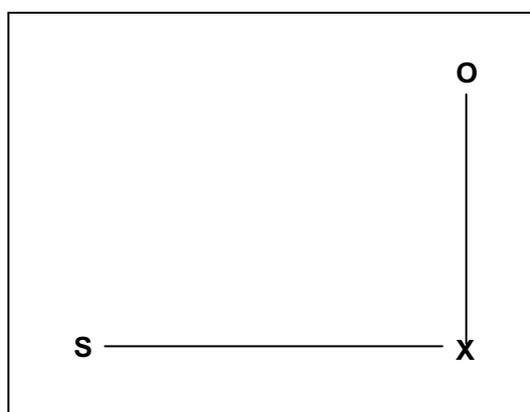
ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการร่างรายงานผลการวิจัยเสนอต่อ คณะกรรมการผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ ตรวจสอบความถูกต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระเสนอแนะ จัดพิมพ์และส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนด รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวแปร ที่ศึกษามา เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยใน ลักษณะของประชากรกลุ่มเดียว ศึกษาสภาพการณ์ ไม่มีการทดลอง จากแบบสอบถามเพียง อย่างเดียว (the one-shot, non-experimental case study) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง (diagram) ได้ดังนี้

S	หมายถึง	ประชากร
X	หมายถึง	ตัวแปรที่ศึกษา
O	หมายถึง	ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ ผู้บริหารจำนวน 5 คน ครู จำนวน 155 คน คณะกรรมการนักเรียน 150 คน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 40 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 350 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับ สถานภาพของให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย ซึ่งได้จากแนวคิดของเจือจันทร์ จงสถิตอยู่ ศูนย์แนะแนวการศึกษา

และอาชีพ กรมวิชาการ สมพงษ์ จิตระดับ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษาและ อมรา เล็กเริงสินธุ์ 7 แนวทาง ดังนี้

2.1 การกำหนดนโยบายการพัฒนา หมายถึง หลักการกำหนดนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน วิธีการดำเนินการ การติดตามและรายงานผล เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพอย่างชัดเจน และน่านโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจังให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

2.2 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การแนะนำ อบรม สั่งสอน และการสังเกตติดตามผลจากการจัดการสอนโดยตรง การสอนโดยการสอดแทรก และการสอนโดยการบูรณาการ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน เป็นแบบอย่างในการกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ให้เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งมีความรู้ มีคุณธรรมในจิตใจ และมีจริยธรรมในการแสดงออก

2.3 การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การจัดสภาพอาคารสถานที่ บรรยากาศ บริเวณโรงเรียน สะอาดร่มรื่น สวยงาม ให้เอื้อต่อการปลูกฝังเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม

2.4 การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน หมายถึงการเป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดีของครูและบุคลากรทั้งภายในภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีมีความศรัทธา ยึดถือเป็นแบบอย่าง ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

2.5 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึงการจัดกิจกรรมของโรงเรียนให้มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวันและสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพของตน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญเติบโตสร้างบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ และรู้จักการปรับตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

2.6 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน หมายถึงการประสานงานและร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน ในการอบรม จัดกิจกรรมความร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด จัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.7 การประเมินผลเพื่อการพัฒนา หมายถึง กระบวนการกำกับ ติดตาม ประเมิน สรุปรายงานผล ประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) 1 ฉบับ โดยใช้คำถามสำหรับฝ่ายบริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งใช้แบบตัวเลือกที่กำหนดให้ (force choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) มี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้ค่าแบบสอบถามของ ไลเคิร์ต (Likert 's five rating scale¹) ซึ่งกำหนดค่าคะแนนออกเป็นช่วงน้ำหนัก 5 ระดับ แทนค่าการปฏิบัติตั้งแต่ระดับน้อยที่สุด ปานกลาง มาก มากที่สุด ตามลำดับดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีน้ำหนักคะแนน 5 คะแนน
ระดับ 4 หมายถึง	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีน้ำหนักคะแนน 4 คะแนน
ระดับ 3 หมายถึง	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง มีน้ำหนักคะแนน 3 คะแนน
ระดับ 2 หมายถึง	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับน้อย มีน้ำหนักคะแนน 2 คะแนน
ระดับ 1 หมายถึง	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีน้ำหนักคะแนน 1 คะแนน

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในตอนท้ายของแบบสอบถามตอนที่ 2 ในแต่ละข้อเป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อสอบถาม ข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในประเด็น 7 แนวทาง ของตัวแปรที่ศึกษา

¹ Rensis Likert, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร , 2540) , 107-108.

ตอนที่ 4 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีทั้ง 7 แนวทางจากการตอบแบบสอบถามมาจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion) โดยคณะกรรมการกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียนจำนวน 2 คน ครูหัวหน้าระดับชั้นจำนวน 4 คน ครูหัวหน้างานส่งเสริมวินัยนักเรียนจำนวน 1 คน ครูหัวหน้าคณะสี 2 คน ครูผู้สอน 1 คน รวมเป็น 11 คน โดยรองผู้อำนวยการเป็นผู้นำการสนทนา ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นผู้จัดบันทึกการสนทนา ดำเนินการโดยนำผลจากการตอบจากแบบสอบถามมาเป็นประเด็นคำถามในการจัดกลุ่มสนทนา และการนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยวางแผนดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดตามที่อาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ ทั้งสำนวนภาษาที่ใช้ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับลักษณะการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิค IOC (index of item objective congruence)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try-out) กับฝ่ายบริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวังนนทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร จำนวน 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)² โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9780

² Lee J. Cronbach , Essentials of Psychological Testing, 3rd ed. (New York : Harper & Row Publishing, 1974) , 161.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างตามวิธีการ และขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษา และภาควิชาการบริหารการศึกษา เพื่อทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีนนทบุรี เพื่อขออนุญาตให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา
2. จัดระบบข้อมูลตรวจสอบรวมคะแนนแบบสอบถามที่สมบูรณ์
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
4. ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ (standard deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best)³ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 ถึง 3.49 แสดงว่า	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 ถึง 2.49 แสดงว่า	ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในระดับน้อย

³ John W. Best, Research in Education (New York: Prentice Hall Inc., 1970) ,190.

ค่าเฉลี่ย 1.00 ถึง 1.49 แสดงว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ในระดับน้อยที่สุด

3. ผลการจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion) แนวทางการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนสตรีนนทบุรี และ 2) เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน
โรงเรียนสตรีนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้
โรงเรียนสตรีนนทบุรีเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร
โรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยใช้แนวคิดของ เจอจันท์ จงสถิตอยู่ ศูนย์แนะ
แนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ สมพงษ์ จิตระดับ สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา และ
อมรา เล็กเริงสินธุ์ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน คือสถานภาพ
ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาสถานภาพประกอบอาชีพ และตัวแปร
ที่ศึกษาคือ การกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมใน
โรงเรียน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน และการประเมินผลเพื่อการพัฒนา สถิติที่ใช้ใน
การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าความ
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากประชากรจำนวน 350 คน ซึ่งได้รับคืนมาจำนวน 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
- ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 5 คน ครู จำนวน 155 คน นักเรียน จำนวน 150 คน และผู้ปกครอง จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้น 350 คนโดยใช้ความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	ผู้ตอบแบบสอบถาม								รวม	
	ผู้บริหาร		ครู		นักเรียน		ผู้ปกครอง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ										
1) ชาย	2	40.0	25	16.1	-	-	21	52.5	48	13.71
2) หญิง	3	60.0	130	83.9	150	100.0	19	47.5	302	86.26
รวม	5	100.0	155	100.0	150	100.0	40	100.0	350	100.0
2.อายุ										
1) ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	-	-	150	100.0	-	-	150	42.86
2) 21-30 ปี	-	-	16	10.3	-	-	1	2.5	17	4.86
3) 31- 40 ปี	-	-	21	13.6	-	-	9	22.5	30	8.57
4) 41 - 50 ปี	-	-	39	25.1	-	-	21	52.5	60	17.14
5) 51 ปีขึ้นไป	5	100.0	79	51.0	-	-	9	22.5	93	26.57
รวม	5	100.0	155	100.0	150	100.0	40	100.0	350	100.0
3.สถานภาพ										
1) ผู้บริหาร	5	100.0	-	-	-	-	-	-	5	1.43
2) ครู	-	-	155	100.0	-	-	-	-	155	44.29
3) ผู้ปกครอง	-	-	-	-	-	-	40	100.0	40	11.43
4) นักเรียน	-	-	-	-	150	100.0	-	-	150	42.85
รวม	5	100.0	155	100.0	150	100.0	40	100.0	350	100.0
4.ระดับการศึกษา										
1) นักเรียนชั้นม.ต้น	-	-	-	-	44	29.33	-	-	44	23.57
2) นักเรียนชั้น ม.ปลาย	-	-	-	-	106	70.67	-	-	106	30.28
3)ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	-	-	10	25.0	10	2.86
4) ปริญญาตรี	-	-	120	77.4	-	-	23	57.5	152	43.43
5) ปริญญาโท	5	100.0	35	22.6	-	-	7	17.5	38	10.86
6) ปริญญาเอก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	5	100.0	155	100.0	150	100.0	40	100.0	350	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	ผู้ตอบแบบสอบถาม						ผู้ปกครอง		รวม (เฉพาะผู้บริหารและครู)	
	ผู้บริหาร		ครู		นักเรียน					
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5.ประสบการณ์ในการทำงาน										
1) น้อยกว่า 10 ปี	-	-	17	11.0	-	-	-	-	17	10.62
2) 11-20 ปี	-	-	22	14.2	-	-	-	-	22	13.75
3) 21-30 ปี	-	-	54	34.8	-	-	-	-	54	33.75
4) 31 ปีขึ้นไป	5	100.0	62	40.0	-	-	-	-	67	41.88
รวม	5	100.0	155	100.0	-	-	-	-	160	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่าสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวม พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงจำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 86.26 เพศชายจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 13.71 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาอายุ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 26.57 อายุ 41-50 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 อายุ 31-40 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.57 และอายุ 21-30 ปี จำนวนน้อยที่สุด 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.86 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูสายปฏิบัติการสอนมากที่สุด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 44.29 รองลงมาเป็นนักเรียนจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85 ผู้ปกครองจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 11.43 และผู้บริหารน้อยที่สุดจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.43 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 43.43 รองลงมาคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 30.28 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 23.57 การศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.86 และการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86 ประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารและครู ประสบการณ์ในการทำงาน 31 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 41.88 รองลงมา ประสบการณ์ 21-30 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 ประสบการณ์ 11-20 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 13.75 และประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.62 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
จากการศึกษาความคิดเห็นของการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของ
นักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้วยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (μ) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับ
เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่าระดับของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี	ผู้บริหาร (n = 5)		ครู (n = 5)		นักเรียน (n = 150)		ผู้ปกครอง (n = 40)		รวม (n = 350)						
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ				
1	การกำหนดนโยบายการพัฒนา	4.43	0.52	มาก	3.69	0.61	มาก	3.59	0.57	มาก	3.47	0.64	ปานกลาง	3.63	0.61	มาก
2	การจัดการเรียนการสอน	4.30	0.25	มาก	3.82	0.57	มาก	3.61	0.56	มาก	3.53	0.63	มาก	3.70	0.58	มาก
3	การจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียน	4.27	0.32	มาก	3.97	0.61	มาก	3.67	0.62	มาก	3.67	0.62	มาก	3.80	0.63	มาก
4	การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน	4.20	0.18	มาก	3.75	0.60		3.60	0.64	มาก	3.58	0.80	มาก	3.67	0.64	มาก
5	การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.37	0.36	มาก	3.89	0.62	มาก	3.60	0.66	มาก	3.78	0.64	มาก	3.76	0.65	มาก
6	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	4.37	0.36	มาก	3.68	0.55	มาก	3.58	0.71	มาก	3.62	0.78	มาก	3.63	0.65	มาก
7	การประเมินผลเพื่อการพัฒนา	4.37	0.36	มาก	3.67	0.65	มาก	3.60	0.64	มาก	3.72	0.56	มาก	3.65	0.64	มาก
	รวม	4.33	0.26	มาก	3.78	0.48	มาก	3.60	0.50	มาก	3.62	0.56	มาก	3.69	0.51	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.69$, $\sigma = 0.51$) และเมื่อจำแนกแต่ละด้านพบว่า โดยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.63$) การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน ($\mu = 3.76$, $\sigma = 0.65$) การจัดการเรียน การสอน ($\mu = 3.70$, $\sigma = 0.58$) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.64$) การประเมินผลเพื่อการพัฒนา ($\mu = 3.65$, $\sigma = 0.64$) การกำหนด นโยบายการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.61, 0.65$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.51 - 0.65$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็น ต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.26$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารมีค่าอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การกำหนดนโยบายการพัฒนา ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.52$) การจัด กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการประเมินผลเพื่อ การพัฒนา ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.36$) การจัดการเรียนการสอน ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.25$) การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.32$) และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและ บุคลากรในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.18$) เมื่อพิจารณาจากส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.18 - 0.52$) แสดงว่าความคิดเห็น ของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.48$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน สตรีนนทบุรีตามความคิดเห็นของครูมีค่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.61$) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.62$) การจัดการเรียนการสอน ($\mu = 3.82$, $\sigma = 0.57$) การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน ($\mu = 3.75$, $\sigma = 0.60$) การกำหนดนโยบายการพัฒนา ($\mu = 3.69$, $\sigma = 0.61$) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\mu = 3.68$, $\sigma = 0.55$) และการประเมินผล เพื่อการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.65$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.48-0.62$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบ

แบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.50$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ตามความคิดเห็นของนักเรียนมีค่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.62$) การจัดการเรียนการสอน ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.56$) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.64$, 0.66) การกำหนดนโยบายการพัฒนา ($\mu = 3.59$, $\sigma = 0.57$) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\mu = 3.58$, $\sigma = 0.71$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.50 - 0.71$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครอง ต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.62$, $\sigma = 0.56$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองมีค่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.64$) การประเมินผลเพื่อการพัฒนา ($\mu = 3.72$, $\sigma = 0.56$) การจัดสภาพแวดล้อม ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.62$) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\mu = 3.62$, $\sigma = 0.78$) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ($\mu = 3.58$, $\sigma = 0.80$) การจัดการเรียนการสอน ($\mu = 3.53$, $\sigma = 0.63$) และการกำหนดนโยบายการพัฒนา ($\mu = 3.47$, $\sigma = 0.64$) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.56 - 0.80$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกันเพื่อตอบคำถามของการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีโดยจำแนกเป็นรายด้าน 7 ด้าน ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 5 - 11

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีมหาสารคาม
ในด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีมหาสารคาม	ผู้บริหาร (n = 5)			ผู้บริหาร (n = 155)			นักเรียน (n = 150)			ผู้ปกครอง (n = 40)			รวม (n = 350)		
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1	มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	4.40	0.55	มาก	3.65	0.73	มาก	3.50	0.71	มาก	3.35	0.74	ปานกลาง	3.55	0.74	มาก
2	มีการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน	4.40	0.55	มาก	3.61	0.74	มาก	3.51	0.73	มาก	3.45	0.78	ปานกลาง	3.56	0.75	มาก
3	มีการกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจน	4.40	0.55	มาก	3.74	0.74	มาก	3.57	0.75	มาก	3.50	0.72	มาก	3.65	0.75	มาก
4	แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	4.60	0.55	มาก	3.81	0.80	มาก	3.61	0.87	มาก	3.38	0.95	ปานกลาง	3.69	0.86	มาก
5	กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	4.40	0.55	มาก	3.81	0.77	มาก	3.69	0.81	มาก	3.58	0.84	มาก	3.74	0.80	มาก
6	มีการควบคุมและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น	4.40	0.55	มาก	3.52	0.76	มาก	3.63	0.77	มาก	3.58	0.64	มาก	3.59	0.76	มาก
	รวม	4.43	0.52	มาก	3.69	0.61	มาก	3.59	0.57	มาก	3.47	0.64	ปานกลาง	3.63	0.61	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.63, \sigma = 0.61$) และเมื่อจำแนกแต่ข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.61 - 0.86$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับ ดังนี้ กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.74, \sigma = 0.80$) รองลงมาคือแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\mu = 3.69, \sigma = 0.86$) ส่วนการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.55, \sigma = 0.74$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบายการ พัฒนา พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.43, \sigma = 0.52$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.55$) ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากัน ($\mu = 4.40, \sigma = 0.55$) เพื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการ กระจายน้อย ($\sigma = 0.52-0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรีด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.69, \sigma = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการกำหนดนโยบายพัฒนามีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งพบว่า การกำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนด้าน คุณธรรมจริยธรรม และแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.81, \sigma = 0.77, 0.80$) ตามลำดับ รองลงมาเป็นการกำหนดนโยบายการวางแผนพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจน ($\mu = 3.74, \sigma = 0.74$) และมีการควบคุมและดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแผนการปฏิบัติการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.52, \sigma = 0.76$) เพื่อ พิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.61-0.80$) แสดง ว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบาย การพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.59, \sigma = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการกำหนดนโยบาย

การพัฒนา มีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งพบว่าด้านกำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.69$, $\sigma = 0.81$) รองลงมา การควบคุมและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.77$) การวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.50$, $\sigma = 0.71$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่าการกระจายน้อย ($\sigma = 0.57- 0.87$)แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็น ผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.47$, $\sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนาซึ่งมีระดับมากอยู่ 3 ข้อโดยข้อ 1, 2 และข้อ 4 มีค่าระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับดังนี้ มีการควบคุมและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.58$, $\sigma = 0.64$, 0.84) รองลงมาคือ การกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\mu = 3.50$, $\sigma = 0.72$) ส่วนการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.35$, $\sigma = 0.74$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.64 - 0.95$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
ในด้านบริหารจัดการเรียนการสอน

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี	ผู้บริหาร (n = 5)		ครู (n = 155)		นักเรียน (n = 150)		ผู้ปกครอง (n = 40)		รวม (n = 350)						
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ			
1	จัดให้มีการบูรณาการเนื้อหาสาระของ คุณธรรมจริยธรรมตามกลุ่มสาระวิชา	4.60	0.55	มาก ที่สุด	3.85	0.72	มาก	3.67	0.74	มาก	3.55	0.75	มาก	3.75	0.74	มาก
2	จัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรงในกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	4.20	0.45	มาก	3.95	0.70	มาก	3.89	0.75	มาก	3.78	0.80	มาก	3.91	0.73	มาก
3	ครูกำหนดเป้าหมายการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน ทุกครั้ง	4.20	0.45	มาก	3.61	0.70	มาก	3.35	0.86	ปาน กลาง	3.43	0.87	ปาน กลาง	3.49	0.80	มาก
4	ครูสอนเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาปรับ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ทันทีตามสถานการณ์	4.20	0.45	มาก	3.95	0.69	มาก	3.71	0.82	มาก	3.53	0.99	มาก	3.80	0.80	มาก
5	มีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนา ตามวัยมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	4.40	0.55	มาก	3.72	0.74	มาก	3.65	0.81	มาก	3.38	0.77	ปาน กลาง	3.66	0.78	มาก
6	การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติ ให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม สม่ำเสมอ	4.20	0.45	มาก	3.86	0.80	มาก	3.39	0.87	มาก	3.50	0.82	มาก	3.62	0.86	มาก
	รวม	4.30	0.25	มาก	3.82	0.57	มาก	3.61	0.56	มาก	3.53	0.63	มาก	3.70	0.58	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.70, \sigma = 0.58$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.58 - 0.86$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับดังนี้ การจัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.91, \sigma = 0.73$) รองลงมาคือครูผู้สอนเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาปรับ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทันทีตามสถานการณ์ ($\mu = 3.80, \sigma = 0.80$) ส่วนครู กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.49, \sigma = 0.80$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30, \sigma = 0.25$) เมื่อ พิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้าน ยกเว้นข้อ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ จัดให้มีการบูรณาการ เนื้อหาสาระของคุณธรรมจริยธรรมตามกลุ่มสาระวิชา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.55$) รองลงมาคือ มีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาตามวัยมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\mu = 4.40, \sigma = 0.55$) ส่วนด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\mu = 4.20, \sigma = 0.45$) เมื่อ พิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (μ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\mu = 0.25 - 0.55$) แสดง ว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่าระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีด้านการจัดการเรียนการสอน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.82, \sigma = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการจัดการ เรียนการสอนมีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อซึ่งพบว่า ครูผู้สอนเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาปรับ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทันทีตามสถานการณ์ และการจัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.95, \sigma = 0.69, 0.70$) ตามลำดับ ส่วนครูกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเรียน การสอนทุกครั้งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.61, \sigma = 0.70$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.57 - 0.80$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 3 มีค่าระดับปานกลาง ซึ่งพบว่าด้านการจัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.75$) รองลงมาคือ ครูผู้สอนเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทันทีตามสถานการณ์ ($\mu = 3.71$, $\sigma = 0.82$) ครูกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.35$, $\sigma = 0.86$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.56 - 0.87$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.53$, $\sigma = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 3 และข้อ 5 มีค่าอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งพบว่าด้านการจัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรงในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.80$) รองลงมาคือจัดให้มีการบูรณาการเนื้อหาสาระของคุณธรรมจริยธรรมตามกลุ่มสาระวิชา ($\mu = 3.55$, $\sigma = 0.75$) มีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาตามวัยมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.38$, $\sigma = 0.77$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.63 - 0.99$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนสตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จังหวัดปทุมธานี

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสตรี	ผู้บริหาร (n = 5)			ผู้บริหารและครู (n = 155)			นักเรียน (n = 150)			ผู้ปกครอง (n = 40)			รวม (n = 350)		
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1	จัดให้มีสัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อหล่อหลอมจิตใจนักเรียนโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวร่วมกัน	4.60	0.55	มากที่สุด	3.91	0.95	มาก	3.99	0.89	มาก	3.95	0.99	มาก	3.96	0.93	มาก
2	ส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน	4.40	0.55	มาก	4.30	0.70	มาก	4.05	0.97	มาก	4.20	0.76	มาก	4.18	0.83	มาก
3	โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอประชุม หอพระ ห้องจริยธรรม อย่างเพียงพอ	4.00	0.00	มาก	3.94	0.88	มาก	3.69	0.98	มาก	3.45	0.96	ปานกลาง	3.78	0.94	มาก
4	จัดห้องเรียนจริยศึกษาให้สะอาด สงบ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติกิจกรรม	4.20	0.45	มาก	3.75	0.82	มาก	3.32	0.97	ปานกลาง	3.35	0.86	ปานกลาง	3.53	0.91	มาก
5	ห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้อง และสะดวกเพียงพอ	4.20	0.45	มาก	3.95	0.77	มาก	3.24	1.17	ปานกลาง	3.03	1.17	ปานกลาง	3.53	1.08	มาก
6	การจัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด สร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตาและจิตใจนักเรียน	4.20	0.45	มาก	3.95	0.70	มาก	3.69	0.66	มาก	4.03	0.77	มาก	3.85	0.69	มาก
	รวม	4.27	0.32	มาก	3.97	0.61	มาก	3.67	0.62	มาก	3.67	0.62	มาก	3.80	0.63	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.63$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.63 - 1.08$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับดังนี้ ส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญ ทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.18$, $\sigma = 0.83$) รองลงมาคือจัดให้มีสัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อหล่อหลอมจิตใจนักเรียนโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวรวมกัน ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.93$) ส่วนจัดห้องเรียนจริยศึกษาให้สะอาด สงบ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติกิจกรรม และ ห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้อง และสะดวกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เท่ากัน ($\mu = 3.53$, $\sigma = 0.91, 1.08$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.32$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียน สตรีนนทบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้านยกเว้นข้อ 1 จัดให้มีสัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อหล่อหลอมจิตใจนักเรียนโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวรวมกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.55$) และ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญ ทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.55$) ส่วนโรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอประชุม หอพระ ห้องจริยธรรมอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.00$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (μ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\mu = 0.00 - 0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่า ระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีด้านการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้าน การส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.70$) รองลงมาคือการจัดบริเวณให้สะอาด สร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตาและ จิตใจนักเรียน ห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้องและสะดวก เพียงพอ ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.70, 0.77$) ตามลำดับ และจัดห้องเรียนจริยศึกษาให้สะอาดสงบ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\mu = 3.75$, $\sigma = 0.82$) เมื่อพิจารณาจาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.61 - 0.95$) แสดงว่าความ

คิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีค่าอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อ ได้แก่ข้อ 4 และข้อ 5 ซึ่งพบว่าด้านส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญ ทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.05$, $\sigma = 0.97$) รองลงมาคือ จัดให้มีสัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อหล่อหลอมจิตใจนักเรียนโดดเด่นเป็น เอกลักษณะไว้เป็นยึดเหนี่ยวรวมกัน ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.89$) ส่วนห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้อง และสะดวกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.24$, $\sigma = 1.17$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.62$ ถึง 1.17) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และปานกลาง 3 ข้อ ได้แก่ข้อ 3, 4 และข้อ 5 ซึ่งพบว่าด้านส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญ ทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.76$) รองลงมาคือ การจัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด สร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตาและจิตใจนักเรียน ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.77$) ส่วนห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาลมีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้อง และสะดวกเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.03$, $\sigma = 1.17$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.62 - 1.17$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี
ในด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี	ผู้บริหาร (n = 5)		ครู (n = 155)		นักเรียน (n = 150)		ผู้ปกครอง (n = 40)		รวม (n = 350)						
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ				
1	เป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อ พบกัน	4.00	0.00	มาก	3.97	0.73	มาก	3.99	0.75	มาก	3.83	0.78	มาก	3.97	0.74	มาก
2	ไม่แซงคิวนักเรียนในการรับบริการ	4.00	0.00	มาก	3.63	0.82	มาก	3.44	1.14	ปาน กลาง	3.55	1.09	มาก	3.55	1.00	มาก
3	ไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของ โรงเรียน	4.00	0.00	มาก	3.48	0.81	มาก	3.38	0.94	ปาน กลาง	3.30	1.04	ปาน กลาง	3.42	0.90	มาก
4	รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่ฉุนเฉียว หรือ กล่าวเสียดสีประชด เมื่อนักเรียนทำ ความผิด	4.00	0.00	มาก	3.62	0.82	มาก	3.27	0.94	ปาน กลาง	3.33	1.19	ปาน กลาง	3.44	0.93	มาก
5	มีความสามัคคี รักใคร่กันในหมู่คณะ	4.60	0.55	มากที่สุด	6.75	0.77	มาก	3.73	0.89	มาก	3.60	0.87	มาก	3.74	0.84	มาก
6	ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ นักเรียนทั้งด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ ดี	4.60	0.55	มากที่สุด	4.06	0.64	มาก	3.81	0.86	มาก	3.90	0.93	มาก	3.94	0.78	มาก
	รวม	4.20	0.18	มาก	3.75	0.60	มาก	3.60	0.64	มาก	3.58	0.80	มาก	3.67	0.64	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.64$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณา ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.64 - 1.00$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับดังนี้ เป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อพบกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.74$) รองลงมาคือ ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้าน ศิลธรรมและจริยธรรมที่ดี ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.78$) ไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของ โรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.42$, $\sigma = 0.90$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ของครูและบุคลากรในโรงเรียน พบว่าผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็น แบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.18$) เมื่อ พิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 5 และข้อ 6 มีค่าระดับมากที่สุด โดย เรียงลำดับได้ดังนี้ ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้านศิลธรรมและจริยธรรมที่ดี และครูมีความสามัคคีรักใคร่กันในหมู่คณะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.55$) ส่วนด้าน อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.00$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.00 - 0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบ แบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครู พบว่าระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.75$, $\sigma = 0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านการปฏิบัติ เป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งพบว่า ครูประพฤติ ตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้านศิลธรรมและจริยธรรมที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.64$) รองลงมา เป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อพบกัน ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.73$) และไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.48$, $\sigma = 0.81$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.60 - 0.82$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็น แบบอย่างของครู และ บุคลากรในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60$, σ

= 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน มีค่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และค่าระดับปานกลาง 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3 และข้อ 4 ซึ่งพบว่า การเป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อพบกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.99, \sigma = 0.75$) รองลงมาคือ ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี ($\mu = 3.81, \sigma = 0.86$) รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่ฉุนเฉียว หรือกล่าวเสียดสีประชดประชันกับนักเรียนเมื่อนักเรียนทำความผิด มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.27, \sigma = 0.94$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.64 - 1.14$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.58, \sigma = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ และในระดับปานกลางอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ข้อ 3 และข้อ 4 ซึ่งพบว่าครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.90, \sigma = 0.93$) รองลงมาคือเป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อพบกัน ($\mu = 3.83, \sigma = 0.78$) ไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.30, \sigma = 1.04$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.78 - 1.19$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ของนักเรียนโรงเรียนสตรีมหาบรี ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้าน	การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ของนักเรียนโรงเรียนสตรีมหาบรี	ผู้บริหาร (n = 5)			ครู (n = 155)			นักเรียน (n = 150)			ผู้ปกครอง (n = 40)			รวม (n = 350)		
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1	ครูผู้สอนทุกคนทำหน้าที่ที่ครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต ด้านการศึกษา และด้านการทำงานในอนาคต	4.20	0.45	มาก	4.12	0.67	มาก	3.70	0.81	มาก	3.73	0.82	มาก	3.89	0.78	มาก
2	มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวัน วันละ 2-3 นาที	4.40	0.55	มาก	4.01	0.73	มาก	3.74	0.80	มาก	3.78	0.77	มาก	3.87	0.78	มาก
3	จัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน	4.20	0.45	มาก	3.77	0.73	มาก	3.47	0.95	มาก	3.65	0.86	มาก	3.63	0.86	มาก
4	กิจกรรมสร้างเอกลักษณ์ วัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครู และนักเรียนได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน	4.20	0.45	มาก	3.80	0.80	มาก	3.56	0.93	มาก	3.83	0.90	มาก	3.70	0.88	มาก
5	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม	4.60	0.55	มากที่สุด	3.85	0.74	มาก	3.49	0.88	ปานกลาง	3.73	0.75	มาก	3.69	0.83	มาก
6	จัดกิจกรรม สัญลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนเกิดความรักความภาคภูมิใจในโรงเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	3.82	0.83	มาก	3.69	0.91	มาก	4.00	0.78	มาก	3.79	0.87	มาก
	รวม	4.37	0.36	มาก	3.89	0.62	มาก	3.60	0.66	มาก	3.78	0.64	มาก	3.76	0.65	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.76, \sigma = 0.65$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.65 - 0.88$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับดังนี้ ครูผู้สอนทุกคนทำหน้าที่ครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต ด้านการศึกษา และด้านการงานในอนาคต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.89, \sigma = 0.78$) รองลงมาคือ มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์สอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวัน วันละ 2-3 นาที ($\mu = 3.87, \sigma = 0.78$) และจัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.63, \sigma = 0.86$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37, \sigma = 0.36$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านยกเว้นข้อ 5 และข้อ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมและจัดกิจกรรมสัญลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 4.60, \sigma = 0.55$) รองลงมา มีการอบรมจริยธรรมสอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวัน วันละ 2-3 นาที ($\mu = 4.40, \sigma = 0.55$) ส่วนกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน และข้ออื่นๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\mu = 4.20, \sigma = 0.45$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.36- 0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89, \sigma = 0.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีค่าระดับมากทุกข้อ ซึ่งพบว่าครูผู้สอนทุกคนทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต ด้านการศึกษา และด้านการงานในอนาคต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.12, \sigma = 0.67$) รองลงมา มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวันวันละ 2-3 นาที ($\mu = 4.01, \sigma = 0.73$) และการจัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.77, \sigma = 0.73$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.62- 0.83$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียน

พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60, \sigma = 0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 5 มีค่าระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวันวันละ 2-3 นาทีที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.74, \sigma = 0.80$) รองลงมาคือ ครูผู้สอนทุกคนทำหน้าที่ครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต ด้านการศึกษา และด้านการทำงานในอนาคต ($\mu = 3.70, \sigma = 0.81$) และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ครูและ นักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.47, \sigma = 0.95$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.66 - 0.95$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.78, \sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งพบว่าจัดกิจกรรม สัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.00, \sigma = 0.78$) รองลงมาคือ กิจกรรมสร้างเอกลักษณ์วัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครูและนักเรียนได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน ($\mu = 3.83, \sigma = 0.90$) และ จัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.65, \sigma = 0.86$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.64 - 0.90$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี
ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี	ผู้บริหาร (n = 5)			ครู (n = 155)			นักเรียน (n = 150)			ผู้ปกครอง (n = 40)			รวม (n = 350)		
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ
1	ประมุขชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญและช่วยฝึกอบรมบุตร หลานของตนอย่างสม่ำเสมอ	4.60	0.55	มากที่สุด	3.81	0.64	มาก	3.69	0.87	มาก	3.95	0.88	มาก	3.78	0.78	มาก
2	เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	4.20	0.45	มาก	3.71	0.70	มาก	3.70	0.72	มาก	3.65	0.86	มาก	3.70	0.73	มาก
3	ประสานสัมพันธ์กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชนเพื่อ เสริมสร้างคุณธรรมแก่นักเรียน	4.20	0.45	มาก	3.75	0.67	มาก	3.57	0.80	มาก	3.55	1.01	มาก	3.66	0.77	มาก
4	สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วน ร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิด ขึ้นกับตัวนักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	3.79	0.77	มาก	3.77	0.96	มาก	3.83	0.90	มาก	3.80	0.87	มาก
5	สนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการอบรมสั่งสอนให้ ผู้ปกครองทราบ	4.40	0.55	มาก	3.40	0.78	มาก	3.41	1.00	ปาน กลาง	3.55	0.97	มาก	3.43	0.91	มาก
6	ให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน แจ้งข้อมูลลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่ มีปัญหา	4.20	0.45	มาก	3.59	0.66	มาก	3.34	1.07	ปาน กลาง	3.20	1.16	ปาน กลาง	3.45	0.93	มาก
	รวม	4.37	0.36	มาก	3.67	0.55	มาก	3.58	0.71	มาก	3.62	0.78	มาก	3.63	0.65	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.65$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.65 - 0.93$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับดังนี้ สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.87$) รองลงมาคือ ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และช่วยฝึกอบรมบุตรหลานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.78$) และสนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการอบรมสั่งสอนให้ผู้ปกครองทราบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากัน ($\mu = 3.43$, $\sigma = 0.91$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.36$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อ 1 และข้อ 4 มีค่าระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญ และช่วยฝึกอบรมบุตรหลานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และสถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิดขึ้นกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.55$) รองลงมาคือ สนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับเทคนิควิธีการอบรมสั่งสอนให้ผู้ปกครองทราบ ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.55$) และเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.45$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.36, 0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่าระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งพบว่า ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและช่วยฝึกอบรมบุตรหลานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.81$, $\sigma = 0.64$) รองลงมา สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ($\mu = 3.79$, $\sigma = 0.77$) และสนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการอบรมสั่งสอนให้ผู้ปกครองทราบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.40$,

$\sigma = 0.78$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.55, 0.78$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.58, \sigma = 0.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ 5 และข้อ 6 มีค่าระดับปานกลาง ซึ่งพบว่า สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.77, \sigma = 0.96$) รองลงมาคือ เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\mu = 3.70, \sigma = 0.72$) และ ให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนแจ้งข้อมูลลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.34, \sigma = 1.07$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.71 - 1.07$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.62, \sigma = 0.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน พบว่าประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและช่วยฝึกอบรมบุตรหลานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.95, \sigma = 0.88$) รองลงมาคือ สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ($\mu = 3.83, \sigma = 0.90$) และให้ครูที่ปรึกษาเยี่ยมบ้านนักเรียนแจ้งข้อมูลลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.20, \sigma = 1.16$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.78 - 1.16$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ระดับการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
ในด้านการพัฒนาประเมินผลเพื่อการพัฒนา

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี	ผู้บริหาร (n = 5)		ครู (n = 155)		นักเรียน (n = 150)		ผู้ปกครอง (n = 40)		รวม (n = 350)						
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ	μ	σ				
1	มีการกำกับติดตามการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยเห็นพฤติกรรมนักเรียนเป็น สำคัญ	4.20	0.45	มาก	3.72	0.74	มาก	3.81	0.83	มาก	3.73	0.64	มาก	3.76	0.76	มาก
2	มีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจากทุกกิจกรรมที่จัดอย่างเป็น ขั้นตอนเป็นระบบ	4.20	0.45	มาก	3.66	0.77	มาก	3.51	0.82	มาก	3.55	0.64	มาก	3.59	0.78	มาก
3	ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตาม แผนงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างสม่ำเสมอ	4.60	0.55	มากที่สุด	3.72	0.62	มาก	3.55	.076	มาก	3.70	0.72	มาก	3.66	0.71	มาก
4	มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มี คุณภาพ	4.60	0.55	มากที่สุด	3.70	0.69	มาก	3.66	0.81	มาก	3.75	0.81	มาก	3.70	0.76	มาก
5	มีการประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนา นักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึง	4.60	0.55	มากที่สุด	3.62	0.80	มาก	3.50	0.93	มาก	3.68	0.80	มาก	3.59	0.86	มาก
6	มีการนำผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการ วางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่าง ต่อเนื่อง	4.00	0.00	มาก	3.61	0.75	มาก	3.55	0.94	มาก	3.93	0.73	มาก	3.63	0.84	มาก
	รวม	4.37	0.36	มาก	3.67	0.65	มาก	3.60	0.64	มาก	3.72	0.56	มาก	3.65	0.64	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.65$, $\sigma = 0.64$) และเมื่อจำแนกรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\sigma = 0.64 - 0.86$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน โดยเรียงลำดับ ดังนี้ มีการกำกับติดตามการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นพฤติกรรมนักเรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.76$, $\sigma = 0.76$) รองลงมาคือ มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนให้มีคุณภาพ ($\mu = 3.70$, $\sigma = 0.76$) และมีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จากทุกกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน ($\mu = 3.59$, $\sigma = 0.78$, 0.86)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนา พบว่า ผู้บริหาร มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนามีค่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.37$, $\sigma = 0.36$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ข้อ 1, 2 และข้อ 6 และระดับมากที่สุดได้แก่ข้อ 3, 4 และข้อ 5 โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่าง สม่ำเสมอ มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มี คุณธรรม และมีการประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.55$) รองลงมาคือ มีการกำกับติดตามการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมนักเรียนเป็นสำคัญ และมีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจากทุกกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.45$) และมีการ นำผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.00$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการ กระจายน้อย ($\sigma = 0.00- 0.55$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของครูพบว่าระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรี นนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนามีค่าระดับมากทุกข้อ ซึ่ง พบว่า ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างสม่ำเสมอ และมีการกำกับติดตามการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมนักเรียน

เป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.72$, $\sigma = 0.62, 0.74$) ตามลำดับ รองลงมาคือ มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มีคุณภาพ ($\mu = 3.70$, $\sigma = 0.69$) และมีการนำผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.75$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.65- 0.80$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการประเมินผลเพื่อพัฒนาโดยส่วนใหญ่มีค่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่าการกำกับติดตามการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นพฤติกรรมนักเรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.81$, $\sigma = 0.83$) รองลงมาคือมีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้มีคุณภาพ ($\mu = 3.66$, $\sigma = 0.81$) และ มีการประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.50$, S.D. = 0.93) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.60 - 0.94$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน ส่วนความคิดเห็นผู้ปกครองพบว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการประเมินผลการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.72$, $\sigma = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านการประเมินผลการพัฒนา พบว่า มีการนำผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 3.93$, $\sigma = 0.73$) รองลงมาคือ มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนให้มีคุณภาพ ($\mu = 3.75$, $\sigma = 0.81$) และ มีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากทุกกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.55$, $\sigma = 0.64$) เมื่อพิจารณาจากส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) พบว่ามีการกระจายน้อย ($\sigma = 0.56 - 0.81$) แสดงว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. การกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนใหม่ ให้มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการเรียนการสอน ควรมีการวัดประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน
3. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ควรจัดที่ประดิษฐานพลับพลา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนให้เหมาะสม ปลูกต้นแก้ว ดอกไม้ประจำโรงเรียน และปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นทั่วไป จัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้
4. การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน ควรเป็นแบบอย่างของความศรัทธา ความเคารพนับถือและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความรักเมตตา มีความปรารถนาดีต่อลูกศิษย์โดยเสมอหน้ากัน ส่งเสริมรุ่นพี่ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง
5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคี
6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและรับทราบพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
7. การประเมินผลการพัฒนา จัดให้มีการประเมินการแก้ไขปัญหาและวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนทบุรี

จากการตอบแบบสอบถาม นำมาจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion) โดยคณะกรรมการกลุ่มบริหารงานกิจการนักเรียน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นแนวทางการดำเนินงาน กำหนดนโยบายของโรงเรียน วางแผนปฏิบัติการ กำหนดคณะบุคคลผู้รับผิดชอบ มีการจัดทำแผนแม่บท และแผนรองรับ มีการเผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้อง ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ เน้นการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีการกำกับติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน รายงานผลต่อผู้บริหารโรงเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา เน้นการปฏิบัติของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง จริงจัง มีการตัดคะแนน ให้มีระเบียบแบบแผนจากการทำงานที่ครูกำหนดให้ ตามธรรมชาติของวิชาที่สอน เช่น วิชาพลศึกษา ควรฝึกระเบียบแถวทุกครั้ง วิชาคณิตศาสตร์ การทำงานในสมุดของนักเรียน ครูสามารถเน้นย้ำให้นักเรียน ทำงานอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย สะอาด วิชาเกษตรกรรม นักเรียนต้องเดินเข้าแถวไปเรียนทุกครั้งและมีการค้นคว้าที่ต้องพึ่งพาอาศัยรุ่นพี่ เป็นต้น และในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูเป็นกลไก

สำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้รักโรงเรียนอบรมขัดเกลาให้นักเรียน ให้มีคุณธรรมจริยธรรมได้ตลอดเวลา ส่วนการอบรมนักเรียนในคาบคุณธรรมนั้น ฝ่ายบริหารควรเป็นผู้กำหนดกิจกรรมหลัก เพื่อส่งเสริมนักเรียนในทิศทางเดียวกันตามนโยบาย และให้คณะทำงานหัวหน้าระดับชั้นวิเคราะห์รายละเอียดในการกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับทุกระดับชั้น เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การอบรมกิริยาวาจา มารยาทของหญิงไทย ควรมีโอกาสลักษณะของโรงเรียนที่มีแต่นักเรียนหญิงสิ่งเหล่านี้ควรมีการปฏิบัติเหมือนกันทุกระดับชั้น

3. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ในการรักษาความสะอาด สร้างสุขภาพที่ดี สภาพห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องเรียนธรรมชาติ บริเวณโรงเรียน กำหนดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบ รักษาความสะอาดสม่ำเสมอ และให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่น่าสนใจ โดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ให้สิ่งแวดล้อมเป็นครูที่พูดไม่ได้แก่นักเรียนด้วย โทรทัศน์วงจรปิดของโรงเรียนควรใช้รณรงค์การร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด และการรักษาสาธารณสุขสมบัติของโรงเรียนด้วย

4. การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครู และบุคลากรในโรงเรียน ครู และบุคลากรทุกคนต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธาในตัวครู บุคลากร ควรแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่สวมรองเท้าแตะ มีกิริยาวาจาสุภาพ มีความอดทน อดกลั้น รู้จักการควบคุมอารมณ์ ควรมีการอบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู ปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการทบทวน กระตุ้นจิตสำนึกความรับผิดชอบ ในแบบอย่างของวิชาชีพครูที่ดีอยู่เสมอ

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และค่ายกิจกรรมต่าง ๆ ต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักทำความดี ให้นักเรียนคิดและลงมือทำด้วยตนเองเช่น การสร้างจิตอาสา การช่วยเหลือชุมชน การบำเพ็ญประโยชน์ ทั้งนี้ครูจะต้องไม่ใช้วิธีการสั่งให้นักเรียนทำ ต้องสร้างกระบวนการทำความดีไปในตัว เป็นการปลูกฝังจิตสำนึก สร้างเจตคติ ปรับพฤติกรรม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดี คณะสีควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกให้รักโรงเรียน กิจกรรมปฐมนิเทศ ม.1 และ ม.4 มุ่งให้เกิดความรัก ความผูกพันต่อสถาบัน หล่อหลอมจิตใจนักเรียน ด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญ และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเชียร์การแข่งขันกีฬาของโรงเรียนนอกสถานที่ด้วย

6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การปฏิบัติตนของผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกในทุกด้าน โรงเรียนควรจัดทำคู่มือ การอบรมเลี้ยงดูลูก ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจ หรือสิ่งที่ผู้ปกครองควรรู้เกี่ยวกับวัยรุ่น จิตวิทยา พัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่น ความต้องการของวัยรุ่น ปัญหาเด็กหนีเรียน ทำอย่างไรไม่ลูกติดเกม วิธีสร้างความสุขในครอบครัว มอบให้ผู้ปกครองเวลาที่มีการประชุมเครือข่ายผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้ติดต่อสื่อสารกันอย่างทั่วถึง เพื่อรับรู้พฤติกรรมของบุตรหลานแบบเป็น

กันเอง จัดสัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน เปิดช่องทางการสื่อสารให้ผู้ปกครองติดต่อกับครูได้ตลอดเวลา

7. การประเมินผลเพื่อการพัฒนา ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการ กิจกรรม งาน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดำเนินการกำกับติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนา มีการประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณงามความดี ยกย่อง ชมเชย มอบเกียรติบัตร ของรางวัล เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง นำข้อเสนอแนะ ข้อบกพร่อง เป็นข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี 2) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี จำนวน 350 คน และได้รับข้อมูลกลับคืนมาครบสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion) สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี พบว่าในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน การประเมินผลเพื่อการพัฒนา การกำหนดนโยบายการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และการจัดกลุ่มสนทนาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเป็นแนวทางการดำเนินงาน ปรับวิสัยทัศน์พันธกิจ กำหนดนโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมวางแผนปฏิบัติการดำเนินงานกำหนดคณะบุคคลผู้รับผิดชอบ มีการกำกับติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน รายงานผลต่อผู้บริหารโรงเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาควรสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชาเน้นการปฏิบัติ มีการวัดผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ครูเป็นกลไกสำคัญในการอบรมขัดเกลานักเรียน

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

แนวทางการพัฒนาควรจัดที่ประดิษฐานพลับพลาสัญลักษณ์ของโรงเรียนให้เหมาะสม ปลูกต้นไม้ดอกไม้ประจำโรงเรียน และปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีความร่มรื่นทั่วไปจัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้ ปรับปรุงสิ่งแวดลอมให้สะอาดมีสุขภาพิบาลที่ดีจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน

4. ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน

แนวทางการพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรควรเป็นแบบอย่าง ความศรัทธา ความเคารพนับถือและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความสุภาพรู้จักการควบคุมอารมณ์ มีความรักเมตตา มีความปรารถนาดีต่อลูกศิษย์เสมอหน้ากัน

5. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ต้องส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการทำความดีโดยนักเรียนคิดและลงมือทำด้วยตนเอง กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดีและส่งเสริมความสามัคคี

6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

แนวทางการพัฒนา คือ โรงเรียนจัดทำคู่มือการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มอบให้ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองติดต่อสื่อสารซึ่งกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รับทราบพฤติกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จัดสัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกด้าน

7. ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา

แนวทางการพัฒนาควรมีผู้รับผิดชอบกำกับติดตามประเมินผลการพัฒนา มีการประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณงามความดี เป็นระยะอย่างต่อเนื่องและวางแผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามความเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียนและ คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนสตรีนนทบุรี มีความสามารถในการบริหารจัดการ ด้วยความมุ่งมั่นพัฒนาในทุกด้าน ให้เป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป้าหมายของ โรงเรียนสตรีนนทบุรี ด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความเป็นกุลสตรี ถึงพร้อมด้วยกิริยา มารยาทที่สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ และมีจิตสาธารณะ โรงเรียนต้องส่งเสริม พัฒนาผู้เรียน เพื่อรองรับการประเมิน จากสำนักรับรองมาตรฐาน และ ประเมินคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ นวลศรี ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนา พฤติกรรมด้าน คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม พบว่า ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียนต้องปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรม จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียน และ โรงเรียนมีคณะกรรมการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม สรุปผลการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง จัดการอบรมให้ความรู้ด้านเทคนิค การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ครูผู้สอน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ภูริวัตร วันทวิ ได้ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 และเขต 2 พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก 3 อันดับแรกคือ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามลำดับ ด้านที่มีการดำเนินงานต่ำสุด คือ การประเมินผลสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย เกาสน ได้วิจัยเรื่องสภาพการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนมีนบุรี สังกัดเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ได้แก่การจัดการเรียน การอบรมนักเรียน การประเมินคุณภาพ การ จัดกิจกรรม และการจัดสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และงานวิจัยของ บูโต (Buteau) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการสนทนาเกี่ยวกับคุณธรรมในชั้นเรียน เกรด 3 ในรัฐบอสตัน สหรัฐอเมริกา ได้ค้นพบว่าการสอนเรื่องคุณธรรมในโรงเรียนนั้น ยังมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องดำเนินต่อไป

เรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน

เมื่อพิจารณารายด้าน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เจลีย์สูงสุด ตามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนสตรีนนทบุรี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ร่มรื่น สวยงาม และเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการปรับภูมิทัศน์อยู่เสมอ การจัดสภาพที่เรียน สถานที่จัดกิจกรรม จัดสาธารณูปโภคเพียงพอ มีการ สุขาภิบาล รักษาสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ และมีความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ปิยะนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์ ได้วิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่าการบริหารโรงเรียนส่งเสริมจริยธรรมมาก ด้านการ จัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนใน ระดับมาก ส่วนงานวิจัยของ สมเดช ใจหวัง ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนบ้านไทร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า กิจกรรมการบูรณาการกับวิถี ชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนทำให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามวัตถุประสงค์ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาวดี วรรณวิเศษ และคณะได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตาม ทักษะของเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านการจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนทุกโรงเรียนได้ดำเนินการเพียงระดับ ปานกลาง และงานวิจัยของ สมหมาย เกาเสน เรื่องสภาพการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนมีนบุรี สังกัดมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรม น้อยที่สุด ส่วนโคลเบอร์กและฟิลลิป (Kohlberg and Phillip) กล่าวว่าถ้าครูต้องการปลูกฝัง จริยธรรม ต้องมีบรรยากาศแห่งจริยธรรมจากสภาพแวดล้อมที่สร้างขึ้นมาเป็นระบบในโรงเรียน ด้วย การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารจัดการแผนปฏิบัติการ ประจำทุกปี กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง ความสมานฉันท์สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย ในโครงการเยาวชนสตรีศรีดอกแก้ว มีกิจกรรม ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จำนวน 41 กิจกรรม จากกลุ่มงานบริหาร กลุ่มสาระการเรียนรู้และงานต่าง ๆ กิจกรรมหลากหลายเหล่านี้ มุ่งพัฒนานักเรียน ให้มี

คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น เช่น กิจกรรมสร้างเสริมวินัย ห้องเรียนสวยด้วยมือเรา กราบครูเชิดชูคนดี ประกาศเกียรติคุณพ่อแม่ตัวอย่าง ธรรมอุทิศ ฝึกซ้อมประกวดมารยาทไทย คุณธรรมนำความรู้ การบริจาคโลหิต ทำบุญตักบาตร จิตอาสา สัปดาห์ส่งเสริมพุทธศาสนา เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประนอม โสภิพันธ์ ได้ศึกษาพัฒนา การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ได้นำกิจกรรมมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย การอบรมเข้าค่าย คุณธรรมจริยธรรมภายนอกสถานศึกษา การอบรมจริยธรรมในโรงเรียนทุกสัปดาห์ การทัศนศึกษาสถานศึกษา และการเยี่ยมบ้านการพบปะผู้ปกครองนักเรียน ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และการดำเนินการเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมควรได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายทั้งโรงเรียน ผู้ปกครองและตัวนักเรียน ส่วนงานวิจัยของ วีระศักดิ์ สมานชาติ ได้ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหารเขต 2 ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา กิจกรรมระลึกถึงผู้มีพระคุณ และกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด มากกว่าดำเนินการด้านอื่น ๆ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิรมย์ ได้รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของ 10 ประเทศ การถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมผ่านสถาบันการศึกษา พบว่า การเรียนการสอนที่สำคัญและได้ผลดีในหลายประเทศได้แก่ การสอนผ่านกระบวนการกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก จากนโยบายการจัดการศึกษาพัฒนาโรงเรียนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและมีมาตรฐานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้ พัฒนาคุณภาพนักเรียนปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องสอดแทรก คุณธรรมจริยธรรม ตามจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ และเงื่อนไขการจบหลักสูตร ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดี จึงจะจบช่วงชั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย เกาสน ได้วิจัยเรื่องสภาพการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่าสภาพการปลูกฝังคุณธรรมอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม โดยครูใช้

วิธีการจัดการเรียนการสอนในการปลูกฝังคุณธรรมอยู่ในระดับแรก รองลงมาคือการอบรมนักเรียน การประเมินคุณภาพ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามลำดับ ส่วนการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมน้อยที่สุด และงานวิจัยของ สมเดช ใจหวัง ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมพบว่า กิจกรรมการสอนสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ หรือสอดแทรกในการนำเข้าสู่การเรียน กิจกรรม และเนื้อหา ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ งานวิจัยของ ฉลอง จะระ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความตระหนักในความสำคัญใช้เทคนิคการสอนแบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาของตนเอง พร้อมใช้วิธีการวิจัยในชั้นเรียน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาเป็นระยะ นับว่า ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาในด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนงานวิจัยของ บูโต (Buteau) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสนทนาเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณธรรมในชั้นเรียนเกรด 3 ได้พบว่า การสอนเรื่องคุณธรรมในโรงเรียนนั้น ยังมีความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด และโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ครานลีย์ (Cranly) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในด้านจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษาในชุมชนเมืองของประเทศไทย การประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วย มาตรการที่โรงเรียนใช้ในการอบรมจริยธรรมนักเรียน มาตรการที่จะจัดการศึกษาโดยนำเอาจริยธรรมบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น และมาตรการเหล่านี้จะเกิดผลอย่างไร ต่อนักเรียน การวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 5 ด้านคือ การสอนจริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การสอนจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมการสอนที่ต่อเนื่อง การสอนโดยกำหนดระเบียบกฎของห้องเรียน การสอนจริยธรรมโดยดำเนินตามนโยบายและระเบียบของทางราชการ ส่วนเจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขากิริมย์ ได้รายงานการสังเคราะห์งานการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมประเทศต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของ 10 ประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะร่วม คุณลักษณะเฉพาะ และกระบวนการของแต่ละประเภทในการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผ่านสถาบันการศึกษา บางประเทศมีทั้งการจัดสอนเป็นรายวิชา ด้านศาสนาโดยตรง หรือรายวิชาอื่นที่มีเป้าหมายสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่วนประเทศที่มีประชากรนับถือหลายศาสนา จะสอนวิชาว่าด้วยการเป็นพลเมืองดี วิชาปรัชญา

ชีวิต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูและบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของทางราชการ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างของผู้นำ ที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม ครูมีขวัญกำลังใจดี มีประสบการณ์การทำงานสูง ส่วนใหญ่อายุราชการมาก เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ในด้านการแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ กิริยา วาจาที่สุภาพ มีความโอ้อ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อศิษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ทั้งด้านศีลธรรม และจริยธรรม โรงเรียนสตรีนนทบุรีเป็นโรงเรียนที่มีเฉพาะเพศหญิง นักเรียนส่วนมากมีกิริยา มารยาท เรียบร้อย มีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะ กล้าแสดงออก มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ นวลศรี ได้ศึกษาแนว การพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม พบว่า ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม จัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน การประเมินผลเพื่อการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ในการจัดกิจกรรมโครงการเยาวชนสตรีศรีดอกแก้ว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จำนวน 41 กิจกรรม ทุกกิจกรรมทำคำสั่งของโรงเรียน จะต้องมีการกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผลกิจกรรมไว้เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนา ในครั้งต่อไป เมื่อสิ้นภาคเรียนจะมีการรายงานผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ปิยะนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์ ได้วิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า การประเมินผลด้านจริยธรรมของนักเรียนในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามการประเมินผลด้านจริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมของนักเรียนระดับมาก สำหรับปัญหาการติดตามการประเมินผลด้านจริยธรรม ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น คือครูให้การดูแล กำกับ ติดตามพฤติกรรม ด้านจริยธรรมของนักเรียนไม่สม่ำเสมอ และขาดข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมของนักเรียน และภุริวัตร วันทวิ ได้ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 และ เขต 2 พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และพบว่าการดำเนินงานที่มีค่ามาก 3 อันดับแรก ได้แก่ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการดำเนินงานต่ำที่สุดคือ การประเมินผล การกำหนดนโยบายการพัฒนา อยู่ในระดับมาก โรงเรียนสตรีนนทบุรี มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

เพื่อการดำเนินกิจกรรมและการใช้งบประมาณตามแผน ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย โครงการเยาวชนสตรีศรีดอกแก้ว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีจำนวน 41 กิจกรรม ครอบคลุมทั้งกลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ และงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาวดี วรณวิเศษ และคณะ ได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามทัศนะ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่า ด้านการบริหารเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีการส่งเสริมจริยศึกษาในระดับมากทุกข้อ ส่วนงานวิจัยของรัชณี โภชนาธาร ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต พบว่า เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการมี 5 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขนโยบายต้องมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม และความต้องการของชุมชน เงื่อนไขตัวบุคคลได้แก่ ผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เงื่อนไขการให้รางวัลจากการทำความดี เงื่อนไขสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียน บ้าน วัด และชุมชน และเงื่อนไขค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการนักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียนห่างเหินกันจากการประชุมผู้ปกครองให้ผู้ปกครองพบครูที่ปรึกษาซึ่งแต่ละคนต้องใช้เวลาพูดคุยกันเป็นเวลานานพอสมควรในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสำหรับนักเรียนแต่ละคน กล่าว คือ ผู้ปกครองเห็นว่าต้องคอยนานหรือมาโรงเรียนเพียงทำหน้าที่ของผู้ปกครองให้ครบ และในการประชุมผู้ปกครองมาร่วมรับฟังนโยบายการบริหารเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมโรงเรียนด้วยดี โดยเฉพาะคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองขณะเดียวกับครูมีภาระงานเพิ่มขึ้นนอกจากการจัดการเรียนการสอน ได้แก่งานเอกสารทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่วนกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนนั้นมิได้ดำเนินการอย่างจริงจังเนื่องจากปัญหาและอุปสรรคบางประการ ทางโรงเรียนได้จัดพระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติการสอนวิชาพุทธศาสนาตลอดปีการศึกษาจัดพิธีพุทธมาฆะของนักเรียนชั้น ม.1 ค่ายคุณธรรมของนักเรียน กิจกรรมธรรมอุทิศ นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาอบรมในคาบคุณธรรม และให้นักเรียนทำบุญตักบาตรภาคเรียนละ 6 ครั้ง กิจกรรมแห่เทียนพรรษาถวายวัดในชุมชน นำนักเรียนไปทำความสะอาดวัด บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมงานประจำปีวัดใน

ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประนอม โสภิพันธ์ ได้ศึกษา การพัฒนาเชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม การอบรมจริยธรรมทุกสัปดาห์ การทัศนศึกษานอกสถานที่ และการเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมดีขึ้น และได้รับการร่วมมือจากโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกัน ส่วนรัชณี โภชนาธาร ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต พบว่า มีกระบวนการบริหาร 4 กระบวนการ คือ การทำงานอย่างต่อเนื่อง การอบรมสั่งสอนของโรงเรียนควบคู่กับผู้ปกครอง การร่วมกันให้การสนับสนุนของโรงเรียนบ้าน วัด และชุมชน การกำกับติดตามและประเมินผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงนภา ภักดีศิริวงษ์ ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี พบว่า พระภิกษุส่วนมากให้การสั่งสอนอบรมมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ โดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือคณะครู อาจารย์ ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ และสถานที่ ส่วนงานวิจัยของลาร์สัน (Larson) ได้สร้างโครงการเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาผลกระทบของวิทยาลัยศิลปศาสตร์ขนาดเล็กที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาในวิทยาลัยตามการรับรู้ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่นั้นได้รับแบบอย่างมาอย่างเพียงพอแล้วก่อนมาเข้าวิทยาลัย การพัฒนาจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นที่วิทยาลัยนั้นได้รับการเสริมแรงจากความเชื่อและหลักการที่สร้างขึ้นมาก่อนแล้ว และพบว่าอิทธิพลของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างที่ได้การเลี้ยงดู จากบ้านเป็นเวลานาน นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาเหล่านั้น

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และการจัดกลุ่มสนทนาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา แนวทางการพัฒนา ควรมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดเป็นนโยบายวางแผนปฏิบัติการ กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบ และมีการกำกับติดตามตรวจสอบ ประเมินผล รายงานผลต่อผู้บริหารโรงเรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนา ควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในทุกรายวิชาเน้นการปฏิบัติกิจกรรมจากการเรียนรู้ ครูเป็นกลไกสำคัญในการปลูก จิตสำนึก อบรมนักเรียน มีกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนในทิศทางเดียวกับนโยบาย โดยมีการ ประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับเนื้อหาสาระการเรียนการสอน

3. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แนวทางการพัฒนา ควรปรับปรุง สิ่งแวดล้อมให้สะอาด มีระบบสุขาภิบาลที่ดี ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ บริเวณโรงเรียน กำหนดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบ จากการมีส่วนร่วมของนักเรียน ใช้โทรทัศน์วงจรปิดในการสื่อสาร การรักษาสภาพแวดล้อม และสาธารณะสมบัติของโรงเรียน ควรจัดที่ประดิษฐานพลับพลา สัญลักษณ์ของโรงเรียนให้เหมาะสม ปลูกต้นแก้ว ดอกไม้ประจำโรงเรียน และปลูกต้นไม้ใหญ่ ให้มี ความร่มรื่นจัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมเป็นแหล่งเรียนรู้

4. ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน แนวทางการ พัฒนา ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นแบบอย่างของความ ศรัทธา เคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความสุภาพ อุดม อุดมถ่อม ควบคุม อารมณ์ มีความรักเมตตา มีความปรารถนาดีต่อลูกศิษย์เสมอหน้ากัน มีการอบรมจรรยาบรรณ ครูปีละ 1 ครั้ง

5. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางการพัฒนา จัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และค่ายกิจกรรมต่าง ๆ ต้องส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักการทำความดี โดยนักเรียนคิดและลงมือทำด้วยตนเอง กิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการ ทำความดี คณะสีมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้รักโรงเรียน ส่งเสริมความ สามัคคี

6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แนวทางการพัฒนา คือ ผู้ปกครอง ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน โรงเรียนควรจัดทำคู่มือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมอบให้ ผู้ปกครอง ส่งเสริมให้ผู้ปกครองติดต่อสื่อสารกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน จัด สัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อรับทราบพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรม เปิดช่องทางการ สื่อสารให้ผู้ปกครองติดต่อครูได้ตลอดเวลา

7. ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา แนวทางการพัฒนา ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ โครงการ กิจกรรม งาน ดำเนินการกำกับติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนา ประกาศเกียรติคุณ นักเรียนที่มีคุณงามความดี ยกย่อง ชมเชย มอบเกียรติบัตร ของรางวัล นำข้อเสนอแนะ ข้อบกพร่อง

เป็นข้อมูลในการประชุมกลุ่มย่อย หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบและการอภิปรายผลข้างต้น เพื่อให้งานวิจัยเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี ดังนี้

1. ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน วางแผนการดำเนินงานจัดทำปฏิทินงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาเรียน มีระบบการนิเทศการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
2. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพจริยธรรมของนักเรียนทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองของโรงเรียนในการพัฒนาพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการทำการวิจัยในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรีตามวัฏจักรคุณภาพ ด้านการวางแผน (P) ด้านการปฏิบัติ (D) ด้านการตรวจสอบ (C) และด้านการปรับปรุงแก้ไข (A)
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ก่อ สวัสดิพานิชย์. คู่มือการส่งเสริมจริยธรรม. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์, 2523.
- กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์, 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2541.
- _____. แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการประชุม , 2535.
- _____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.
- _____. พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ, 2527. (เอกสารอัดสำเนา)
- _____. ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, การจัดทำคู่มือพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ , 2544.
- _____. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , คู่มือ “ค่ายคุณธรรมนำความรู้ สู้สังคมสมานฉันท์” สำหรับเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ภาคฤดูร้อน. (กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2550.
- กาญจนา นาคสกุล. “ปฏิรูปการศึกษากับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย”. วารสารวิชาการ 6, 7 กรกฎาคม 2546.
- กীরติ ศรีวิเชียร. การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- ไกรนุช ศิริพูล. ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์ , 2531.
- จุฑาวดี วรรณวิเศษและคณะ. “สภาพการส่งเสริมจริยศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” การศึกษาค้นคว้า อิสระ ปรัชญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2542.

- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และรุ่งเรือง สุขาภิรมย์. รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. "การพัฒนาจริยธรรม." สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (มกราคม-มิถุนายน 2541) : 62-70.
- ฉลอง จะระ. "การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์". การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- ชม ภูมิภาค. บทความวิทยุกระจายเสียง การศึกษาเพื่อคุณธรรม. สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ : เจริญวิทยุการพิมพ์, 2525.
- ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อูวรรณโณ. ความรู้คู่คุณธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2524.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว , 2541.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น , 2544.
- ทิตนา แคมมณี . การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์ , 2542.
- ทัศนีย์ ผลเนื่องมา และคณะ. รายงานการวิจัยรูปแบบของการจัดประสบการณ์เพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนด้วยการสอนเป็นคณะ. โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. กรุงเทพฯ : เอกสารอัดสำเนา, 2547.
- ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์ , 2542.
- ธีระพร อูวรรณโณ. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ,ม.ป.ท. , 2530.
- นิภา มิลินทวิสมัย , วิธีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา , 2549.
- บุญมี แทนแก้ว. จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์ , 2541.

- ประนอม โสภิพันธ์. “การพัฒนาพฤติกรรม เชิงจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี.” การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปรัชญาการศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543 .
- ประสิทธิ์ นวลศรี. “แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม.” สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2547.
- ปรีชา ธิโยธา. “การพัฒนางานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โครงการพัฒนาจิต ในโรงเรียนบ้านแฝกโนนสำราญ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปรัชญาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.
- ปาริชาติ เทพอารักษ์. “สถานการณ์การพัฒนาประเทศ.” เศรษฐกิจและสังคม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม (2548) : 21-22.
- ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์. “การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 . ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116, ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542) : 3, 7 - 9.
- พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2526.
- พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระบบการศึกษาไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีระเบียบวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กพผ. , 2540.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์. ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมจริยศาสตร์และจริยศึกษาความรู้คู่คุณธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2544.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- พิภพ วังเงิน. จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์ , 2546.

- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. ความรู้คู่คุณธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542.
- ภูริวัตร วันทวิ. “การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 และเขต 2.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2548.
- มนัส วณิชชานนท์. “แนวคิดและยุทธศาสตร์ การพัฒนา.” เศรษฐกิจและสังคม 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2548 : 63-64.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2543.
- มัญชุภา ว่องวีระ. จริยธรรมกับการพยาบาล. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์ , 2541.
- รัชณี โภชนาธาร. “ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษแห่งหนึ่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภูเก็ต”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต , 2549.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ:บริษัทนานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์ จำกัด พิมพ์ครั้งที่ 1 , 2546.
- โรงเรียนสตรีนนทบุรี. คู่มือนักเรียน ผู้ปกครอง และครู. นนทบุรี : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2551.
- ลัดดา เสนาวงษ์. ความเป็นครู. กรุงเทพฯ : พิเศษฐ์การพิมพ์ , 2532.
- วศิน อินทสระ. พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทองกวาง , 2541.
- วินัย พุ่มบุญฤทธิ์. “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยผู้ช่วย ผู้บริหารฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี.” สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร , 2547.
- วีระศักดิ์ สมานชาติ. “สภาพการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 2.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ , 2547.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ. จริยศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมบูรณการพิมพ์ , 2527.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ และคณะ. รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ , 2550.

- แสงนภา กักดีศิริวงษ์. “การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2548.
- สมเดช ใจหวัง. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนไทร อำเภอไพศาลี
จังหวัดศรีสะเกษ”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2547.
- สมพงษ์ จิตระดับ. การสอนจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ. :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมหมาย เกาสน. “ สภาพการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษา
โรงเรียนมีนบุรี”. ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา สถาบัน
ราชภัฏพระนคร, 2546.
- สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 – 2559
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาหลักสูตร, ม.ป.ป. .
_____. ข่าวสารวิจัยการศึกษา 16, 6 (สิงหาคม – กันยายน 2536) : 19-20.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา . รายงานเบื้องต้นการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา
ไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2550.
- _____. กระทรวงศึกษาธิการ . การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และ
ทำปกเจริญผล, 2550.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
2542.

ภาษาต่างประเทศ

- Aristotle, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์. คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542.
- Bandura , Albert Social Learning Theory. Englewood Cliffs, N.J.:Prentice–Hall, 1977.
- Best John W. Research in Education. New York : Prentice Hall Inc. , 1970.
- Chi-Ming Lee. “A Survey of the Moral Atmosphere of Elementary and Junior High
Schools in Taiwan.” Dissertation Abstracts International. (2004) : 49.
- Cranley, Mary Elizabeth. “Tessaan School : The Moral Life of a Thai Primary School,”
Dissertation Abstracts International. 64,5 (November 2003) : 1531-A.
- Cronbach Lee J. Essential of Psychological Testing. New York : Harper & Row
Publishes,1974 .

- Deniel Katz and Robert L Kahn. The Social Psychology of Organization. 2nd ed. New York : John Wiley & Sons, 1978.
- E.Gerard Buteau. "Discourse of Moral Issues In a Third Grade Classroom." in Elementary Schools, Public Education Ethics. Boston : UMI, 1998.
- Gorzycki, Mary Meg Alizabeth. "Moral Development , Cold War Pedagogy, Catholic Secondary Education," Pro Quest Dissertation Abstracts. 64,3 (September 2003) : 223.
- Kohlberg L. and Phillip W. Understanding the Hidden Curriculum, Annual Edition in Education. Guilford : The Dushkin, 1973.
- Kohlberg L , Development of Character and Ideology. Review of Child Development Research Connecticut : Connecticut Printers , Inc, 1964.
- Larson , Vernon C., Jr. "Student Perception of moral Development at Three Liberal Arts Institutions." Pro Quest Dissertation Abstracts." 64,5 (November 2003) : 118.
- Likert Rensis. อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบการศึกษาศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- Piaget Jean. The Moral Judgment of the Childs. London : Routledge & Kegan Paul , 1960.
- Plato, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์. คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542.
- Porco, Barbara Marie. "Factors Affecting Cognitive Moral Development Undergraduate Accounting Students : Ethics Education, Internships, Volunteerism, and Beta Alpha Psi," Pro Quest Dissertation Abstracts. 64, 3 (September 2003) : 209.
- Socrates, อ้างถึงใน อมรา เล็กเริงสินธุ์. คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม , 2542.
- Thurston Linda P. and Berkeley Terry R. "Morality and the Ethic of care : Peaceable Rural School, Caring Rural Communities," Dissertation Abstracts International. (1998) : 71-79.
- Van Patten, James J. and Siegrist Jerry. "Developing a Common Faith and Ethic for School Safety." Dissertation Abstracts International. (2000) : 24-28 .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

ศษ 0520.203.2 / 86

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๑ สิงหาคม 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.จ่านอง อดิวัฒนสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์ รหัสนักศึกษา 48252416 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติ ให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนสตรี นนทบุรี”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใ้รขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบความตรงของ เครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ ทั้งนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. ศรียา สุขพานิช)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ฝ่ายธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0-3421-9136

ภาคผนวก ข
หนังสือขอตกลงเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 0520.203.2 / 231

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

17 กันยายน 2551

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวังนนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด

ด้วยนางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์ รหัสนักศึกษา 48252416 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของ
นักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์
ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในสถานศึกษาของท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้
ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง ภาควิชาการบริหารการศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ศรียา สุขพานิช)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบ

ที่ ศธ 0520.107(นฐ)/ 4583

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๒๗ พฤศจิกายน 2551

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีรัตนบุรี

ด้วย นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบการทำการค้นคว้าอิสระ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความ อนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อขอความร่วมมือใน การตอบแบบสอบถามให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกู)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามของการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
2. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ ได้แก่
 - 1) ผู้บริหาร
 - 2) ครูผู้สอน
 - 3) นักเรียน
 - 4) ผู้ปกครองนักเรียน
3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน ประกอบด้วย

<u>ตอนที่ 1</u>	สถานภาพส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม
<u>ตอนที่ 2</u>	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
<u>ตอนที่ 3</u>	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
4. ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการปฏิบัติงานของท่าน หรือผู้ใดทั้งสิ้น และข้อมูลที่ท่านตอบให้ทั้งหมดจะถือเป็นความลับและจะนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะรวม ๆ เท่านั้น จึงขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
5. ประสบการณ์ในการทำงาน (เฉพาะผู้บริหารและครู) ☐ น้อยกว่า 10 ปี ☐ 11 – 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 ปี ขึ้นไป	[] 5

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี
 ว่ามีการปฏิบัติในแต่ละรายการอยู่ในระดับใดแล้วทำเครื่องหมาย / ให้ตรงกับ
 สภาพความเป็นจริงเพียงข้อละ 1 คำตอบ ดังนี้

ระดับ 1	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อยที่สุด
ระดับ 2	หมายถึง	มีการปฏิบัติน้อย
ระดับ 3	หมายถึง	มีการปฏิบัติปานกลาง
ระดับ 4	หมายถึง	มีการปฏิบัติมาก
ระดับ 5	หมายถึง	มีการปฏิบัติมากที่สุด

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
1. การกำหนดนโยบายการพัฒนา 1) มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน						[] ₁
2) มีการวิเคราะห์สภาพการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน						[] ₂
3) มีการกำหนดนโยบายและการวาง แผนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ ชัดเจน						[] ₃

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
4) แต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม						[] ₄
5) กำหนดให้บุคลากรทุกคนมีบทบาท หน้าที่ในการปฏิบัติงานพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรม						[] ₅
6) มีการควบคุม และ ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขแผนการปฏิบัติการ ให้เหมาะสม ยิ่งขึ้น						[] ₆
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน						
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
2. การจัดการเรียนการสอน						
7) จัดให้มีการบูรณาการเนื้อหาสาระของ คุณธรรมจริยธรรมตามกลุ่มสาระวิชา						[] ₇
8) จัดเนื้อหาสาระสอนโดยตรงในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม						[] ₈
9) ครู กำหนดเป้าหมายการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการ สอนทุกครั้ง						[] ₉
10) ครูผู้สอนเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาปรับ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ทันทีตามสถานการณ์						[] ₁₀

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
11) มีการนำกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาตามวัยมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม						[] ₁₁
12) การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสม่ำเสมอ						[] ₁₂
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน						
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
3. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน						
13) จัดให้มีสัญลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อหล่อหลอมจิตใจนักเรียน โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวรวมกัน						[] ₁₃
14) ส่งเสริมให้มีบรรยากาศของการทำบุญทำกุศล บริจาคทานในโรงเรียน						[] ₁₄
15) โรงเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอประชุม หอพระ ห้องจริยธรรม อย่างเพียงพอ						[] ₁₆
16) จัดห้องเรียนจริยศึกษาให้สะอาด สงบ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติกิจกรรม						[] ₁₆
17) ห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้อง และสะดวกเพียงพอ						[] ₁₇

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
18) การจัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาด สร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตาและจิตใจนักเรียน						[] ₁₈
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน						
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
4. การปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน						
19) เป็นแบบอย่างการทำความเคารพเมื่อพบกัน						[] ₁₉
20) ไม่แซงคิวนักเรียนในการรับบริการ						[] ₂₀
21) ไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของโรงเรียน						[] ₂₁
22) รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่ฉุนเฉียว หรือกล่าวเสียดสีประชดประชัน กับนักเรียน เมื่อนักเรียนทำความผิด						[] ₂₂
23) ครูมีความสามัคคี รักใคร่กันในหมู่คณะ						[] ₂₃
24) ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งด้านศีลธรรมและจริยธรรมที่ดี						[] ₂₄
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน						

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
5. การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน						
25) ครูผู้สอนทุกคนทำหน้าที่ครูแนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต ด้านการศึกษา และด้านการทำงานในอนาคต						[] ₂₅
26) มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกในกิจกรรมหน้าเสาธงทุกวัน วันละ 2-3 นาที						[] ₂₆
27) จัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน						[] ₂₇
28) กิจกรรมสร้างเอกลักษณ์ วัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครู และนักเรียนได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน						[] ₂₈
29) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม						[] ₂₉
30) จัดกิจกรรม สัญลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในโรงเรียน						[] ₃₀
<u>ข้อเสนอแนะ</u> : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน						

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและ ชุมชน						
31) ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็น ความสำคัญ และช่วยฝึกอบรมบุตร หลานของตนอย่างสม่ำเสมอ						[] ₃₁
32) เชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม						[] ₃₂
33) ประสานสัมพันธ์กับบุคลากรที่ เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม นักเรียน						[] ₃₃
34) สถานศึกษาเชิญผู้ปกครองเข้ามามี ส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความประพฤติที่ เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน						[] ₃₄
35) สนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการอบรมสั่งสอน ให้ผู้ปกครองทราบ						[] ₃₅
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน.						

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1	
7. การประเมินผลเพื่อการพัฒนา						
36) ให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน แจ้งข้อมูลลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่ มีปัญหา						[]36
37) มีการกำกับติดตาม การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม โดยเน้นพฤติกรรม นักเรียนเป็นสำคัญ						[]37
38) มีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมจากทุกกิจกรรมที่จัดอย่าง เป็นขั้นตอนเป็นระบบ						[]38
39) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแผนงาน ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ						[]39
40) มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงาน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ให้มีคุณภาพ						[]40
41) มีการประชาสัมพันธ์ ผลงานการ พัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม อย่างทั่วถึง						[]41
42) มีการนำผลการประเมินเป็นข้อมูลเพื่อ การวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง						[]42
ข้อเสนอแนะ : เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการประเมินผลเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน						

ภาคผนวก จ
การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
02.1.1	160.1333	636.9471	.4835	.9781
02.1.2	160.0667	632.8230	.5861	.9779
02.1.3	160.0000	624.3448	.7220	.9775
02.1.4	159.9000	629.7483	.5452	.9780
02.1.5	159.9000	614.5759	.7934	.9772
02.1.6	160.2667	623.0299	.7391	.9774
02.2.7	160.0333	624.9299	.7745	.9773
02.2.8	159.8333	642.6264	.4309	.9782
02.2.9	160.1667	618.0747	.7729	.9773
02.2.10	160.1333	621.4989	.6292	.9779
02.2.11	160.3667	622.3782	.7080	.9775
02.2.12	160.1667	623.4540	.7540	.9774
02.2.13	159.8333	620.5575	.7987	.9772
02.2.14	159.6667	631.1264	.6703	.9776
02.2.15	159.6000	625.9034	.7491	.9774
02.2.16	159.9333	620.8920	.8049	.9772
02.2.17	159.8667	622.1885	.7754	.9773
02.2.18	159.7333	633.8575	.6724	.9777
02.2.19	160.1000	629.9552	.5508	.9780
02.2.20	160.2667	630.8920	.5795	.9779
02.2.21	160.4667	631.7057	.5467	.9780
02.2.22	160.3000	628.0793	.6453	.9777
02.2.23	160.1333	626.3264	.7346	.9774
02.2.24	159.9333	632.6161	.6756	.9776
02.2.25	159.8000	626.3034	.7675	.9774
02.2.26	159.9000	619.4034	.7498	.9774
02.2.27	160.1000	624.5759	.6763	.9776
02.2.28	160.0667	625.1678	.7091	.9775
02.2.29	160.1333	623.2920	.7303	.9774
02.2.30	159.9333	628.8920	.6077	.9778
02.2.31	160.0333	630.0333	.6007	.9778
02.2.32	160.1000	617.6103	.8033	.9772
02.2.33	160.0667	611.3747	.8526	.9770
02.2.34	159.8333	614.6954	.8255	.9771
02.2.35	159.9667	614.6540	.8221	.9771
02.2.36	159.9667	617.4126	.7941	.9772
02.2.37	160.0000	617.3103	.8971	.9769
02.2.38	160.0333	625.6195	.7559	.9774
02.2.39	160.1000	625.3345	.7766	.9773
02.2.40	160.2333	623.2195	.7058	.9775
02.2.41	160.0000	619.1034	.8108	.9772

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
๓2.2.42	160.2000	612.7862	.7901	.9773

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 42

Alpha = .9780

ภาคผนวก ฉ
หนังสือเชิญเข้าร่วมกลุ่มสนทนา

ที่ ศธ 0520.107 (นฐ) / 1043

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

16 มีนาคม 2552

เรื่อง เชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี

ด้วย นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์ นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนสตรีรัตนบุรี” มีความประสงค์จะขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ณ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี ที่ห้องประชุมวิชาการ ในวันศุกร์ที่ 20 มีนาคม 2552 เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย จินะดังกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

ภาคผนวก ข

ประเด็นคำถามในการจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion)

ประเด็นคำถามในการจัดกลุ่มสนทนา (focus group discussion)

เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

1. เตรียมความพร้อมของการสนทนา (ใช้เวลาประมาณ 15 นาที)

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการจัดการเรียนการสอน
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
 - การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา

2. การหาแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

- ด้านการกำหนดนโยบายการพัฒนา

ประเด็นที่ 1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

ประเด็นที่ 2 มีการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

- ด้านการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นที่ 1 ครูกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกครั้ง

ประเด็นที่ 2 การจัดการเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสม่ำเสมอ

- ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ประเด็นที่ 1 จัดห้องเรียนจริยธรรมให้สะอาด สงบ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติกิจกรรม

ประเด็นที่ 2 ห้องน้ำสะอาด ถูกหลักสุขาภิบาล มีคำแนะนำการใช้ห้องน้ำที่ถูกต้องและสะดวกเพียงพอ

- ด้านการปฏิบัติเป็นแบบอย่างของครูและบุคลากรในโรงเรียน

ประเด็นที่ 1 ไม่คุยกันระหว่างพิธีการในกิจกรรมของโรงเรียน

ประเด็นที่ 2 รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่ฉุนเฉียว หรือกล่าวเสียดสี ประชดประชันกันเมื่อนักเรียนทำความผิด

- ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประเด็นที่ 1 จัดกิจกรรมให้ครูและนักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน

ประเด็นที่ 2 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนร่วม

- ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ประเด็นที่ 1 สนับสนุนเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับเทคนิค วิธีการอบรมสั่งสอนให้
ผู้ปกครอง

ประเด็นที่ 2 ให้ครูที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านนักเรียนแจ้งข้อมูลลักษณะพฤติกรรมนักเรียนที่มี
ปัญหา

- ด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา

ประเด็นที่ 1 มีการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากทุกกิจกรรมที่จัดอย่างเป็น
ขั้นตอนเป็นระบบ

ประเด็นที่ 2 มีการประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่าง
ทั่วถึง

ภาคผนวก ซ

รายชื่อผู้ร่วมกลุ่มสนทนา (focus group discussion)

รายนามผู้ร่วมกลุ่มสนทนา (focus group discussion)

การค้นคว้าอิสระเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนสตรีนนทบุรี

วันที่ 20 มีนาคม 2552 เวลา 9.00 น. – 11.30 น.

ณ ห้องวิทยบริการ โรงเรียนสตรีนนทบุรี อ.เมือง จ.นนทบุรี

ผู้นำการสนทนา (moderator) นางทัศนีย์ ปัทมะทิน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการ
นักเรียน

ผู้เข้าร่วมสนทนา (focus group discussion)

1. นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์	ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการ
นักเรียน และผู้สอนวิชาสังคมศึกษา (ผู้วิจัย)
2. นายศักดา พลับวังกล้า	ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานกิจการ
นักเรียน
3. นางสุมาลี บำรุง	ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
4. นางนงนารถ บุระมิ	ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
5. นางสุรัตน์ ทองแจ่ม	ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
6. นางพรนิภา ทิพย์ชนทรัพย์	ครูหัวหน้างานสร้างเสริมวินัยนักเรียน
7. นายสมหมาย กิณาชาติ	ครูหัวหน้าคณะจามจุรี
8. นายรัชชศิลป์ แผ่ตระกูล	ครูหัวหน้าคณะราชพฤกษ์
9. นางเฉลิมรัตน์ ศรีสถิตธรรม	ครูหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้จดบันทึก (note taker)

นางจุฑารัตน์ ภูสวัสดิ์ ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้บันทึกภาพเสียง

1. นายสมหมาย กิณาชาติ	งานโสตทัศนศึกษา
2. นายแดนไทย จำปาบุรี	งานคอมพิวเตอร์
3. นายณัฐพงศ์ ปาละนันท์	งานคอมพิวเตอร์

ผู้บริการทั่วไป

นางพรทิพย์ ปันจันทร์ งานสำนักงานบริหารกิจการนักเรียน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุภาพร สุขสวัสดิ์

ที่อยู่ปัจจุบัน 124/29 หมู่ 8 ซอยรัตนาธิเบศร์ 8 ถนนรัตนาธิเบศร์ ตำบลบางกระสอ
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ.2515 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
จากโรงเรียนดัดดรุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา
- พ.ศ.2517 สำเร็จการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา
จากวิทยาลัยครู สอนดุสิต กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2519 สำเร็จการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
จากวิทยาลัย ครูสอนดุสิต กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ.2525 สำเร็จการศึกษา การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาภูมิศาสตร์
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน จังหวัดชลบุรี
- พ.ศ.2548 ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.)
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2520 ครู ระดับ 2 โรงเรียนหนองแหนวิทยา จังหวัดฉะเชิงเทรา
- พ.ศ.2528 อาจารย์ 1 ระดับ 2 โรงเรียนโพธิ์นิมิตวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ.2536 อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ.2545 อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
- พ.ศ.2547 ครู คศ. 3 โรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี